

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Globální migrační a rozvojová studia

Barbora Holinková

Lokální integrační politiky vůči imigrantům: příklad Prahy a Barcelony

Local integration policies towards immigrants: an example of Prague and Barcelona

Diplomová práce

Praha 2018

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Markéta Seidlová, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 7. 12. 2018

Obsah:

1. Úvod.....	10
2. Teoretické a konceptuální zarámování	11
3. Metodika.....	14
3.1. Cíle výzkumu	14
3.2. Metodický postup.....	14
4. Migrační a integrační politika	16
5. Migrační a integrační politika v České republice	18
5.1. Kontext a základní charakteristiky zahraniční migrace.....	18
5.2. Institucionální zajištění migrační a integrační politiky na jednotlivých administrativních úrovních.....	19
5.3. Vývoj migrační politiky	20
5.4. Vývoj integrační politiky	25
5.5. Integrační politika na regionální úrovni.....	29
6. Migrační a integrační politika ve Španělsku	30
6.1. Kontext a základní charakteristiky zahraniční migrace.....	30
6.2. Institucionální zajištění migrační a integrační politiky na jednotlivých administrativních úrovních.....	32
6.3. Vývoj migrační politiky	33
6.4. Vývoj integrační politiky	37
6.5. Migrační a integrační politika na regionální úrovni – Katalánsko.....	39
6.5.1. Kontext a základní charakteristiky zahraniční migrace.....	39
6.5.2. Vývoj migrační a integrační politiky.....	40
7. Integrace cizinců na lokální úrovni – případ Prahy.....	42
7.1. Postavení cizinců ve městě.....	43
7.2. Počátky integrační politiky	45
7.3. Institucionální zajištění integrace cizinců	45
7.4. Konceptní zajištění integrace cizinců.....	47
7.5. Další aktéři integrace cizinců	48
7.6. Mezinárodní spolupráce	50
7.7. Dimenze lokální integrační politiky/opatření.....	51
7.8. Slabé a silné stránky	55
8. Integrace cizinců na lokální úrovni – případ Barcelony	57
8.1. Postavení cizinců ve městě.....	58
8.2. Počátky integrační politiky	61

8.3.	Institucionální zajištění integrace cizinců	62
8.4.	Koncepční zajištění integrace cizinců.....	63
8.5.	Další aktéři integrace cizinců	66
8.6.	Mezinárodní spolupráce	66
8.7.	Dimenze lokálních integračních politik	67
8.8.	Slabé a silné stránky	72
9.	Komparace přístupů k integraci cizinců v Praze a v Barceloně	74
10.	Závěr.....	75
11.	Seznam literatury a dalších informačních zdrojů	78
12.	Přílohy.....	87

Seznam tabulek:

Tab. 1: Vývoj počtu cizinců v Praze (2009-2017)

Tab. 2: Počet a podíl cizinců v jednotlivých městských částech Prahy k 31. 12. 2016

Tab. 3: Vývoj počtu cizinců v Barceloně (2010-2018)

Tab. 4: Počet a podíl cizinců na celkovém počtu cizinců v Barceloně v letech 2017 a 2018 (nejčastější státní občanství)

Tab. 5: Počet a podíl cizinců v jednotlivých distriktech Barcelony k 1. 1. 2018

Seznam obrázků:

Obr. 1: Vývoj počtu cizinců v ČR (1993-2017)

Obr. 2: Vývoj počtu cizinců v ČR (1994-2016), nejčastější státní občanství

Obr. 3: Vývoj počtu cizinců ve Španělsku (1998-2017)

Obr. 4: Vývoj počtu cizinců ve Španělsku, nejčastější státní občanství (1998-2017)

Obr. 5: Administrativní dělení Španělska v roce 2018

Obr. 6: Vývoj počtu cizinců v Katalánsku (2000–2017)

Obr. 7: Správní členění hlavního města Prahy v roce 2018

Obr. 8: Nejčastější státní občanství cizinců v Praze k 31. 12. 2017

Obr. 9: Správní členění města Barcelony v roce 2018

Obr. 10: Vývoj počtu žadatelů o azyl mezi klienty SAIER (2012–2017)

Obr. 11: Podíl cizinců na počtu obyvatel ve sčítacích obvodech Barcelony k 1.1.2018

Obr. 12: Trojice principů Interkulturního plánu města Barcelony

Seznam použitých zkratk:

AMIF – Azylový migrační a integrační fond

CMIB – Consell Municipal d'Immigració de Barcelona (Městská rada pro imigraci v Barceloně)

ČJ – Český jazyk

ČSÚ – Český statistický úřad

EIN – European Integration Network

EMN – European Migration Network

EU – Evropská unie

EWSI – European Web Site on Integration

HMP – Hlavní město Praha

ICC – Intercultural cities programme

ICP – Integrační centrum Praha

INE – Instituto Nacional de Estadística (Národní statistický úřad Španělska)

IOM – International Organization for Migration

MČ – Městská část

MHMP – Magistrát hlavního města Prahy

MIPEX – Migrant Integration Policy Index

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

MV – Ministerstvo vnitra ČR

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí ČR

NNO – Nestátní nezisková organizace

OAC – Oficina d'Atenció Ciutadana (Úřad služeb pro občany)

OAMP – Odbor azylové a migrační politiky

OMJ – Odlišný mateřský jazyk

PIA – Punt d'Informació i d'Arrelament (Informační a regularizační bod)

PP – Partido popular (Lidová strana)

PSOE – Partido Socialista Obrero Español (Španělská socialistická dělnická strana)

RPP – Regionální poradní platforma

SAIER – Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (Služba pro imigranty, emigranty a uprchlíky)

SOAPI – Servei d'Orientació i Acompanyament per a Persones Immigrades (Orientační a doprovodná služba pro přistěhovalce)

ÚMČ – Úřad městské části

ÚP – Úřad práce

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Seznam respondentů

Příloha č. 2: Seznam dalších oslovených představitelů samospráv Prahy a Barcelony

Příloha č. 3: Schéma otázek polo-strukturovaného rozhovoru

Příloha č. 4: Přehled „projektů obcí“ v městských částech hl. m. Prahy v roce 2017

Příloha č. 5: Přehled „interkulturních projektů“ v distriktech Barcelony v roce 2017

Příloha č. 6: Financování „projektů obcí“ v hl. městě Praze v roce 2017

Příloha č. 7: Financování a účast na „interkulturních projektech“ v Barceloně v roce 2017

Abstrakt:

Hlavním cílem této diplomové práce je komparace přístupů k integraci cizinců na lokální úrovni v Praze a v Barceloně. Autorka chce dále zjistit, zda jsou politiky aplikované Barcelonou přenositelné do českého prostředí. Práce vychází z vybraných konceptů zaměřených na integraci cizinců do hostitelské společnosti (klasická typologie národních integračních modelů nebo integrační modely založené na psychologických aspektech dle Berryho) a její součástí jsou také definice migrační a integrační politiky (Baršová, Barša 2005; Penninx 2016; Bosswick, Heckman 2006 a další).

Vzhledem k charakteru práce byla zvolena kvalitativní metoda výzkumu skládající se z analýzy sekundárních zdrojů (odborné studie, výroční zprávy, koncepční materiály vlád a municipalit, statisticky zaměřené zdroje). Vedle toho byly realizovány polo-strukturované rozhovory se zástupci místních samospráv v Praze a v Barceloně. Lokální integrační politiky vznikají ve specifickém kontextu daného státu, součástí práce je i nástin migrační historie Česka a Španělska, institucionální zabezpečení migračních a integračních politik na jednotlivých administrativních úrovních (národní, regionální, lokální) a jejich vývoj.

Bylo zjištěno, že město Barcelona má v decentralizovaném systému vládnutí silnou pozici a významně promlouvá do postavení cizinců na svém území. Zatímco hlavní město Praha spíše implementuje národní integrační politiky. Přístupy měst k integraci cizinců mají také souvislost s historicko-kulturním pozadím společnosti. Města mají důležitou roli v začlenění nově příchozích cizinců do společnosti, k tomu je zapotřebí i sdílení příkladů dobré praxe ze zahraničí. Práce potvrdila předpoklad, že město Barcelona je v oblasti integračních politik celkově zkušenější nežli hlavní město Praha (ocenění, mezinárodní projekty). Nicméně obě města se mohou vzájemně inspirovat.

The main aim of this thesis is the comparison of approaches to integration of foreigners at the local level in Prague and Barcelona. The author also wants to find out if the policies applied in Barcelona are transferable to the Czech environment. The thesis is based on selected concepts focused on the integration of foreigners into the host society (classical typology of national integration models or integration models based on psychological aspects by Berry) and its components included on the definition of migration and integration policy (Baršová, Barša 2005; Penninx 2016; Bosswick, Heckman 2006 and others).

Due to the nature of the work, a qualitative method of research was selected, consisting on the analysis of secondary sources (expert studies, annual reports, governmental and municipal policies, statistical sources). In addition, semi-structured interviews were held with representatives of local governments in Prague and Barcelona.

Local integration policies are created in a specific context of the state. The work is also an outline of the migratory history of the Czech Republic and Spain, the institutional provision of migration and integration policies at individual administrative levels (national, regional, local) and their development.

It has been found that the city of Barcelona has a strong position in the decentralized system of governance of Spain, and speaks strongly about the status of foreigners in its territory. While the City of Prague rather implements national integration policies. The approaches of cities to the integration of foreigners are also related to the historical and cultural background of society. Cities have an important role to play in integrating newly arrived foreigners into society, sharing examples of good practice abroad. The work confirmed the assumption that the City of Barcelona is more experienced in integration policies than the capital city of Prague (awards and international projects). However, both cities can inspire each other.

Klíčová slova: migrační politika, lokální integrační politika cizinců, Praha, Barcelona

1. Úvod

Jedním z hlavních důvodů, proč lidé migrují ze země svého původu do země jiné, je často zlepšení jejich životních podmínek. Stěhují se proto do míst, která nabízejí lepší ekonomické příležitosti, jako je tomu v případě velkých měst. Města, respektive jejich samosprávy pak mají zásadní vliv nato, zda se nově příchozí cizinci plně zapojí do všech společenských sfér života. Za tímto účelem jejich představitelé formulují integrační politiky, aby skrze různá opatření na jedné straně podnítili pozitivní jevy plynoucí z přistěhovalectví, jako je ekonomický rozvoj či kulturní rozmanitost, a na straně druhé předcházeli nežádoucím jevům v podobě uzavřených komunit cizinců a jejich sociální exkluze.

Tradičně byl výzkum v oblasti evropských integračních politik vůči cizincům věnován národním úrovním, v posledních dekáдах se nicméně zájem obrátil na místní úroveň, kde reálně dochází k interakcím mezi cizinci a většinovou populací. Od začátku nového tisíciletí se tak provádí systematické komparace přístupů měst vůči přistěhovalcům, jejichž účelem je i sdílení příkladů dobré praxe (Penninx 2016).

Hlavním cílem této práce je komparace přístupů k integraci cizinců na lokální úrovni v Praze a v Barceloně. Dílčím cílem je mimo jiné zjistit, zda jsou politiky aplikované Barcelonou přenositelné do českého prostředí.

Úvodní kapitoly této práce budou patřit teoretickému a konceptuálnímu zarámování studovaného problému, metodickému postupu zpracování a definici migrační a integrační politiky.

Následující kapitoly budou věnovány samotnému výzkumu. Vzhledem k tomu, že lokální integrační politiky vznikají ve specifickém kontextu daného státu, součástí práce bude i nástin migrační historie Česka a Španělska, představení institucionálního zabezpečení migračních a integračních politik na jednotlivých administrativních úrovních (národní, regionální, lokální) a jejich chronologický vývoj (kap. 5 a 6).

Stěžejní částí práce bude analýza lokálních integračních politik v Praze a v Barceloně (kap. 7 a 8). Ta bude obsahovat aktuální charakteristiku cizinců ve městě, počátky a formování integračních politik a rozbor realizovaných opatření na integraci cizinců do společnosti. Následovat bude zjištění výzkumu a jeho závěry.

2. Teoretické a konceptuální zarámování

V rámci této kapitoly si představíme vybrané koncepty zaměřené na integraci cizinců do hostitelské společnosti.

Na úvod považuji za vhodné vysvětlit samotný pojem *integrace*. Ve vztahu k migraci je integrace chápána jako proces začleňování cizinců do institucí a vztahů majoritní společnosti hostitelské země – pokud je proces úspěšný, společnost je integrována (Bosswick, Heckmann 2006). Integrace je dlouhodobý a oboustranný proces, na kterém se nezbytně podílejí jak cizinci, tak majoritní společnost (MV ČR 2016a).

Výsledkem uvědomělé interakce mezi jednotlivci a skupinami majority a minorit je *sociální integrace*. V návaznosti nato pak Esser (2000, v Bosswick, Heckman 2006; Rákoczyová, Trbola 2008) rozlišuje čtyři dimenze sociální integrace. První z nich je *akulturace* neboli proces osvojování kulturních standardů hostitelské společnosti, aniž by se cizinec zříkal své vlastní kultury. Mnohdy jde o oboustranný proces vyžadující i určitý stupeň připravenosti majoritní společností. Akulturace je předpokladem pro *strukturální integraci* cizince do vzdělávacího systému, na trh práce, trh s bydlením, do zdravotního systému a v neposlední řadě jde o možnost získat občanství hostitelské země. Nabytí občanství je mnohdy nezbytnou podmínkou, jak prostřednictvím voleb ovlivňovat politické dění v zemi. Další dimenzí sociální integrace je *interakce*. Interakcí rozumíme utváření vztahů buďto mezi jednotlivci z řad přistěhovalců a majority (kamarádství, manželství), anebo mezi skupinami (sociální sítě). Poslední dimenzí je tzv. *identifikace* neboli pocit sounáležitosti cizince se systémem přijímací společnosti na etnické, národní nebo lokální bázi (Bosswick, Heckmann 2006).

Výzkumem integrace cizinců do majoritní společnosti se začala jako první zabývat ve 20. letech 20. století tzv. *chicagská (sociologická) škola*. Jedním z představitelů byl Ernest Burgess, který studoval prostorové rozmístění migrantů v různých zónách Chicaga. Vypozoroval, že migranti se zprvu usazují v blízkosti průmyslových podniků – tuto zónu nazýval tranzitní, a s postupným začleňováním migrantů do společnosti očekával změnu v jejich lokaci ve městě. Dalším zástupcem chicagské školy byl Robert E. Park, ten mimo jiné zkoumal specifický status migranta, který je jednak vyvázan z domácího prostředí a zároveň není plně začleněn do nového prostředí. Takto „osvobozený“ člověk pak může být podle Parka zdrojem sociální změny či pokroku (Drbohlav, Uherek 2007).

Úspěšné začlenění cizinců do společnosti a zmenšování rozdílů mezi skupinami američtí autoři označují jako *asimilaci* (evropští autoři by zde užili termín integrace). Na evropské půdě je asimilace chápána jako jednostranný proces, kdy se imigranti vzdávají své vlastní kultury, aby plně splynuli s majoritou. Asimilace byla časem spojována s etnocentrismem, či dokonce s násilnými vynucovacími praktikami. Krátce po druhé světové válce se asimilace kvůli

odehraným zvěrstvům na minoritách stala v Evropě zapovězeným termínem. Až do roku 2003, kdy se znovu začala skloňovat ve veřejném prostoru (Bosswick, Heckmann 2006).

Klasická typologie národních integračních modelů (makro úroveň)

V odborné literatuře jsou zmiňovány čtyři modely národních přístupů k imigraci potažmo k integraci cizinců (Baršová, Barša 2005; Rákoczyová, Trbola 2008):

(1) (Etnicko)-exkluzivistický model

V tomto případě má rozhodující roli trh práce a poptávka po pracovní síle. Migranti jsou zváni za prací a počítá se s jejich návratem do země původu. Typickým příkladem byl po 2. světové válce tzv. *guestworker systém*, kdy do zemí západní Evropy (Německo, Belgie, Švýcarsko) přicházeli pracovníci z evropských periferií, typicky z oblasti Středozeří. Z důvodu krátkodobé výpomoci nebylo počítáno s integrací migrantů do společnosti, byli vyloučeni ze sociálního systému či z trhu s bydlením. Navzdory předpokládanému návratu se cizinci v přijímacích zemích začali usazovat, což vedlo k utváření různých forem segregace a následně i k problémům s druhou a další generací migrantů. Opačný je ve výše uvedených zemích přístup k „etnickým“ cizincům, kteří automaticky dosahují právního postavení majority (tzv. *ius sanguinis*¹ přístup). Vliv municipalit na integraci cizinců je v tomto modelu minimální.

(2) Asimilační model

Státy s asimilační migrační politikou vytváří takové podmínky, aby se cizinci (jednotlivci) plnohodnotně začlenili do majoritní společnosti, ovšem za cenu ztráty jejich kulturních specifik. Důraz je kladen na ovládnutí jazyka a kulturních zvyklostí hostitelské země s možností budoucí občanské participace a rychlého zisku občanství. Za typického představitele se považuje Francie. Asimilační model zastávaly i Kanada, Austrálie či Nizozemsko, které posléze zvolily ideu multikulturalismu.

(3) Multikulturní (pluralistický) model

Ideologie či politika multikulturalismu hlásí, že společnost je různorodá a úkolem státu je tuto různorodost udržovat a rozvíjet, jinými slovy odmítá koncept asimilace. Multikulturalismus vznikl v 70. letech 20. století v „mnohoetnických“ zemích tzv. Nového světa – v Kanadě a v Austrálii jako reakce na poptávku po sjednocující národní identitě. Naopak v Evropě politici tímto modelem reagovali na rostoucí imigraci. Typickými zástupci této politiky byly Velká Británie, Nizozemsko a Švédsko. V migrantech viděli příležitost, jak obohatit kulturu majoritní společnosti a znovu získat pozbyté hodnoty a kvality. Bosswick a Heckmann (2006) v této politice spatřují možnost, jak odčinit příkoří páchaná v evropském prostoru v minulosti – nacionalismus a etnické pronásledování. V rámci multikulturního modelu se uplatňují opatření

---

¹ linie po krvi

na potírání diskriminace minorit a posilování rovných příležitostí pro všechny. Pozitivně vnímané kulturní odlišnosti se využívají během pořádání kulturních aktivit, podporuje se etnické podnikání apod.

Časem nicméně převládly hlasy, které multikulturalismus od počátku označovaly za iluzorní projekt. Příkladem selhání z praxe bylo Nizozemsko. Namísto toho, aby docházelo k potírání rozdílů mezi přistěhovalci a majoritou v různých sférách společenského života (vzdělání či práce), se ve městech začala objevovat etnická residenční segregace. Obdobným vývojem si prošla i Velká Británie, která v 60. letech 20. století za dob labouristického ministra vnitra Roye Jenkinse uznávala multikulturalismus, aby na přelomu tisíciletí přešla k modelu občanské integrace (Baršová 2005).

(4) Model občanské integrace

Na přelomu tisíciletí došlo v evropských metropolích k událostem, které změnily nazírání na etnické komunity. Teroristické útoky v Madridu (2004) a v Londýně (2005) odstartovaly diskuzi, že již nejde o problematiku kulturně-etnické odlišnosti v soužití minorit s majoritou, nýbrž o konflikt nábožensko-ideologický. Baršová a Barša (2005, s. 180) dále zmiňují, že „v této nové situaci přestává být multikulturalismus užitečný“, neboť „stoupenci universalistických ideologií se rekrutují nezávisle na místě narození, předcích a jazyku“. Model občanské integrace neznamena návrat k asimilačnímu modelu jedné „monokultury“, nýbrž cizinec by měl za zachování kulturní plurality přijmout občanské liberální hodnoty přijímací společnosti. Podstatou tohoto modelu je proto vzdělávání migrantů prostřednictvím kurzů jazyka a reálií (sociokulturní orientace) hostitelské země.

K výše uvedenému Seidlová (2016) konstatuje, že žádný z modelů není aplikován ve své čisté podobě. Většina západních států v současnosti aplikuje model *občanské integrace* – kombinaci asimilačního a multikulturního modelu.

Integrační modely založené na psychologických aspektech (mikro úroveň)

Na úrovni jednotlivce či skupiny se integrací zabýval např. Berry v rámci tzv. *akulturační strategie*. Akulturaci definuje jako „kulturní změnu, jenž je výsledkem stálého kontaktu mezi dvěma odlišnými kulturními skupinami“ (Berry 1992, cit. v Janská 2002, s. 32). Akulturační strategie může nabývat čtyř podob: (A) *integrace*, kdy si jedinec/skupina zachová svou kulturní identitu a zároveň udržuje vztahy s ostatními skupinami/majoritou, (B) *asimilace*, kdy se jedinec/skupina vzdá své kulturní identity a splyne s majoritní společností, (C) *separace*, kdy se jedinec/skupina izoluje od majority a udržuje si svou kulturní identitu a konečně (D) *marginalizace*, kdy se jedinec/skupina izoluje od majoritní společnosti a současně ztrácí svou vlastní identitu. Marginalizace je spojována s největším stresem pro migranta (Janská 2002).

3. Metodika

3.1. Cíle výzkumu

Cílem této práce je zjistit, jaké je (1) institucionální a (2) koncepční/strategické zajištění integrace cizinců a jaká (3) konkrétní integrační opatření vůči cizincům realizují územní samosprávy v Praze a v Barceloně. Jako analytický rámec pro identifikaci integračních opatření poslouží jednotlivé dimenze integrační politiky: politicko-legální, socio-ekonomická (bydlení, vzdělávání, ekonomická aktivita, sociální služby a zdravotní péče), kulturní/interaktivní a identifikační (viz kap. 4) (Bosswick, Heckmann 2006; Penninx 2016).

Následovat bude (4) identifikace slabých (bariéry) a silných stránek (příklady dobré praxe) lokálních integračních politik a (5) zodpovězení otázky, zda jsou politiky aplikované hlavním městem regionu Katalánska přenositelné na hlavní město Prahu.

Hlavním předmětem výzkumu jsou politiky (opatření) směřované vůči legálně pobývajícím migrantům bez azylantů, ovšem pokud to bude žádoucí, může práce referovat i o této či o jiné skupině cizinců (např. o cizincích v neregulérním postavení).

Předpokládá se, že město Barcelona je v oblasti integrace cizinců zkušenější nežli hlavní město Praha. Město je označováno za pionýra ve formulaci strategie vůči cizincům v rámci Katalánska i celého Španělska (Bruquetas-Callejo a kol. 2008). Patří mezi dlouholeté (zakládající) členy nadnárodních platform na sdílení praxe v oblasti integrační politiky (např. EUROCITIES). Barcelona si zakládá na své „značce“ otevřeného a tolerantního města a veřejně se tak prezentuje.

3.2. Metodický postup

Vzhledem k charakteru práce byla zvolena kvalitativní metoda výzkumu sestávající z analýzy sekundárních zdrojů v podobě odborných studií na téma lokálních integračních politik (často součástí mezinárodních projektů²), výročních zpráv³ (především u národní úrovni), koncepčních materiálů vlád a municipalit a statisticky zaměřených zdrojů. Dále byly realizovány polo-strukturované rozhovory se zástupci místních samospráv (magistráty a úřady městských částí), do jejichž kompetence spadá integrace cizinců. Schéma rozhovoru a seznam oslovených osob a respondentů je součástí příloh. Respondenty jsem si v případě

---

² Např. projekt Evropské komise „KING – Knowledge for INtegration Governance“ („Poznatky pro integrační politiku“)

³ Např. Annual Reports on Migration and Asylum (The European Migration Network)

hlavního města Prahy (HMP) vyhledala prostřednictvím webových stránek jednotlivých městských úřadů, které disponují kontakty na administrativní pracovníky/politické zástupce spolu s jim přiřazenou agendou. V průběhu měsíců června a července 2018 jsem uskutečnila rozhovory s deseti zástupci HMP. Zúčastnila jsem se rovněž inspirativního setkání v rámci Regionální poradní platformy v červnu 2018 na Magistrátu hlavního města Prahy, kde měli hlavní slovo právě zástupci městských částí (MČ) (zasedání probíhá 1x měsíčně a téma se mění). Jako pozorovatelka jsem se v září 2018 zúčastnila integrační, kulturně-společenské akce „Poznejme se, sousedé“, kterou každoročně pořádá David Gregor z Úřadu městské části (ÚMČ) Praha 3. V rámci integračního projektu „Salad Bowl of Prague“⁴ Integračního centra Praha jsem navštívila vietnamskou tržnici SAPA v Praze-Libuši.

V případě Barcelony byla situace odlišná, vliv mohla mít jazyková bariéra a neznalost tamního prostředí. Webové stránky města obsahují pouze kontakty na politické reprezentanty, nikoliv na administrativní pracovníky, sice s uvedenou politickou příslušností, avšak bez pracovní agendy. Co se týče jednotlivých distriktů města Barcelony, bylo rovněž využito kontaktování prostřednictvím sociální sítě Facebook. Důležitý kontakt na vedoucího „Integračního oddělení“ Ramona Sanahuju jsem získala přes zástupce radnice v Madridu, pana Ramona Palomina, který v Praze přednášel v červnu 2017 o tamní integrační politice⁵. Součástí výzkumu byla dvoudenní studijní cesta do Barcelony v září 2018, kdy jsem uskutečnila rozhovory se třemi zástupci města a zúčastnila se informativního setkání organizovaného SOAPI pro cizince v distriktu Gràcia. Celkem tedy bylo provedeno třináct rozhovorů s představiteli místní správy a samosprávy.

---

⁴ „Salad bowl“ neboli „salátová mísa“ je kulturní model popisující společnost, ve které vedle sebe bezkonfliktně žijí lidé pocházející z různých kultur, a přitom si zachovávají své tradice a zvyky (ICP 2018b).

⁵ Kontakt získán metodou „sněhové koule“ přes pracovníci odpovědnou za integraci cizinců na MČ Praha 11.

4. Migrační a integrační politika

Migrační politika

Předmětem *migrační politiky* je primárně regulace vstupu/pobyту/výstupu migrantů na/z území hostitelské země, jinými slovy regulace legální migrace. Nicméně pod migrační politiku spadá několik dalších „subpolitik“: mezinárodní ochrana, nelegální migrace, návratová politika, vízová politika, volný pohyb osob v rámci členských států Evropské unie (EU) a schengenského prostoru, kontrola hranic a v neposlední řadě integrace cizinců (Baršová, Barša 2005; MV ČR 2018a). Zároveň můžeme migrační politiky dělit na (A) *politiky imigrační*, „jejichž cílem je stanovit, kteří cizinci a za jakých podmínek se mohou dlouhodobě či trvale usadit v hostitelské zemi“ a na (B) *politiky integrační*, „jejichž cílem je podpořit proces začlenění přistěhovalců – jako jednotlivců či skupin – do hostitelských společností“ (Baršová, Barša 2005, s. 10). Z časového hlediska a logiky věci migrační politika předchází utváření integrační politiky.

Integrační politika

Předmětem *integrační politiky* je tedy prostřednictvím různých nástrojů „regulovat“ resp. umožňovat a podporovat začlenění cizinců do majoritní společnosti.

Obdobně jako sociální integraci (viz kap. 2) můžeme klasifikovat integrační politiku, tedy na strukturální, kulturní, interakční a identifikační. Do nástrojů/opatření *strukturální integrační politiky* mohou spadat rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané migranty, asistence pro čerstvé absolventy, podpora při zakládání podnikání, předškolní jazykové kurzy pro děti migrantů, podpora „etnického vzdělávání“, kdy starší děti učí mladší děti stejného etnika/národnosti, opatření směřující k redukci prostorové a sociální segregace, pořádání kurzů pro získání občanství, setkávání se a konzultace se zástupci migrantských komunit nebo podpora spolků migrantů. Příkladem nástrojů/opatření *kulturních integračních politik* jsou jazykové kurzy jak pro minoritu, tak pro majoritu, facilitace náboženských praktik, kulturních a sportovních aktivit poskytnutím městských prostor apod. V oblasti *interaktivní integrace* je prostor pro opatření ze strany obcí spíše omezený, neboť se jedná primárně o privátní sféru, i zde však mohou municipality zasáhnout prostřednictvím nástrojů podporujících bydlení či vzdělávání, nebo institucí, v nichž dochází k setkávání cizinců s domácí populací. Jsou města, která alokují finanční prostředky do nástrojů multikulturních aktivit, podporují pořádání kulturních akcí s cílem ujistit nově příchozí, že jsou ve městě vítáni a respektováni (identifikační dimenze). I to může být cesta, jak v migrantech vzbudit pocit sounáležitosti s hostitelskou společností, ačkoliv jde o dlouhodobý a permanentní proces, neboť migranti do měst stále přicházejí (Rákociová, Trbola 2008).

Penninx (2016) dále přichází s *legální/politickou dimenzí* integračních opatření, která se vztahují ke statusu migranta a jeho právům. Jinými slovy národní vlády prostřednictvím platné

legislativy určují „kategorie“ migrantů, kterým se na lokální úrovni na základě jejich statusu dostává (nebo nedostává) místních služeb. Jsou města, která pouze uvádějí v praxi (implementují) národní politiky, ale jsou i města, která do „legálního statusu“, potažmo práv migrantů promlouvají, viz kap. 8.7.

Do předmětu integrační politiky dále spadá budování *interkulturní společnosti* s cílem vytvořit klima bezpečí, vzájemné tolerance a důvěry, s cílem potírat negativní předsudky a z nich plynoucí diskriminaci. Možným nástrojem jsou i programy spojující dvojici měst (zdrojové a cílové město migrace), podporující šíření znalostí a obchodních příležitostí („twinning of cities“ neboli „partnerská města“) (Bosswick, Heckman 2006). Podle Rady Evropy *interkulturní integrace* vychází z principu „výhoda z různorodosti“ („diversity advantage“), přičemž migranti/etnické minority jsou lokálními autoritami nahlíženi jako zdroj ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje města, a nikoliv pouze jako zranitelná skupina vyžadující podpůrné a asistenční služby. Politiky vycházející z tohoto modelu jsou realizovány ve stovkách měst v Evropě, Japonsku, Koreji, Mexiku a Kanadě (Council of Europe 2018b). V návaznosti nato Giménez⁶ (2010, cit. v Garcés-Mascareñas 2014, s. 9) definuje *interkulturní integrační politiku* jako: „systematickou podporu – ze strany vlády a občanské společnosti – míst a procesů pozitivní interakce, které generují vztahy důvěry, vzájemného uznání, efektivní komunikace, dialogu a debaty, učení a výměny, mediace konfliktů, spolupráce a mírového soužití“.

Cílovou skupinou integračních politik v EU jsou primárně státní příslušníci tzv. *třetích zemí* (tj. zemí mimo EU). Bosswick a Heckmann (2006) upozorňují, že toto limitování není správné, neboť pomoc může potřebovat kterýkoli nově příchozí cizinec. Úskalí představují i ti cizinci, kteří ihned po příchodu obdrží občanství hostitelské země (např. na základě prokázaných etnických vazeb v případě Německa). Specifickou a zranitelnou skupinou vyžadující odlišná opatření (psychologické, post-traumatologické služby apod.) jsou pak uprchlíci a žadatelé o azyl, oběti obchodu s lidmi, či nezletilí bez doprovodu.

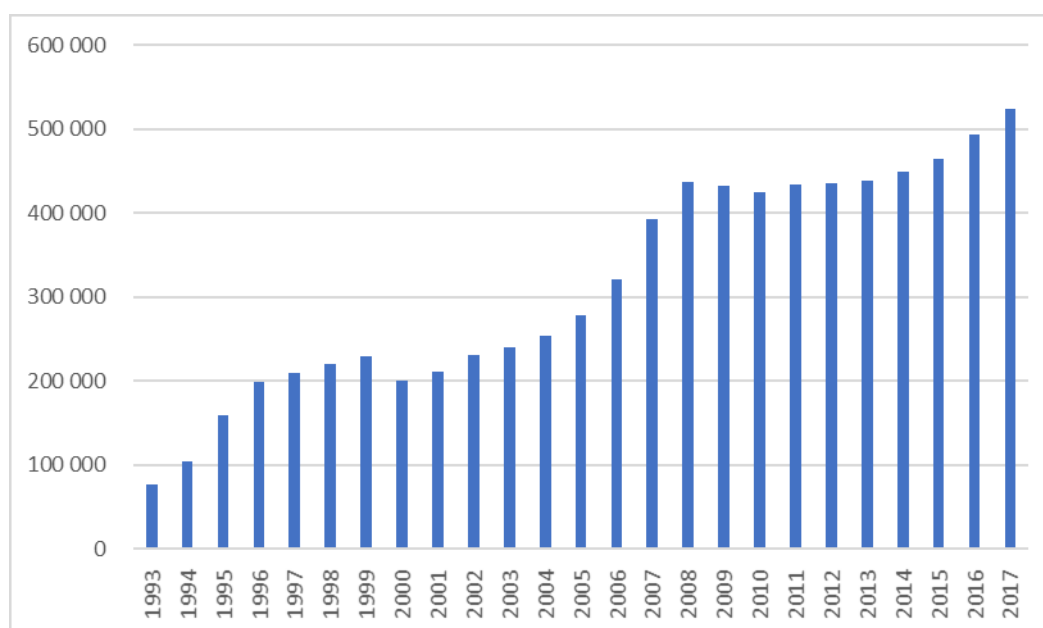
⁶ Giménez (2003) také vysvětluje rozdíl mezi multikulturalismem a interkulturalismem, kdy druhý jmenovaný model vyzdvihuje vztahy a vzájemnou spolupráci mezi příslušníky různých kultur (Garcés-Mascareñas 2014).

5. Migrační a integrační politika v České republice

5.1. Kontext a základní charakteristiky zahraniční migrace

Území dnešní České republiky (ČR) patřilo až do počátku 90. let 20. století mezi emigrační oblasti. Vlivem politických a ekonomických změn se Česká republika v průběhu 90. let 20. století postupně přeměnila na zemi imigrační. Významným mezníkem tohoto přechodu byla sametová revoluce a následný pád komunistického režimu v roce 1989. Zpočátku migranti přes Česko pouze přecházeli dále do zemí západní Evropy. Ekonomická transformace a z ní plynoucí prosperita se nicméně staly „pull“⁷ faktorem pro migranty z východu. Dalším významným datem pro zahraniční migraci byl rozpad Československa a vznik dvou nezávislých republik v lednu 1993. V současnosti Slováci představují druhé nejpočetnější cizí státní občanství v zemi⁸ (Obr. 2).

Obr. 1: Vývoj počtu cizinců v ČR, 1993-2017

Zdroj: ČSÚ, 2018

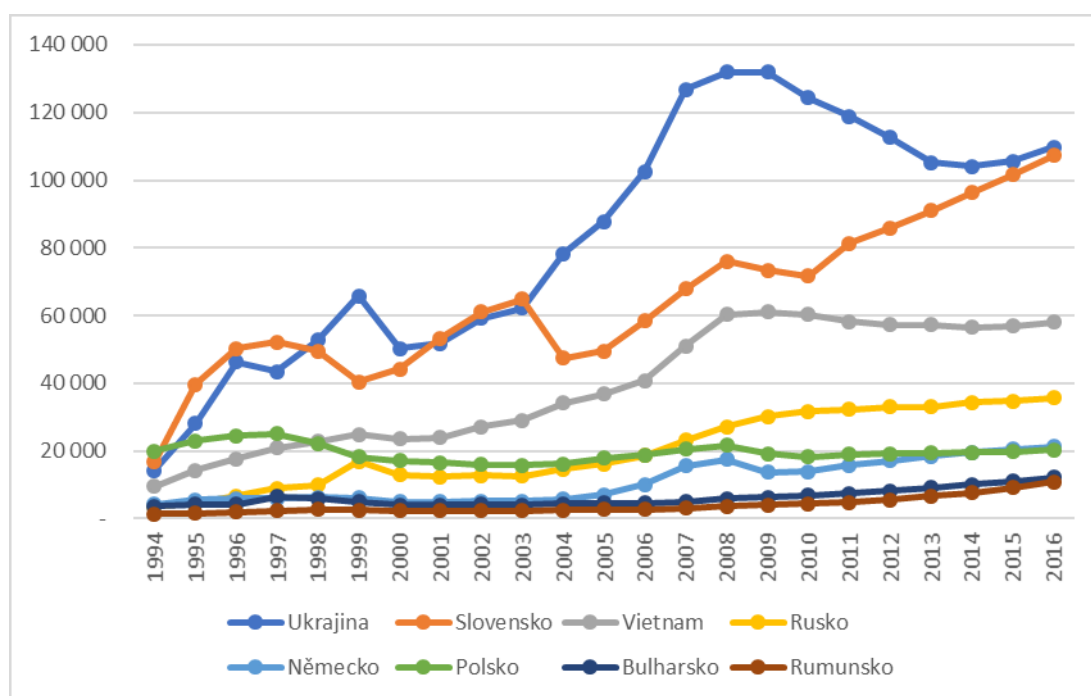
Pozn.: cizinci s pobytem nad 90 dní, bez azylantů

Aktuální charakter zahraniční migrace je částečně odvislý od historických událostí. Příkladem je vietnamská komunita, jejíž zástupci se zde usazují od dob socialistické spolupráce, aby se v průběhu času transformovali v úspěšné podnikatele. U jiných skupin je významným faktorem jazyková a kulturní blízkost, jako je tomu v případě Ukrajiny a Slovenska. Vstup ČR do EU v roce 2004 měl za následek nárůst počtu cizinců z ostatních členských zemí EU.

⁷ přitahující

⁸ 21 % z celkového počtu 544 407 cizinců k 30.6.2018 (ČSÚ 2018)

Obr. 2: Vývoj počtu cizinců v ČR (1994-2016), nejčastější státní občanství

Zdroj: ČSÚ, 2018

Pozn.: cizinci s pobytem nad 90 dní, bez azylantů

Počet cizinců v čase až na dvě výjimky v letech 2000 a 2009/2010 rostl (obr. 1). V prvním případě hrálo roli přijetí přísnějšího cizineckého zákona koncem roku 1999. Ve druhém případě lze jako důvod uvést kombinaci ekonomických a právních příčin (klesal počet tzv. třetizemců a nikoliv občanů EU) (Kušniráková, Čížinský 2011) (Obr. 2).

5.2. Institucionální zajištění migrační a integrační politiky na jednotlivých administrativních úrovních

Složitost administrativního dělení České republiky v sobě odráží systém osídlení typický vysokým zastoupením malých obcí⁹. Z pohledu volených samospráv se ČR dělí na úrovně: stát – kraj – obec¹⁰, z pohledu všeobecné státní správy se ČR dělí na úroveň národní (stát) - regionální (kraj, 14) - subregionální (dříve okresy nyní obce s rozšířenou působností (ORP, 205) a obce s pověřeným obecním úřadem (POÚ, 393)) - lokální (obce, 6 258) (ČSÚ 2007, 2017a). Zásadní události v oblasti migrace a integrace cizinců se přitom odehrávají na úrovni národní a lokální.

⁹ 6 258 obcí v ČR (78 867 km²) versus 8 124 obcí ve Španělsku (505 370 km²) (ČSÚ 2017a, INE 2018, The World Factbook 2018).

¹⁰ Statutární města se dále dělí na vnitřní samosprávné celky, viz hlavní město Praha.

Gestorem migrace a azylu v rovině legislativní i realizační je Ministerstvo vnitra (MV), které je rovněž koordinátorem integrace cizinců v ČR. Do kompetencí Ministerstva zahraničních věcí (MZV) spadá zahraniční rozvojová spolupráce, humanitární pomoc a dále prostřednictvím zastupitelských úřadů v zahraničí udělování víz. Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) stanovuje podmínky pro zaměstnávání cizinců a mj. spravuje evidenci volných pracovních míst. Do projektů ekonomické migrace významnou měrou promlouvá i Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) je zodpovědné za integrační aktivity především pro děti-cizince i za výměnné studijní pobyty. Z meziresortních orgánů zmiňme *Mezirezortní orgán pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců* zřízený v roce 2000 (MV ČR 2016a).

Krajská (regionální) úroveň zasahuje do integrace cizinců prostřednictvím Center na podporu integrace cizinců, viz kap. 5.5.

5.3. Vývoj migrační politiky

Utváření migrační politiky po roce 1989 je možné rozdělit do několika etap: (1) 1990 - 1995, (2) 1996 - 1999, (3) 2000 - 2004, (4) 2005 - 2007, (5) 2008 - 2013, (6) 2014 a dále (Baršová, Barša 2005; Kušniráková, Čížinský 2011).

První období (1990-1995) lze charakterizovat termínem „laissez faire“¹¹ a liberálním přístupem vůči cizincům přicházejícím na území¹². Mnoho států bývalého socialistického bloku mělo s Českou republikou bezvízový styk (např. Ukrajina). Na druhou stranu cizinci neměli možnost trvalého usídlení, vyjma rodinných příslušníků českých občanů či cizinců s trvalým pobytem. V témže období bylo vytvořeno institucionální prostředí pro přijímání osob prchajících z válečných zón (Zák. č. 498/1990 Sb., o uprchlících). Dá se tedy konstatovat, že mimo tyto ohrožené skupiny a cizince zmíněné výše absentovala právní možnost integrovat se.

Druhé období (1996-1999) bylo ve znamení zpřísnování podmínek pro vstup a pobyt cizinců. Důvodem byl zvyšující se počet migrantů a přípravy pro vstup České republiky do EU. Výsledkem byl nový cizinecký zákon (Zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR) s účinností od 1. ledna 2000. Došlo například ke zrušení bezvízového styku s Ukrajinou, Ruskem a Běloruskem. Na druhou stranu měli cizinci nově možnost získat trvalý pobyt po předchozích 10 letech pobytu.

Třetí období (2000-2004) formování migrační politiky bylo ovlivněno vstupem ČR do EU (1. května 2004) a z toho vyplývající harmonizací českého práva s unijním. Zároveň se

---

¹¹ Z franc. „nechte věcem volný průběh“

¹² Zák. č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČSFR

formoval i samostatnější přístup v utváření politik, čehož příkladem bylo přijetí *Zásad politik vlády v oblasti migrace cizinců* vládou v roce 2003.

V roce 2003 byl dále spuštěn pilotní projekt iniciovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR *Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků*, jehož cílem bylo přilákat odborníky a jejich příbuzné s perspektivou trvalého usídlení a zaplnit mezeru na českém trhu práce. Součástí byla ochranná lhůta jednoho měsíce v případě nezaviněné ztráty zaměstnání a především možnost zažádat o trvalý pobyt za polovinu obvyklého času. Cílovou skupinou v počáteční fázi projektu byli občané Bulharska, Chorvatska a Kazachstánu, kteří museli projít systémem bodového hodnocení¹³. Projektu se za dobu od července 2003 do srpna 2010 zúčastnilo na 3 500 cizinců, z toho trvalý pobyt k 1. čtvrtletí 2010 získalo 843 cizinců. MPSV ČR projekt ukončilo ke konci roku 2010 z důvodu klesajícího počtu zahraničních pracovníků, rostoucího počtu uchazečů o zaměstnání, úbytku volných pracovních míst a finančních úspor ministerstva (MPSV ČR 2010). Relativně nízký zájem o projekt (jen pro rok 2004 bylo počítáno s kvótou 1 400 osob) zdůvodňují odborníci absencí pomoci se získáním práce a víza, nevhodným výběrem cílových zemí, navíc, jak bude uvedeno dále, došlo ke snížení lhůty pro získání trvalého pobytu (Baršová, Barša 2005).

Čtvrté období od roku 2005 do roku 2007 bylo příznačné ekonomickým růstem a poptávkou po nízko kvalifikované pracovní síle. Vlivem evropského práva došlo v roce 2006 ke zkrácení doby pro získání trvalého pobytu z 10 let na 5 let. V prosinci 2007 ČR vstoupila do schengenského prostoru a spolu s dalšími členskými státy¹⁴ začala aplikovat společnou vízovou politiku v oblasti krátkodobých víz do 90 dní pobytu.

Rokem 2008 v důsledku celosvětové ekonomické krize odstartovalo v migrační politice ČR restriktivnější období (2008-2013) s upřednostňováním domácího obyvatelstva potažmo občanů EU jako pracovní síly. V únoru 2009 vláda schválila materiál *Zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize* s cílem předejít možným bezpečnostním rizikům pro občany a stát. Mezi „aktuální“ řešení patřilo omezení udělování dlouhodobých víz nad 90 dní pobytu, o které cizinci žádají na zastupitelském úřadu ČR v zemi původu¹⁵ a pomoc legálně pobývajícím cizincům ze třetích zemí, kteří se na území ocitli bez práce, formou dobrovolných návratů do země jejich původu. Pilotní projekt *Dobrovolných návratů* byl spuštěn v únoru 2009 a ve dvou fázích pokračoval až do prosince téhož roku, koncipován byl pro max. 4 000 osob. Podle informací

---

¹³ Hlavní kritéria: vzdělávání, pracovní zkušenost, věk, jazykové znalosti, rodina.

¹⁴ Belgie, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Island, Itálie, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko a Švýcarsko.

¹⁵ V r. 2008 bylo vydáno celkem 52 356 dlouhodobých víz, v r. 2009 pouze 18 568, největší pokles byl zaznamenán ve Vietnamu, na Ukrajině a v Moldavsku (Kušniráková, Čížinský 2011).

MV ČR (2010) se celkem registrovalo 2 089 osob (nejvíce Mongolové (64 %), Uzbeki (15 %) a Vietnamci (14 %)), náklady činily 67,1 mil. Kč. Pomoc zahrnovala nouzové ubytování, proplacení letenky, předodjezdovou a tranzitní asistenci, jednorázový příspěvek 500 EUR pro dospělou osobu a 250 EUR pro dítě (ve 2. fázi sníženo na 300/150 EUR). Realizátorem projektu byly vedle Ministerstva vnitra ČR, Policie ČR – Služba cizinecké policie, Správa uprchlických zařízení, Mezinárodní organizace pro migraci a zástupci z nevládního sektoru. Mezi „dlouhodobá“ řešení patřilo zvýšení spoluodpovědnosti zaměstnavatele za cizince, kterému poskytl zaměstnání, dále důsledné kontroly zaměstnaneckých agentur a obecně zesílení kontrol ze strany Služby cizinecké policie (MV ČR 2009).

Dobrovolné návraty byly v posledním čtvrtletí roku 2009 umožněny i nelegálně pobývajícím cizincům na území ČR, celkem se jich registrovalo 169 a pocházeli hlavně z Ukrajiny (41 %), z Vietnamu (12 %) a Mongolska (9 %) (MV ČR 2010).

V lednu 2009 byl spuštěn další projekt proaktivní migrační politiky tzv. *zelené karty*. Šlo o duální typ dokladu, který v sobě nesl jak povolení k pobytu, tak povolení k zaměstnání. Hlavním cílem projektu bylo odstranit byrokratickou zátěž pro podnikatelské subjekty poptávající zahraniční pracovní sílu, nepřekvapí proto, že ho iniciovalo Ministerstvo průmyslu a obchodu ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem zahraničních věcí a MV ČR. Dalším cílem byla vyšší transparentnost systému zaměstnávání cizinců. Zelené karty byly vydávány ve třech kategoriích: (A) pro vysoce kvalifikované pracovníky, (B) pro středně kvalifikované, (C) pro ostatní pracovníky, a pouze občanům vybraných třetích zemí¹⁶. Vzhledem k tomu, že k prodloužení zelené karty byli oprávněni pouze kvalifikovaní pracovníci, hovoří někteří autoři o tom, že došlo k „uzákonění principu cirkulární migrace“ (Kušniráková, Čížinský 2011, s. 503). Horáková (2011) nicméně konstatuje, že k plánovanému zefektivnění vydávání pracovních povolení nedošlo, mimo jiné kvůli načasování v době ekonomické krize. Režim zelených karet byl ukončen v červnu 2014, aby ho nahradily tzv. *zaměstnanecké karty*.

V lednu 2009 také došlo k převodu agendy trvalých pobytů z Policie ČR na MV ČR, resp. Odbor azylové a migrační politiky (OAMP), čímž ČR následovala trend zaznamenaný i v dalších členských státech EU.

V lednu 2011 začaly v ČR platit tzv. *modré karty Evropské unie*. *Modrá karta* stejně jako *zelená karta* je doklad duálního charakteru, který cizince opravňuje jak k zaměstnání, tak k pobytu na území. Žadatelé o modrou kartu se ucházejí o volné místo z centrální evidence MPSV ČR¹⁷ vyžadující vysokou kvalifikaci a zároveň sjednaná hrubá mzda nesmí být nižší nežli 1,5násobek průměrné hrubé mzdy v ČR (MV ČR 2018b). Ve Zprávě o situaci v oblasti migrace

---

¹⁶ Australské společenství, Černá Hora, Chorvatská republika, Japonsko, Kanada, Korejská republika, Nový Zéland, Republika Bosna a Hercegovina, Republika Makedonie, Spojené státy americké, Srbsko a Ukrajina.

¹⁷ Poté, co volné místo nebylo obsazené zájemcem z ČR či jiného členského státu EU po dobu 30 dní.

a integrace cizinců v České republice za rok 2011 se uvádí, že „úprava má v rámci EU přispět ke zkvalitnění a harmonizaci pobytových a pracovních podmínek vysoce kvalifikovaných pracovníků ze třetích zemí (cílem přitom je, aby pracovní trhy členských států byly pro tyto cizince atraktivnější)“ (MV ČR 2012, s. 70).

K 1. lednu 2011 došlo rovněž k převedení agendy všech typů pobytů cizinců nad 90 dní (dlouhodobých víz, dlouhodobých pobytů cizinců ze třetích zemí, přechodných pobytů občanů EU a jejich rodinných příslušníků) z Policie ČR na MV ČR. Hlavními důvody pro tuto reorganizaci byly dle tehdejšího ministra vnitra Radka Johna úspory a boj proti korupci (MV ČR 2012).

V roce 2012 byly zahájeny tzv. *migrační projekty*, jejichž cílem je zrychlení migrační procedury u vybraných skupin cizinců ze třetích zemí, o jejichž vstup má stát určitý zájem. V rámci projektu „Fast Track“ dochází ve zrychlené proceduře k vnitropodnikovému převodu manažerů zahraničních investorů, kteří mají na území ČR pobočku. Projekt „Zrychlená procedura pro zahraniční pacienty, kterým bude v České republice poskytována lázeňská léčebně rehabilitační péče“ zase podporuje tradiční lázeňský sektor v ČR. V roce 2013 byl spuštěn projekt pro rychlejší mobilitu zahraničních stipendistů a dále projekt „WelcomePackage“ určený pro zahraniční investory. Výše uvedené projekty jsou realizovány na bázi meziresortní spolupráce (MV ČR 2014).

Dostáváme se do zatím posledního období vývoje migrační politiky v ČR (2014 - současnost). V červnu 2014 v důsledku implementace evropského práva vstoupil v platnost nový institut v podobě tzv. *zaměstnanecké karty*, duálního povolení, které cizince ze třetích zemí opravňuje jak k pobytu na území, tak k výkonu zaměstnání na pozici z centrální evidence volných pracovních míst MPSV ČR. Souběžně s tímto došlo ke zrušení zelených karet, dlouhodobého víza a dlouhodobého pobytu za účelem zaměstnání.

V důsledku ozbrojeného konfliktu na Ukrajině se v průběhu roku 2014 zvýšil počet žádostí o přesídlení ze strany českých krajanů. V reakci nato vláda ČR schválila v prosinci 2014 „*Zásady politiky vlády České republiky ve vztahu k přesídlování cizinců s prokázaným českým původem (krajanů) žijících v zahraničí*“. Čeští krajané nacházející se v obtížné bezpečnostní, zdravotní či sociální situaci tak mohou ve zrychleném řízení získat trvalý pobyt a asistenci v prvních šesti měsících pobytu v podobě ubytování, stravy a finančního příspěvku 50 tis. Kč pro dospělou osobu. S cílem plně krajanů integrovat do společnosti, uzavřelo MV ČR smlouvu s Arcidiecézní charitou Praha, která poskytuje asistenci s hledáním práce a bydlení (Arcidiecézní charita Praha 2017)¹⁸.

---

¹⁸ Návratová migrace neboli přesídlování krajanů zpět do původní vlasti není v české migrační politice novým fenoménem. Mezi lety 1991–1993 se takto v důsledku černobylské havárie do tehdejšího Československa vrátilo

V roce 2015 vláda v reakci na „evropskou migrační krizi“ schválila *Strategii migrační politiky* ČR, jejímž průřezovým tématem je bezpečnost státu. Strategie dále řeší integraci cizinců, nelegální migraci a návratovou politiku, mezinárodní ochranu, vnější dimenzi migrace (rozvojové a humanitární aspekty), volný pohyb osob v rámci EU a schengenského prostoru, legální migraci a mezinárodní závazky ČR v oblasti migrace. V témže roce byl spuštěn další ze skupiny proaktivních migračních projektů „*Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny*“, který byl v roce 2016 rozšířen i o jejich nejbližší rodinné příslušníky. S cílem zefektivnit proces vydávání zaměstnaneckých karet byl dále v roce 2016 spuštěn migrační projekt pro nízko až středně kvalifikované pracovníky „*Režim zvláštního zacházení pro kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny*“ (MV ČR 2016c, 2017b).

V souvislosti s pokračujícím ozbrojeným konfliktem v Sýrii se ČR v roce 2015 zavázala přijmout 400 uprchlíků pod hlavičkou přesídlovacího schématu EU (MV ČR 2016c)¹⁹. Vláda ČR rovněž schválila *Koncepci Ministerstva vnitra pro asistenci uprchlíkům a státům pod silnými migračními tlaky*. Humanitární pomoc z rozpočtu *Programu Ministerstva vnitra na asistenci uprchlíkům v regionech původu a prevenci velkých migračních pohybů* pak směřovala do Jordánska, Iráku, Turecka či Srbska. Navzdory tomu, že v roce 2015 do EU přišlo na 1 mil. neregistrovaných migrantů, stabilita ČR v oblasti zahraniční migrace nebyla nijak narušena (ČR nepatřila mezi cílové, ani tranzitní země) (MV ČR 2016c).

V rámci relokačního mechanismu EU ČR v roce 2016 přijala 12 syrských uprchlíků. Vedle toho přesídlila 89 iráckých křesťanů. Nicméně poté, co někteří z nich po obdržení mezinárodní ochrany odešli do Německa a další se ochrany vzdali, ČR v této iniciativě dále nepokračovala (MV ČR 2017b). V červnu 2017 česká vláda rozhodla o pozastavení²⁰ procesu relokací z důvodu „výrazného zhoršení bezpečnostní situace v EU a celkové nefunkčnosti tohoto konceptu“ (MV ČR 2018e, s. 194).

Zatím poslední novela cizineckého zákona vstoupila v účinnost v srpnu 2017. Vznikly nové druhy oprávnění k pobytu pro cizince ze třetích zemí ve formě *karty vnitropodnikové převedeného zaměstnance, dlouhodobého pobytu za účelem investování* či *dlouhodobého víza za účelem sezónního zaměstnání*. Kritizovaná ze strany neziskových organizací pracujících s migranty je nově pozměněná lhůta pro změnu účelu pobytu na podnikání z dosavadních 2 let na 5 let předchozího pobytu (Jurečková 2017).

---

celkem 1812 osob z Ukrajiny a Běloruska. Následně MV ČR ve spolupráci s Člověkem v tísní mezi lety 1994 až 2001 zajišťovalo přesídlení a asistenci krajanům z vybraných vzdálených nebo ohrožených teritorií jako Kazachstán, Rusko, Uzbekistán, Kyrgyzstán či Moldávie. Za šest let fungování programu se do ČR přistěhovalo 785 osob (MV ČR 2018c).

¹⁹ Od počátku měla ČR jako prioritu pomoc těmto lidem v místě jejich aktuálního pobytu, humanitární pomoc proto směřovala do Sýrie, Libanonu a Jordánska (MV ČR 2014).

²⁰ V reakci na to podala Evropská komise na ČR žalobu k Soudnímu dvoru EU (MV ČR 2018e).

V lednu 2018 vláda schválila další z projektů ekonomické migrace „*Režim ostatní státy*“, který je určený pro státní občany Mongolska a Filipín. Na rozdíl od obdobného „Režimu Ukrajina“ je gestorem i garantem projektu MPO, roční kapacita pro každou zemi je 1 000 žádostí se stanoveným měsíčním limitem. U hromadných žádostí je podmínkou spolupráce s *Centrem na podporu integrace cizinců* v daném kraji (MPO 2018; Verčimák 2018).

Česká migrační politika dlouhodobě čelí kritice ze strany neziskových organizací, akademiků, odborníků z praxe, či samotných cizinců. Konkrétně je napadána tvorba politiky formou ad hoc, a nikoliv na základě systematického přístupu. Kušniráková a Čížinský (2011) zastávají názor, že směřování české migrační politiky vychází z teorie path dependency, a sice že řízení migrace před rokem 1989 do jisté míry determinovalo řízení migrace po revoluci. Spojujícím činitelem je pak MV ČR, které se v obou obdobích soustřeďuje především na kontrolu migrace. Za zmínku stojí i skutečnost, že česká migrační politika byla od svého počátku víceméně apolitická. To se změnilo v roce 2015, kdy se ČR po boku dalších zemí Visegrádské skupiny začala stavět odmítavě vůči přesídlovacím kvótám pro uprchlíky uvnitř EU. Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2017 se na čtvrtém místě s 10,64 % hlasů (22 mandátů z 200) umístilo krajně pravicové a anti-imigrační politické hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD), založené v roce 2015.

5.4. Vývoj integrační politiky

Počátek formování integrační politiky, jak už bylo naznačeno výše, je spojen s příchodem uprchlíků z balkánských zemí (hlavně Chorvatů a muslimských Bosňáků) v první polovině 90. let 20. století (Otčenášek 2003). Jako reakce nato v roce 1994 vznikl *státní asistenční program* (Janská 2003), který azylantům zajišťoval pomoc s bydlením a výukou českého jazyka a který v obměněné podobě existuje dodnes²¹. Druhou specifickou skupinu představovali čeští krajané.

Iniciátorem tvorby integrační politiky pro dlouhodobě legálně pobývajících migranty byla od 2. poloviny 90. let 20. století Rada Evropy. Gestorem bylo od počátku MV ČR, které za tímto účelem zřídilo meziresortní *Komisi ministerstva vnitra pro integraci cizinců a vztahy mezi komunitami*. V roce 1999 vláda přijala první dokument týkající se integrace cizinců s názvem *Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky*. Tento materiál obsahující celkem 15 zásad byl ovlivněn ideou multikulturalismu, jako příklad poslouží zásada č. 2: „imigrační komunity jsou pokládány za integrální a obohacující součást společnosti a plnohodnotné a nezbytné partnery při vytváření multikulturní společnosti“ (Baršová 2005,

---

²¹ Od r. 2000 jako *Státní integrační program*

s. 10). O rok později (2000) byl přijat rozsáhlejší dokument s názvem *Koncepce integrace cizinců* (dále jen „Koncepce“) ovlivněný dokumenty EU²². Hlavním cílem Koncepce bylo sbližování práv dlouhodobě usazených cizinců s právy majoritní společnosti po vzoru občanské integrace. Termín „multikulturní“ byl dále užíván pouze v souvislosti se vzděláváním. I v případě České republiky tak po vzoru západních zemí došlo k posunu ve vnímání integrace od skupinového multikulturalismu k občanské integraci jednotlivců. Koncepce dále řešila rozdělení kompetencí mezi jednotlivá ministerstva (MPSV, MZV, MPO, MŠMT, MMR a MV ČR), která pak odděleně vypracovala *Plány integračních politik*. Ve spolupráci s neziskovými organizacemi ministerstva realizovala projekty integrace cizinců jako např. zvýšení informovanosti cizinců a majority či prevence intolerance a diskriminace cizinců. Koncepce je s pravidelnými aktualizacemi platná dodnes.

Od 1. ledna 2004 převzalo agendu integrační politiky MPSV ČR. Někteří autoři hovoří o pomyslném konci vnímání migrace pouze jako tématu vnitřní bezpečnosti, jak tomu bylo za vnitra. Naopak došlo ke zvýšení důrazu na sociální aspekt integrace. MPSV ČR zkritizovalo stávající Koncepci kvůli její obecnosti a vytvořilo vlastní materiál vycházející z konceptu „smlouvy“ mezi cizincem a hostitelskou zemí po vzoru Nizozemska či Rakouska (Kušníráková, Čížinský 2011, Baršová 2005).

V roce 2006 byla usnesením vlády přijata *Aktualizovaná koncepce integrace cizinců*, která přinesla novou rámcovou definici integrace cizinců jako dvoustranný proces, v jehož průběhu dochází ke sjednocování domácího obyvatelstva a přistěhovalců v jednu společnost. Cílovou skupinu obecně představovali dlouhodobě legálně usazení cizinci ze třetích zemí, kteří žijí na území ČR legálně nejméně po dobu jednoho roku. Koncepce nově pracovala jednak s cílenými specifickými opatřeními, formulovanými za účelem naplnění klíčových předpokladů integrace: (1) *znalost českého jazyka*, (2) *ekonomická soběstačnost*, (3) *orientace ve společnosti*, (4) *vztahy cizince s členy majoritní společnosti*, a dále s podpůrnými opatřeními navrženými s ohledem na *zajištění právní jistoty pobytu cizince na území ČR* a za účelem usnadnění integrace v oblasti *sociálně-ekonomické, kulturní a politické*. V předchozím období byla Koncepce realizována pouze metodou *mainstreamingu*²³, což se jevilo jako nedostačující (MPSV ČR 2006).

K 1. srpnu 2008 se stalo hlavním koordinátorem integrační politiky opět MV ČR. V roce 2011 byla přijata *Aktualizovaná koncepce integrace cizinců 2011 - Společné soužití*. Cílovou skupinou nadále zůstali dlouhodobě pobývající cizinci ze třetích zemí, nově však mohli integrační opatření v odůvodněných a nezbytných případech využít občané EU. Neplatila

---

²² Především Závěry Evropské Rady z Tampere z roku 1999.

²³ V průběhu tvorby a revize jiných politik a právních úprav byly zohledňovány dopady na integraci cizinců.

nadále podmínka jednoho roku na území, integrační opatření byla směřována i na nově příchozí. Další novinku představoval tzv. předodjezdový balíček, tedy zakomponování integračních prvků již v předodjezdové fázi cizince (předcházení využívání různých zprostředkovatelů apod.). Zvláštní pozornost pak byla věnována zranitelným skupinám cizinců, jako je mládež vč. druhé generace cizinců, děti, ženy, rodiny cizinců a nově se uvažovalo o zavedení *úvodních adaptačně-integračních kurzů* jako podmínky pobytu na území. V současné době MV ČR financuje systém uvítacích kurzů „Vítejte v ČR“²⁴, účast v nich je dobrovolná a seznamuje nově příchozí cizince s jejich základními právy a povinnostmi (MV ČR 2016a). Prioritní oblasti integrace (klíčové předpoklady) zůstaly od původní „Koncepce 2006“ nezměněny, avšak s nově formulovanými opatřeními a nástroji. V aktualizované koncepci byla zvažována možnost o budoucím „zprůšnění“ úrovně znalosti českého jazyka pro účely získání trvalého pobytu, ke dni psaní tohoto textu však stále platila úroveň A1.

Zatím poslední aktualizaci Koncepce integrace cizinců vláda schválila v roce 2016 s přízviskem „*Ve vzájemném respektu*“. Integrace je v dokumentu definována jako: „dlouhodobý proces začleňování cizinců do společnosti, na kterém se nezbytně podílejí jak cizinci, tak majoritní společnost“ (MV ČR 2016a, s. 15). Dále se zdůrazňuje, že integrace je proces dvoustranný a nově i trojstranný, neboť na průběh integrace má do jisté míry vliv i působení země původu. Vzhledem k aktuálnímu dění na mezinárodní scéně v oblasti migrace došlo k doplnění cílové skupiny integrace o držitele mezinárodní ochrany (azyl, doplňková ochrana), nikoliv žadatele. Koncepce tak nově doplňuje *Státní integrační program pro uprchlíky*. Ke čtyřem prioritním oblastem integrace přibyla pátá oblast, a to princip postupného nabývání práv cizinců v souvislosti s tím, jak postupem času nabývají vyšších pobytových oprávnění. Koncepce dále slibovala vznik nové komunikační strategie s cílem vyvracet předsudky o cizincích u veřejnosti. I nadále probíhá diskuze o přiznání volebního práva cizincům ze třetích zemí s trvalým pobytem na místní úrovni, tuto možnost vláda zatím vždy odmítla. Voleb do místních zastupitelstev se tak mohou zúčastnit státní příslušníci zemí EU s trvalým či přechodným pobytem a zapsaní v dodatku stálého seznamu voličů (MV ČR 2018d).

V lednu 2018 vláda schválila *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců Ve vzájemném respektu 2018*, ve kterém jsou specifikovány návrhy opatření pro jednotlivé resorty ministerstev pro úspěšnou integraci cizinců v 5 prioritních oblastech:

(A) ČESKÝ JAZYK: zajištění rovných příležitostí dětem-cizincům na MŠ, ZŠ a SŠ, zároveň navyšovat interkulturní kompetence pedagogů, zajištění kurzů různých úrovní a témat pro dospělé, příprava na zavedení zkoušky pro trvalý pobyt na úrovni A2,

---

²⁴ Realizované nevládní neziskovou organizací Slovo 21.

(B) EKONOMICKÁ SOBĚSTAČNOST: zvyšování informovanosti cizinců i zaměstnavatelů, prevence diskriminace na trhu práce,

(C) ORIENTACE CIZINCE VE SPOLEČNOSTI: předodjezdové informace²⁵, adaptačně-integrační kurzy, kurzy sociokulturní orientace, podpora využívání služeb komunitních tlumočnicků a interkulturních pracovníků,

(D) ROZVÍJENÍ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ MEZI KOMUNITAMI: prostřednictvím aktivit pro cizince a majoritu podporovat mezikulturní a mezináboženský dialog,

(E) POSTUPNÉ NABÝVÁNÍ PRÁV V ZÁVISLOSTI NA DÉLCE POBYTU (trvalý pobyt jako nejvyšší pobytový status dává cizinci v sociální oblasti stejná práva jako českým občanům, **dále možnost získání českého občanství bez ztráty původního občanství (dvojitý občanství²⁶)**).

Vedle hlavních prioritních oblastí Postup uvádí další opatření: podpora participace cizinců na veřejném životě; zvýšení informovanosti cizinců a majority; prostřednictvím komunikační strategie předcházet předsudkům a dezinformacím; zvyšování kompetencí pracovníků přicházejících do styku s cizinci (Postup 2018).

Vstřícnost integrační politiky

Migrant Integration Policy Index (MIPEX), realizovaný ve spolupráci Barcelona Institute for International Affairs (CIDOB) a Migration Policy Group (MPG), je nástroj sloužící k měření a komparaci politik integrace cizinců ve 38 zemích (členské státy EU, Austrálie, Kanada, Island, Japonsko, Jižní Korea, Nový Zéland, Norsko, Švýcarsko, Turecko a Spojené státy americké) prostřednictvím 167 indikátorů v 8 politických oblastech: mobilita na pracovním trhu, vzdělávání, politická participace, spojování rodiny, zdraví, trvalý pobyt, přístup ke státnímu občanství, boj s diskriminací. Index nabývá hodnot od 1 do 100, kdy 100 znamená nejlepší výsledek. Mezi výhodu indexu patří, že zahrnuje všech 28 členských zemí EU, na druhou stranu chybí jeho pravidelná aktualizace, vychází z platné legislativy, nikoliv z praxe a vlivem agregace indikátorů se vytrácí jejich odlišnosti (Scipioni, Urso 2017).

V roce 2015 vyšla zatím poslední edice MIPEX a ČR obdržela skóre 45/100. Ze sledovaných oblastí vyšly nejhůře politická participace (21/100), vzdělávání (38/100) a přístup k zdravotní péči (44/100), naopak nejlépe byly ohodnoceny oblasti slučování rodiny (57/100), mobilita na trhu práce (52/100) a povolení k trvalému pobytu (51/100). Ve shrnutí se poté uvádí, že cizinci se v ČR setkávají spíše s překážkami nežli s příležitostmi, jak se plně zapojit do společnosti. Pozitivně je hodnoceno zavedení možnosti dvojího občanství v roce 2014. MIPEX (2015) České republiky doporučuje zajistit přístup dlouhodobě pobývajícím migrantům do systému veřejného zdravotního pojištění, umožnit participaci cizincům ze 3. zemí s trvalým pobytem ve

---

²⁵ Informační materiál „Příští zastávka – ČR“

²⁶ Zákon č. 186/2013 Sb. o státním občanství, účinnost od 1.1.2014

volbách do místních zastupitelstev, či posílit pravomoci veřejného ochrance práv v boji proti diskriminaci.

5.5. Integrační politika na regionální úrovni

Integrace cizinců reálně probíhá tam, kde dochází k jejich setkávání s majoritní populací, tedy v místě bydliště, práce či studia. MV ČR, přesněji Správa uprchlických zařízení (SUZ), proto již od roku 2009 zakládá síť regionálních *Center na podporu integrace cizinců (CPIC)* na úrovni krajů. Činnost center probíhá na bázi projektů financovaných z Azylového, migračního a integračního fondu²⁷ (AMIF) EU. Od samého počátku CPIC působí v Moravskoslezském, Pardubickém, Plzeňském a Zlínském kraji, od roku 2010 v Karlovarském, Libereckém, Jihočeském a Olomouckém kraji, od roku 2013 v kraji Vysočina, zatím poslední Centrum bylo v roce 2018 zřízeno ve Středočeském kraji. Ve zbývajících čtyřech krajích mají obdobná centra jiného provozovatele, v případě Prahy je to Magistrát hl. m. Prahy (od r. 2012), v Jihomoravském kraji je to kraj, v Ústeckém kraji je provozovatelem Poradna pro integraci, o.s. a v kraji Královéhradeckém Diecézní katolická charita Hradec Králové (CPIC 2018).

Centra cizincům poskytují služby v podobě sociálního a právního poradenství, tlumočení nebo kurzy českého jazyka; s cílem oslovit majoritu pořádají různorodé osvětové akce. V situační zprávě MV ČR za rok 2017 (MV ČR 2018e, s. 84) se dále uvádí: „Spolupráce s krajskými institucemi probíhá prostřednictvím aktivního působení zástupců Center v rámci komunitního plánování sociálních služeb a v různých pracovních skupinách i případnou účastí zástupců kraje na platformách Center. Zaměstnanci Center (...) měli v roce 2017 možnost účastnit se školení k integraci cizinců, které je každoročně pořádáno OAMP (...) a slouží k prohloubení jejich odborných kompetencí“.

Na lokální úrovni se pak angažují jednotlivé obce či městské části v rámci projektů obcí na podporu integrace cizinců. V roce 2018 by měly projekty cílit hlavně na cizince seniory a ženy (Postup 2018). Významným nástrojem jsou rovněž každoročně pořádané konference statutárních měst, během nichž mimo jiné dochází ke sdílení dobré praxe (MV ČR 2017a). Ani na regionální a lokální úrovni by se integrace cizinců neobešla bez spolupráce s dalšími aktéry jako jsou nestátní neziskové organizace (NNO), úřady, školy apod.

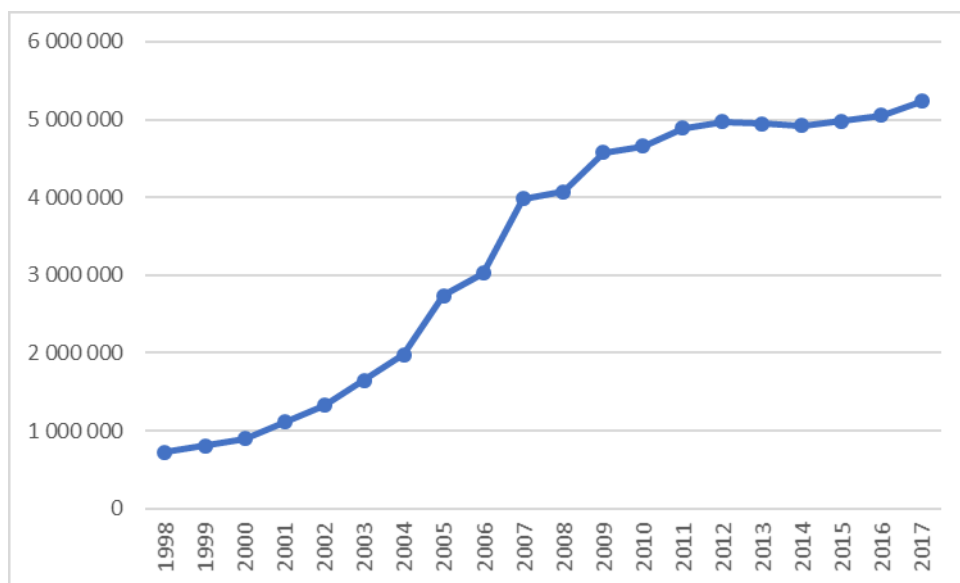
²⁷ Fond Evropské unie v oblasti vnitřních věcí, mezi jehož hlavní cíle patří: azylová politika, integrace, návraty a solidarita (MV ČR 2016).

6. Migrační a integrační politika ve Španělsku

6.1. Kontext a základní charakteristiky zahraniční migrace

Španělsko dlouhá léta patřilo mezi typicky emigrační země. Obrat nastal ve 2. polovině 80. let 20. století. Mezi prvními přistěhovalci byli movití důchodci z Německa, Velké Británie a dalších severoevropských zemí, kteří se trvale usazovali na středomořském pobřeží a na španělských ostrovech. Další skupinu imigrantů tvořili Latinoameričané, kteří ve Španělsku nacházeli azyl před diktátorským režimem. Transformaci v imigrační zemi uspíšil vstup Španělska do EU v roce 1986. Díky ekonomickému růstu vzešla poptávka po nízko až středně kvalifikované pracovní síle. Rostla i diverzita přicházejících cizinců, jejichž původem už nebyla převážně Evropa, ale i Latinská Amerika, Afrika, či Asie. Rapidní nárůst v imigraci Španělsko zaznamenalo na přelomu tisíciletí a v následující dekádě (Obr. 3), zásluhu na tom měl rozvoj trhu s nemovitostmi, stavebního sektoru a cestovní ruchu.

Obr. 3: Vývoj počtu cizinců ve Španělsku, 1998-2017

Zdroj: Secretaría General de Inmigración y Emigración, 2018

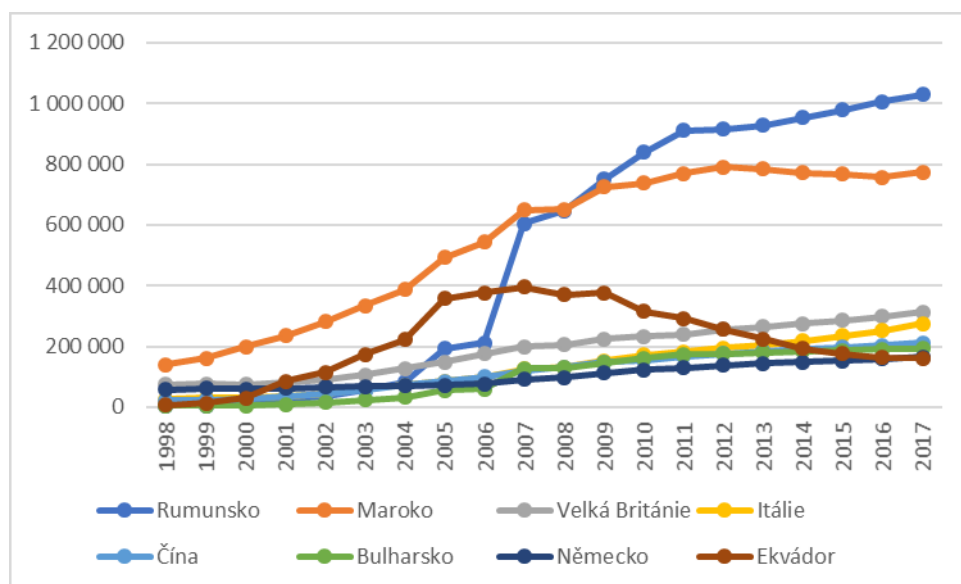
Pozn.: cizinci s pobytem nad 12 měsíců

Ruku v ruce s rostoucí imigrací rostl počet cizinců, kteří se v zemi ocitli bez potřebných dokumentů²⁸. Experti dále odhadují, že vysoké procento legálně pobývajících cizinců se v minulosti ocitlo v pozici neregistrovaného migranta (Borkert a kol. 2007). To souvisí s procesem regularizace, k němuž se španělská vláda v minulosti několikrát uchýlila a o němž bude v textu dále pojednáváno.

²⁸ V roce 2016 španělské autority odhalily 37 295 cizinců pobývajících na území neoprávněně (El País 2017).

Španělsko díky své geografické poloze představuje bránu do Evropy skrze Gibraltarský průliv, Kanárské ostrovy a španělská autonomní města Ceutu a Melillu. Tato města leží na pobřeží severní Afriky při hranicích s Marokem a vytvářejí pomyslnou linii mezi křesťanskou a islámskou civilizací. Od roku 1991, kdy Španělsko podepsalo Schengenskou smlouvu, rostl význam obou měst pro africkou nelegální migraci do Evropy. Proto už v roce 1995 vyrostly na hranicích obou měst ochranné ploty (dnes 6 metrů vysoké), čímž si města vysloužila označení „Pevnost Evropa“. Na druhou stranu Španělsko z ekonomických důvodů (pracovní síla, obchodní výměna) umožňuje bezvízový styk obyvatelům sousedních marockých provincií Tetuánu (hraničí s Ceutou) a Nadoru (hraničí s Melillou), což v souvislosti s rostoucím počtem obyvatel na marocké straně přináší nemalé problémy. V roce 2005 se španělská autonomní města ocitla v hledáčku mezinárodních médií poté, co se kvůli bloádě východní středomořské migrační trasy do Evropy stala cílem masivního přílivu migrantů, z nichž několik bylo během nepokojů zastřeleno. Další nápor migrantů města zažila po vypuknutí Arabského jara²⁹ v roce 2011 (Ferrer-Gallardo, Planet-Contreras 2012). Podle posledních dostupných údajů Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž Frontex bylo v roce 2017 na západní středomořské cestě³⁰ zaznamenáno 23 143 nelegálních přechodů převážně Maročanů, Alžířanů a občanů Pobřeží Slonoviny do EU (9 990 v r. 2016, 7 004 v r. 2015) (Frontex 2018). Příčinu nárůstu počtu ilegálních přechodů můžeme hledat ve zpřísněných podmínkách pro vstup do EU po východní středomořské a západní balkánské trase přes Řecko a Turecko.

Obr. 4: Vývoj počtu cizinců ve Španělsku, nejčastější státní občanství (1998-2017)

Zdroj: Secretaría General de Inmigración y Emigración, 2018, (cizinci s pobytem nad 12 měsíců)

²⁹ Vlna prodemokratických protestů a povstání, které probíhaly ve státech Blízkého východu a severní Afriky od konce roku 2010. Demonstranti vyjadřující politický nesouhlas čelili násilným represím ze strany státních bezpečnostních složek (Encyclopaedia Britannica 2018).

³⁰ Španělská pozemní a námořní hranice bez Kanárských ostrovů.

6.2. Institucionální zajištění migrační a integrační politiky na jednotlivých administrativních úrovních

Španělsko je decentralizovaný stát, z administrativního hlediska se dělí na *autonomní oblasti* (17), *provincie* (50) a *obce* (8124), španělské území doplňují dvě autonomní města Ceuta a Melilla (Obr. 5) (mnohaúrovňová forma vládnutí). Autonomní oblasti mají moc výkonnou a zákonodárnou, v případě Katalánska (Cataluña) vláda nese označení „*Generalitat*“. Kompetence a financování Katalánska a jeho vztah vůči centrální vládě je definován v „Autonomním statutu“ z roku 2006 a podléhá španělské Ústavě. Autonomní oblasti se dělí na provincie, Katalánsko se skládá ze čtyř provincií, z nichž jednou je Barcelona. V otázkách migrace a integrace nicméně provincie nemají žádné kompetence.

Obr. 5: Administrativní dělení Španělska v roce 2018

Zdroj: OkDiario, 2017

Na centrální úrovni se kompetence v oblasti migrace a integrace cizinců dělí mezi vícero ministerstev. Hlavním realizátorem migrační a integrační politiky je *Ministerstvo práce, migrace a sociálních věcí*³¹, přičemž uvedením politiky v praxi je pověřen *Generální sekretariát pro imigraci a emigraci*³². Do kompetencí *Ministerstva vnitra*³³ spadají především otázky

³¹ Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social

³² Secretaría General de Inmigración y Emigración

³³ Ministerio del Interior

bezpečnosti, kontroly migračních toků a žádosti o azyl. *Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce*³⁴ řídí španělské konzuláty v zahraničí a promlouvá do rozvojové spolupráce se zdrojovými státy migrace. A konečně *Ministerstvo spravedlnosti*³⁵ řeší otázky spojené s naturalizací³⁶ (EMN 2017).

„Generalitat“ je zodpovědná za politiku v oblasti zdravotnictví, vzdělávání, sociálních služeb, dopravy a komunikací, ekonomického rozvoje, zemědělství, energetiky, zaměstnanosti, civilní ochrany, městského plánování, jazykového vzdělávání a řeší problematiku nezletilých bez doprovodu (OECD 2018). Na žádost cizince vypracovává tzv. *Zprávu o integračním úsilí*³⁷. Tento dokument může být užitečný v rozhodovacím procesu o prodloužení povolení k pobytu, nejčastěji obsahuje informace o absolvovaných vzdělávacích kurzech apod.

Mezi hlavní kompetence města Barcelony v oblasti migrace a integrace cizinců spadá především „obecní registr“ („padrón municipal“) a formulace „přijímací“ politiky, viz kap. 8.

6.3. Vývoj migrační politiky

První etapa formování migrační politiky ve Španělsku spadá už do poloviny 80. let 20. století. V roce 1985 vešel v platnost první cizinecký zákon³⁸ uspišený vstupem země do Evropské unie v roce 1986. V zákoně se projevila nekušenost s doposud novým fenoménem imigrace na území Španělska. Vyznačoval se restriktivním charakterem a byrokratickou náročností, což mělo mimo jiné za následek nárůst ilegální imigrace (Sánchez-Alonso 2011).

Pro migrační politiku Španělska je specifickým nástrojem tzv. regularizace neboli legalizace neregistrovaných migrantů. Primárním cílem regularizačních programů je snížení šedé ekonomiky a dále zlepšení pracovních a životních podmínek migrantů skrze jejich integraci do majoritní společnosti³⁹. Regularizace doposud proběhly v letech 1986, 1991, 1996, 2000, 2001 a 2005⁴⁰. Jak uvádějí ve své práci Hosnedlová a Lucena Piquero (2007), zatím poslední legalizující proces z roku 2005 nesl název „normalizace“. Ke změně v terminologii došlo z důvodu, citují: „normalizace byla vázána výlučně na pracovní migraci, legální status byl přiznán osobám, které již na území Španělska pracovaly a předpokládalo se, že budou

---

³⁴ Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación

³⁵ Ministerio de Justicia

³⁶ Proces získání občanství

³⁷ Informe de esfuerzo de integración

³⁸ Ley Orgánica 7/1985, sobre Derechos y Libertades de los Extranjeros

³⁹ Právní postavení cizince je determinujícím faktorem jeho sociální a ekonomické integrace.

⁴⁰ V roce 2018, kdy se k moci dostala socialistická vláda, se znovu otevřela otázka regularizace migrantů v nelegálním postavení, tuto možnost však v červenci 2018 zamítla státní tajemnice pro migraci Consuelo Rumí s tím, že socioekonomické podmínky země v roce 2005 se s těmi dnešními nedají srovnat (Eldiario.es 2018).

v ekonomické aktivitě pokračovat. Ve srovnání s předchozími regularizacemi je to zaměstnavatel (ne cizinec), který žádá o normalizaci legálního statusu svých zaměstnanců“ (Hosnedlová, Lucena Piquero 2007).

V roce 1993 byl zaveden systém kvót (El Contingente) s cílem směřovat ekonomické migranty do regionů a sektorů, kde po nich byla skutečná poptávka. Systém realizovaný v obdobích 1993–1995 a 1997–1999 se ukázal jako nepříliš efektivní z důvodu větší poptávky nežli nabídky, omezoval se převážně do zemědělského sektoru a do programu se často zapojovali cizinci, kteří se v zemi nacházeli nelegálně. V roce 2002 proto proběhla reforma systému, pracovní pozice byly nabízeny cizincům pouze v případě, že o ně neprojevil zájem nikdo z domácí populace. Nově byli pracovníci hledáni přímo v zemi původu, cizinci v nelegálním postavení si tak dále nemohli legalizovat svůj pobyt. Cizinci byli rekrutováni v zemích, se kterými mělo Španělsko uzavřené bilaterální pracovní dohody⁴¹, které mimo jiné zajišťovaly navrácení cizinců zpět do země původu. Pracovní povolení byla vydávána buď dočasná (na méně než 1 rok) nebo dlouhodobá (Arango, Martin, 2005).

Počátkem února roku 2000 vstoupil v platnost druhý cizinecký zákon⁴², jenž měl poprvé v přízvisku i sociální integraci cizinců, a který v porovnání se zákonem z roku 1985 vykazoval prvky určité liberalizace. Za zmínku stojí skutečnost, že zákon zaručoval přístup ke zdravotní péči a vzdělávání jak registrovaným, tak neregistrovaným migrantům. To kritizovala opoziční Lidová strana (Partido Popular – PP), jejíž zástupci se domnívali, že zákon je k neregistrovaným cizincům příliš benevolentní. Po vítězství ve volbách v témže roce PP prosazuje změnu zákona směrem k větší restrikci (Bruquetas-Callejo a kol. 2008).

V roce 2001 byl spuštěn *Globální program pro regulaci a koordinaci imigrace ve Španělsku*⁴³, tzv. Plan Greco (2001-2004). Program definoval čtyři klíčové oblasti: (1) globální a koordinovaný návrh imigrace jako žádoucího jevu pro Španělsko v rámci EU, (2) integrace cizinců a jejich rodin, kteří aktivně přispívají k rozvoji země, (3) regulace migračních toků s cílem zaručit koexistenci ve španělské společnosti, (4) zachování systému ochrany uprchlíků a vysídlených osob. Spíše než integraci cizinců do společnosti tento program podporoval jejich návraty zpět do zemí původu a vysloužil si vlnu kritiky (Bruquetas-Callejo a kol. 2008).

S cílem ochránit jižní hranici Španělska, potažmo Evropy (Kanárské ostrovy, španělské středomořské pobřeží (Levante) a Baleárské ostrovy), před nelegální migrací a pašováním drog vešel v roce 2002 v platnost *Integrační systém vnější ochrany* [Sistema Integrado de Vigilancia Exterior – SIVE]. Španělsko uzavřelo dohody na navrácení migrantů s Alžírskem

---

⁴¹ Primárně Maroko, Dominikánská republika, Kolumbie, Ekvádor, Rumunsko a Polsko

⁴² Ley Orgánica 4/2000 sobre Derechos y Libertades de los Extranjeros en España y su Integración Social

⁴³ Programa Global de Regulación y Coordinación de la Inmigración en España

(2002), Mauritánie a Guineou-Bissau (2003). Obdobná dohoda s Marokem vznikla už v roce 1992.

V roce 2004 se na území Španělska nacházel odhadem 1 milion neregistrovaných migrantů. To vedlo k reformě migrační politiky na sklonku let 2004/2005, aby v roce 2005, za levicové vlády premiéra Zapatera, došlo k zatím nejrozsáhlejší regularizaci 570 tisíců cizinců (Arango 2013).

V reakci na znemožnění pozemní trasy přes Maroko (díky zesílené ochraně hranic v autonomních městech Ceutě a Melille) vynalezli migranti námořní trasu ze západní Afriky na Kanárské ostrovy. V roce 2006 v oblasti došlo k tzv. „cayuco“⁴⁴ krizi, během které byly Kanárské ostrovy⁴⁵ vystaveny náporu až 30 000 neregistrovaných migrantů (Arango 2013). Situaci Španělsko vyřešilo bilaterálními dohodami se západoafrickými státy⁴⁶, zahrnujícími i finanční kompenzace. Španělsko tak potvrdilo zkušenost, že v případě uzavření migrační trasy migranti najdou jinou cestu, jak se do cílové země dostat. Paralelně to platí i v případě byrokratických překážek, jako je zpřísnění podmínek pro ekonomickou migraci. Migranti si najdou jiný způsob, jak získat povolení k pobytu, např. prostřednictvím slučování rodin (Sánchez-Alonso 2011).

Arango (2013) upozorňuje na smířlivou reakci španělské vlády a společnosti vůči cizincům v období ekonomické krize započaté rokem 2008 (na rozdíl od jiných evropských zemí, kde sílily nacionalistické tendence)⁴⁷. Novela cizineckého zákona z prosince 2009 (Ley Orgánica 2/2009) řešila především implementaci rozhodnutí Ústavního soudu a směrnic EU. Výjimku tvořila extrémně-pravicová politická strana *Platforma pro Katalánsko* (Plataforma per Catalunya), která ve volbách do místních zastupitelstev v Katalánsku v roce 2011 obdržela 2,3 % hlasů (67 zastupitelů) (Arango 2013).

V roce 2008 vláda schválila *Plán dobrovolných návratů* pro cizince ze třetích zemí, čímž reagovala na rostoucí míru nezaměstnanosti v této skupině obyvatelstva. Potenciální zájemci museli mít platné povolení k pobytu a přistoupit na dvě podmínky: vrátit se do 30 dnů do země původu a v následujících 3 letech se vyvarovat vstupu do Španělska. Tito cizinci měli nárok na „dávku v nezaměstnanosti“, z níž 40 % obdrželi na španělském území a zbylých 60 % v zemi původu (EMN 2009). Jednalo se nicméně o doplněk k *Plánu humanitárních návratů* z roku 2003.

---

⁴⁴ Rybářský člun středně-malé velikosti používaný v zemích západní Afriky

⁴⁵ 1,9 mil. obyvatel v témže roce (Instituto Nacional de Estadística (INE 2017)

⁴⁶ Kapverdské ostrovy, Gambie, Guinea, Mali, Niger, Senegal, Mauritánie, Nigérie

⁴⁷ „La excepción española“ („španělská výjimka“) - navzdory nárůstu počtu cizinců v krátkém čase, ekonomické krizi a vysoké nezaměstnanosti absentují negativní jevy jako xenofobie či vznik extremistických stran.

V roce 2009 došlo k přenesení části kompetencí migrační politiky na autonomní oblasti (Andalusie a Katalánsko), která nově mohla rozhodovat prvotní povolení k zaměstnání pro cizince (rozhodování o povolení k pobytu zůstalo v rukou státu) (EMN 2010).

V roce 2010 byl schválen *Akční plán pro nezletilé cizince bez doprovodu* (MENA 2010-2014) realizovaný Španělskem a cílený i na ostatní státy EU, kterých se tento problém dotýká (EMN 2011). Nezletilým cizincům bez doprovodu je dlouhodobě věnovaná zvláštní pozornost především ve španělských autonomních městech Ceutě a Melille. V roce 2011 došlo k modifikaci cizineckého zákona ve prospěch boje proti genderovému násilí a obchodu s bílým masem (EMN 2012).

V roce 2013 byla v rámci *zákona o podpoře podnikatelů a jejich internacionalizace*⁴⁸ formulována nová *proaktivní migrační politika* cílená na investory, podnikatele, vysoce kvalifikované odborníky, výzkumné pracovníky, vnitropodnikově převáděné zaměstnance a rodinné příslušníky výše zmíněných. Zároveň se v rámci zaměstnanosti a přetrvávající ekonomické krize začali upřednostňovat cizinci, kteří na území již měli pobyt před jejich najímáním v zemi původu a dále občané EU (EMN 2014). V roce 2015 došlo transpozicí direktiv EU do španělského práva k úpravě výše zmíněného zákona v *části mezinárodní mobility* směrem k další flexibilitě (Fast Track procedury apod.). V roce 2016 byl spuštěn program *Rising Start Up Spain* realizovaný ICEX España Exportación e Inversiones⁴⁹ s cílem vylepšit podnikatelské prostředí v zemi přilákáním inovativních firem. Pro firmy jsou připraveny výhody jako podnikatelské a vízové poradenství, pracovní prostory v inkubátorech v Madridu či Barceloně, nevratná finanční podpora až 10 000 eur, naopak firmy v prvním půl roce od udělení koncese musí investovat 25 000 eur (EMN 2017).

V červenci 2018 byla schválena královská vyhláška⁵⁰, která zaručuje universální přístup do národního zdravotnického systému, tedy cizince v neregulérním postavení nevyjímaje. Tak tomu bylo i před rokem 2012, kdy za vlády premiéra Rajoye došlo ke změně legislativy⁵¹, která umožňovala čerpat zdravotnické služby pouze těm osobám, které přispívaly do sociálního systému (EWSI 2018).

Co se týče evropské uprchlické krize, Španělsko se v roce 2015 zavázalo přemístit 9 323 osob z Itálie a Řecka s možným rozšířením až na celkem 15 888 osob (EMN 2017). K 7. 3. 2018 Španělsko takto přemístilo 1 358 osob, vedle toho v rámci přesídlovacího schématu přijalo dalších 1 424 osob (European Commission 2018).

---

⁴⁸ Ley 14/2013, de apoyo a los emprendedores y su internacionalización

⁴⁹ obdoba CzechInvestu

⁵⁰ Real Decreto-ley 7/2018, de 27 de julio, sobre el acceso universal al Sistema Nacional de Salud

⁵¹ Real Decreto-ley 16/2012

6.4. Vývoj integrační politiky

Za počátek formování integrační politiky ve Španělsku můžeme označit rok 1994, kdy byl schválen *Plán sociální integrace cizinců*⁵². Paralelně s tímto bylo ustanoveno *Fórum pro sociální integraci cizinců*⁵³, nejvyšší poradní orgán vlády, jehož posláním je podporovat participaci cizinců v majoritní společnosti, a dále monitorovací orgán *Stálá observatoř imigrace*⁵⁴, zdroj kvantitativních i kvalitativních informací (Broquetas-Callejo 2008).

Integrace cizinců byla dále v migrační politice upozaděna až do roku 2004, kdy se k vládě opět dostali socialisté ze *Španělské socialistické dělnické strany* [Partido Socialista Obrero Español - PSOE]. V roce 2007 byl vládou přijat *Strategický plán pro občanství a integraci*⁵⁵ (PECI), který mimo jiné uznával důležitou roli lokálních autorit v integraci cizinců. PECI byl doposud realizován ve dvou obdobích: 2007-2010 (PECI I) a 2011-2014 (PECI II). Jeho hlavním gestorem byl *Generální sekretariát pro imigraci a emigraci* (spadající pod Ministerstvo práce, migrace a sociálního zabezpečení) a zapojena do realizace byla jak centrální administrativa, tak regionální a lokální samospráva a občanská společnost (odborné organizace, neziskový sektor, migrantské asociace). Plán chápal integraci jako oboustranný proces a formuloval proto politiky a opatření namířené jak na cizince, tak na domácí obyvatelstvo, přičemž hlavním cílem bylo posílení sociální soudržnosti (PECI II). Plán vymezoval dvě oblasti intervencí: (A) *specifické oblasti*, kam patří přijetí po příjezdu; zaměstnání a ekonomický rozvoj; vzdělávání; zdravotní péče; sociální služby a inkluze; mobilita a rozvoj; (B) *průřezové oblasti*, kam spadá klidné soužití; rovné zacházení a boj proti diskriminaci; děti, mládež a rodina; gender; občanská participace a vzdělávání. Většina prostředků ze schváleného rozpočtu přitom v obou obdobích proudila do 3 hlavních oblastí: vzdělávání, zaměstnání a ekonomický rozvoj a přijetí po příchodu. Nutno zmínit, že vlivem hospodářské krize a celoplošných úspor došlo ke snížení rozpočtu na regionální a místní integrační politiky⁵⁶. Jako příklady konkrétních opatření na národní úrovni je možné uvést *Program na podporu multikulturního občanského soužití v sousedstvích* (Plan de Barrios) či *Aktivní program na výuku jazyků* (Pasetti 2014).

Na období „2015 a dále“ podle dostupných informací žádný integrační plán po vzoru PECI I a PECI II připraven nebyl (Generální sekretariát pro imigraci a emigraci). Příčinou může být výsledek španělských parlamentních voleb v roce 2015, kdy vlivem vysoké fragmentace

---

⁵² Plan para la Integración Social de los Inmigrantes

⁵³ Foro para la Integración Social de los Inmigrantes

⁵⁴ Observatorio Permanente de la Inmigración

⁵⁵ Plan Estratégico de Ciudadanía e Integración – PECI

⁵⁶ V případě „Integračního fondu“ (Fondo de Apoyo a la Acogida e Integración de los Inmigrantes y al refuerzo educativo) v roce 2011 zaznamenan 5% pokles oproti roku 2010 (EMN 2012).

politických stran v parlamentu došlo k zablokování sestavení funkční vlády a vypsání předčasných voleb na rok 2016, které vyústily v menšinovou vládu pravicové PP dosavadního premiéra Mariana Rajoye (Wikipedie 2017).

Dalším významným institutem v oblasti integrace cizinců je *Španělská observatoř rasismu a xenofobie* [Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia – OBERAXE]. OBERAXE spadá pod Generální sekretariát pro imigraci a emigraci a jejím cílem je shromažďovat data a vyhodnocovat situaci v oblasti rasismu a xenofobie, navrhnout příslušná opatření a dále propagovat principy rovných příležitostí pro všechny. Jako příklad práce OBERAXE je možné uvést „Praktický návod pro pracovníky médií: jak referovat o imigraci“⁵⁷ či projekt FRIDA (2014–2017), cílený na integraci cizinců a minorit ve školách, kde byl vyškolen a „senzibilizován“ učitelský sbor s cílem včas odhalit projevy rasismu či xenofobie mezi žáky.

Integrace migrantů jako jedné z nejvíce zranitelných skupin je dále řešena v *Národním akčním plánu pro sociální inkluzi*⁵⁸ pro období 2013–2016 (pod Ministerstvem zdravotnictví, sociálních služeb a rovnosti). Za zmínku dále stojí programy na sociální integraci cizinců realizované neziskovými organizacemi na základě každoročních dotačních výzev Generálního sekretariátu pro imigraci a emigraci financovaných z AMIF.

V roce 2016 byla integrační opatření směřována do tří hlavních oblastí: (A) *sociálně ekonomická* (pokračování Operačního programu sociální inkluze a sociální ekonomiky (2014–2020), od roku 2011 realizován program PREPARA cílený na nezaměstnanou populaci s poskytnutím rekvalifikačních kurzů), (B) *sociálně kulturní* (rodiče žádající o prodloužení pobytu mají povinnost doložit potvrzení o studiu svých nezletilých dětí), (C) *boj proti diskriminaci*; speciální pozornost byla věnována dětem, ženám a uprchlíkům (EMN 2017).

V integrační politice Španělska lze najít specifika související s jeho imperiální minulostí. Cizinci z bývalých kolonií tak například mohou získat španělské občanství už po dvou letech nepřetržitého pobytu na území⁵⁹ (Bruquetas-Callejo a spol. 2008). Pro ostatní cizince platí podmínka 10 let předchozího legálního pobytu na území, pro cizince se statutem uprchlíka pět let pobytu a pro cizince narozené na španělském území 1 rok pobytu (Ministerio de Justicia 2018). Od roku 2015 je nově nutné pro získání španělského občanství úspěšně složit zkoušku ze znalosti španělského jazyka (úroveň A2 SERR⁶⁰) a hodnot a principů španělské společnosti vedené Institutem Cervantes (EMN 2017).

---

⁵⁷ „Guía práctica para los profesionales de los medios de comunicación: tratamiento mediático de la inmigración“

⁵⁸ Plan Nacional de Acción para la inclusión social

⁵⁹ Platí pro občany států Latinské Ameriky, Andorry, Filipín, Rovníkové Guiney, Portugalska a potomky španělských sefardských Židů; neplatí pro občany Západní Sahary a Maroka.

⁶⁰ Společný evropský referenční rámec

Co se týče volebního práva cizinců ze zemí mimo EU, španělská legislativa umožňuje účastnit se voleb do místních zastupitelstev státním příslušníkům těch zemí, se kterými má Španělsko uzavřenou reciproční dohodu⁶¹, kteří mají na území povolení k pobytu alespoň pět let (3 roky v případě Norska, Nový Zéland bez omezení) a jsou zaregistrováni v obecním a sčítacím registru (Ministerio del Interior 2013).

Na základě výše popsaného vývoje lze vypožorovat pravidelnost, kdy se spíše pravicovou Lidovou stranou (PP) u moci dochází k aplikaci restriktivních opatření ve vztahu k migraci a integraci cizinců. Jako příklad uveďme návrh integrační smlouvy po vzoru Francie, prosazování cirkulačního modelu migrace či vyjmutí neregistrovaných cizinců z veřejného systému zdravotního pojištění⁶². Naopak pokud vládne spíše levicová Španělská socialistická dělnická strana (PSOE), dochází k liberalizaci migrační a integrační politiky. Na rozdíl od ČR je tedy španělská migrační politika dlouhodobě politizována.

Vstřícnost integrační politiky

V rámci hodnocení MIPEX 2015 Španělsko obdrželo bodové ohodnocení 60/100. Mezi nejlépe hodnocené patřily oblasti: slučování rodiny (90/100), získání trvalého pobytu (74/100), mobilita na pracovním trhu (72/100), mezi nejhůře hodnocené oblasti patřily: vzdělávání (37/100), získání občanství (48/100) a boj proti diskriminaci (49/100). MIPEX doporučuje posílit kapacity vzdělávacího systému v zemi, vytvořit strategii integrace cizinců na lokální úrovni a vyšší spolupráci napříč všemi úrovněmi řízení státu. Kritizována byla diverzita v naturalizačním procesu podle zemí původu.

6.5. Migrační a integrační politika na regionální úrovni – Katalánsko

6.5.1. Kontext a základní charakteristiky zahraniční migrace

Katalánsko bylo, spolu s Madridem a Baskickem⁶³, od 20. let 20. století díky koncentraci průmyslových odvětví hlavní cílovou destinací v rámci španělské vnitřní migrace (venkov-město). Poprvé tak docházelo k růstu populace na základě přistěhovalectví, a nikoliv z přirozených příčin. Přestože šlo o Španěly, byli vnímáni jako hrozba pro katalánský národ a identitu. Bezprecedentní nárůst v zahraniční imigraci zažilo Katalánsko až v první dekádě 21. století. Zatímco v roce 2000 tvořili cizinci na celkové populaci 2,9 %, v roce 2011 už to bylo téměř 16 % (Climent-Ferrando 2012). Příčinou byl ekonomický růst regionu a z něj vyplývající

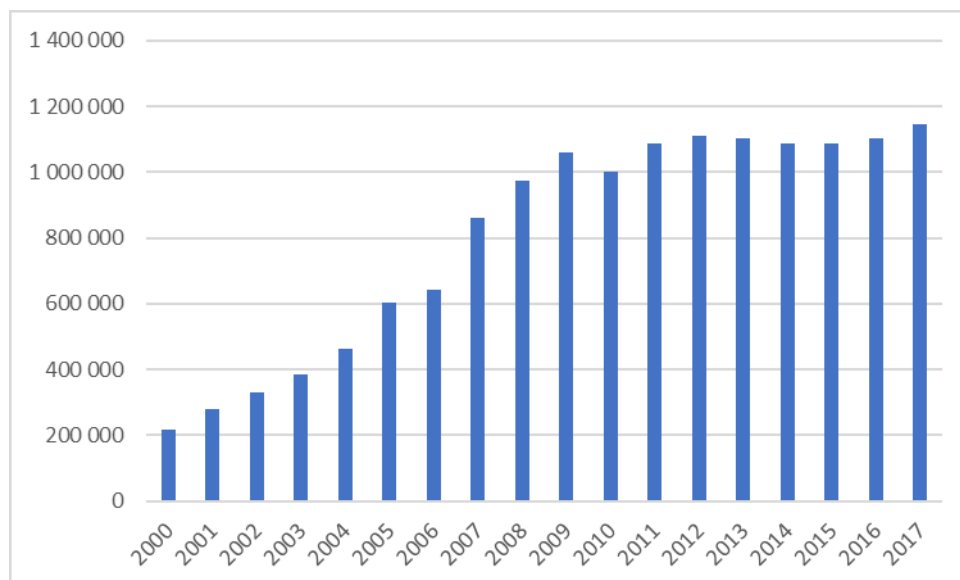
⁶¹ Bolívie, Kapverdeské ostrovy, Chile, Kolumbie, Ekvádor, Paraguay, Peru, Trinidad a Tobago, Island, Norsko, Nový Zéland, Jihokorejská republika

⁶² Před rokem 2012 registrovaní cizinci v obecním registru automaticky obdrželi kartu zdravotního pojištění.

⁶³ Rozumí se autonomní oblasti (comunidades autónomas)

poptávka po nekvalifikované pracovní síle. Situace se změnila po příchodu celosvětové ekonomické krize, kdy Katalánsko poprvé v roce 2010 zaznamenalo úbytek v počtu cizinců na svém území (obr. 6).

Obr. 6: Vývoj počtu cizinců v Katalánsku (2000–2017)

Zdroj: IDESCAT, 2018

6.5.2. Vývoj migrační a integrační politiky

Katalánsko je prvním španělským regionem (autonomní oblastí), který vypracoval svou migrační politiku. Stalo se tak na popud občanské společnosti, která své požadavky ohledně integrace cizinců publikovala již v roce 1992 ve „Zprávě z Girony“⁶⁴. V témže roce katalánský parlament založil *Komisi pro sledování a koordinaci opatření v oblasti přistěhovalectví*⁶⁵. O rok později (1993) katalánská vláda schválila *Mezioborový imigrační plán*⁶⁶ pro období 1993–2000. V roce 2000 byl ustanoven *Sekretariát pro přistěhovalectví*⁶⁷, což znamenalo počátek strategického přístupu k migraci. V pořadí druhém *Mezioborovém imigračním plánu* na období 2001–2004 byl představen koncept „*katalánského způsobu integrace*“ („la via catalana d'integració“), který spočívá v nalezení rovnováhy mezi respektem k narůstající diverzitě plynoucí z imigrace a potřebou pocitu sounáležitosti s katalánskou komunitou nezávisle na zemi narození či původu. V popředí integrační strategie stála znalost katalánštiny. V roce 2005

⁶⁴ L'informe Girona: cinquanta propostes sobre immigració

⁶⁵ Comissió per al seguiment i la coordinació de les actuacions en matèria d'immigració

⁶⁶ Pla interdepartamental d'immigració

⁶⁷ Dnes Sekretariát pro rovnost, migraci a občanství; Oddělení práce, sociálních věcí a rodiny (Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania; Departament de Treball, Afers Socials i Famílies).

byl představen *Plán občanství a migrace (2005-2008)*⁶⁸, ve kterém byli migranti nezávisle na legálním statusu vnímáni jako „*nous ciutadans*“ („noví občané“) (Climent-Ferrando 2012; Garcés-Mascareñas 2014).

V roce 2006 byl schválen nový autonomní statut Katalánska, čímž došlo k rozšíření pravomocí v migrační politice. Nově tak mohla být na úrovni regionu vydávána povolení k zaměstnání a řešila se asistence cizinci po příjezdu.

Dalším důležitým momentem ve vývoji katalánské migrační politiky bylo podepsání *Národní dohody o přistěhovalectví* v roce 2008, dohoda byla koncipována do 3 hlavních oblastí: (A) řízení migračních toků a vstup na trh práce, (B) přizpůsobení veřejných služeb různorodé společnosti, (C) integrace do společné „veřejné“ kultury (společným jazykem je katalánština). Dohoda nebyla přijata jednomyslně, zástupci Lidové strany (PP) a Strany občanů (Ciutadans⁶⁹) kritizovali „opomíjení“ kastilštiny, nezisková organizace SOS-Racisme Catalunya zase odmítala podmínku trvalého pobytu pro účast v místních volbách. V říjnu 2010 byl schválen klíčový *Zákon o přijímání přistěhovalců a navrátilců do Katalánska*⁷⁰, který vymezuje kompetence Katalánska v oblasti migrace a integrace (Climent-Ferrando 2012).

V odborných pracích (Arango 2013, Climent-Ferrando 2012) se dočteme o „anti-imigrantsky“ laděných předvolebních kampaních v Katalánsku v letech 2010/2011 jako v případě Plataforma per Catalunya. V Migračním plánu (2013-2016) se tak v reakci na to objevily priority jako boj proti předsudkům vůči migrantům a podpora jejich proaktivního zapojení do společnosti. Zatím poslední plán (2017-2020) vytyčuje 4 hlavní pilíře vycházející z idey interkulturalismu: (A) interakce uvnitř různorodé a soudržné společnosti, (B) sociální inkluze pro všechny bez ohledu na původ, (C) přijetí a inkluze uprchlíků, (D) integrované řízení občanství a migrační politiky. Zajímavostí je, že se v plánu o Katalánsku hovoří jako o „zemi“ (country) (Generalitat de Catalunya 2017).

---

⁶⁸ Následoval *Plán občanství a migrace (2009-2012)*

⁶⁹ Středo-levicová politická strana odmítající katalánský nacionalismus

⁷⁰ Llei d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya

7. Integrace cizinců na lokální úrovni – případ Prahy

Praha je hlavním a současně největším městem České republiky, rozkládá se na ploše 496 km² a k 31. 3. 2018 na jejím území žilo celkem 1 296 829 obyvatel (ČSÚ). Svou historickou, kulturní a ekonomickou atraktivitou láká nejenom turisty⁷¹, ale i zahraniční migranty. Cizinci se ve větší míře začali do Prahy stěhovat v 90. letech 20. století, nejdříve se jednalo o kvalifikované pracovníky ze západní Evropy a Spojených států amerických, následovali méně kvalifikovaní cizinci ze zemí střední a východní Evropy. V období ekonomické krize po roce 2009 v Praze na rozdíl od celé republiky nedošlo k poklesu počtu cizinců, ale pouze ke zpomalení růstu jejich počtu (Sýkora a kol. 2016).

Hlavní město Praha je spravováno Zastupitelstvem hl. m. Prahy, Radou hl. m. Prahy a Magistrátem hl. m. Prahy (MHMP). Z administrativního hlediska se Praha od roku 2001 dělí na 22 správních obvodů⁷² pro výkon státní správy a 57 samosprávných městských částí (obr. 7).

Obr. 7: Správní členění hlavního města Prahy v roce 2018

Zdroj: Úřad městské části Praha 22, 2018

⁷¹ V roce 2017 Prahu navštívilo celkem 7,65 mil. turistů (Prague City Tourism 2018).

⁷² Pro účely této práce je správní obvod (Praha 1-22) označován jako městská část (MČ).

7.1. Postavení cizinců ve městě

K 31. 3. 2018 bylo na území České republiky evidováno celkem 535 970 cizinců s přechodným nebo trvalým pobytem, z toho 198 421 (**37 %**) cizinců žilo na území hlavního města Prahy (ČSÚ). To dokládá atraktivitu města v očích zahraničních migrantů. Jestliže ke stejnému datu mělo HMP celkem 1 296 829 obyvatel, podíl cizinců na celkové populaci činil **15,3 %**. V čase podíl cizinců na populaci města mírně narůstá s konstantní převahou cizinců ze zemí mimo EU (Tab. 1).

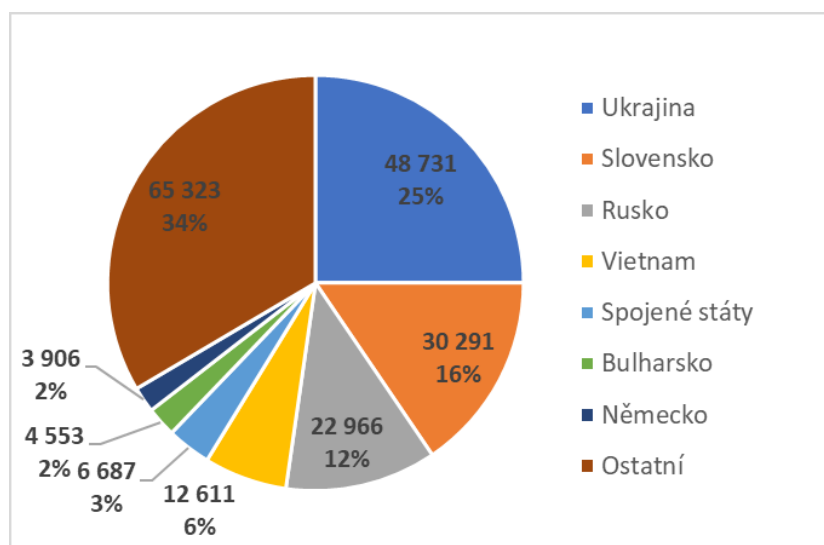
Tab. 1: Vývoj počtu cizinců v Praze (2009-2017)

Rok	2009	2011	2013	2015	2017
Ob. celkem	1 249 026	1 241 664	1 243 201	1 267 449	1 294 513
Cizinci celkem	148 123	160 783	161 006	171 408	195 068
- z toho EU	34 710	42 662	49 572	57 014	65 129
- ostatní	113 413	118 121	111 434	114 394	129 939
Podíl cizinců na ob.	11,9	12,9	13,0	13,5	15,1

Zdroj: ČSÚ, 2018

Co se týče zastoupení cizinců podle státního občanství, nejpočetnější skupinou v roce 2017 byli Ukrajinci (48,7 tis.), dále Slováci (30,3 tis.), Rusové (23 tis.) a Vietnamci (12,6 tis.) (Obr. 8). Složení nejpočetnějších skupin je v čase neměnné. S odstupem následovali cizinci ze Spojených států amerických, Bulharska a Německa.

Obr. 8: Nejčastější státní občanství cizinců v Praze k 31. 12. 2017

Zdroj: ČSÚ, 2018

Rozmístění cizinců ve městě

V absolutním vyjádření žije nejvíce cizinců v městských částech Praha 4, Praha 6 a Praha 5, kde jejich počet převýšil 15 000. Pokud však cizince vztáhneme k celkové populaci v MČ, nejvyšší hodnoty naměříme v populačně malých městských částech, jako je Praha 2 (23 %) a Praha 1 (19 %), dále v MČ Praha 3 (19 %) a Praha 9 (18 %) (k 31. 12. 2016, ČSÚ 2017b) (Tab. 2). Co se týče státního občanství, nejvíce se ve městě koncentrují cizinci z Vietnamu, a to kolem vietnamského velkoobchodního centra a tržnice SAPA⁷³ v Praze-Libuši (MČ Praha 12). V mnohem menší míře se vietnamská komunita koncentruje v okolí holešovické tržnice v MČ Praha 7 (respondent 2). Pracovníci ÚMČ se shodují na tom, že „dočasní“ migranti (dělníci) se shlukují do ubytoven na jejich území. Majetnější cizinci ze západní Evropy a Spojených států amerických se koncentrují v MČ Praha 1, Praha 2 nebo ve vilové zástavbě v MČ Praha 6, konkrétně v Praze-Nebošicích (Sýkora a kol. 2016).

Tab. 2: Počet a podíl cizinců v jednotlivých městských částech Prahy k 31. 12. 2016

Městská část	Obyvatelstvo celkem	Cizinci celkem	Podíl cizinců na ob. (%)
Praha 1	29 587	5 631	19
Praha 2	49 335	11 383	23,1
Praha 3	73 095	14 215	19,4
Praha 4	137 900	18 899	13,7
Praha 5	87 699	15 098	17,2
Praha 6	115 358	17 219	14,9
Praha 7	44 654	7 484	16,8
Praha 8	113 758	13 220	11,6
Praha 9	57 048	10 287	18
Praha 10	109 336	14 846	13,6
Praha 11	84 744	9 102	10,7
Praha 12	65 757	6 762	10,3
Praha 13	66 438	10 996	16,6
Praha 14	49 001	7 014	14,3
Praha 15	47 998	5 830	12,1
Praha 16	24 291	1 935	8
Praha 17	31 051	3 943	12,7
Praha 18	30 072	4 539	15,1
Praha 19	13 804	1 240	9,0
Praha 20	15 304	1 199	7,8
Praha 21	18 368	1 420	7,7
Praha 22	15 910	1 712	10,8

Zdroj: ČSÚ, 2017b

Pozn. Aktuálnější data nejsou ke dni psaní práce k dispozici

⁷³ Vedle obchodů, restaurací a bister v areálu nalezneme i školy a lékařské ordinace.

7.2. Počátky integrační politiky

Počátky integrační politiky na území hlavního města Prahy jsou spojeny se založením *Integračního centra Praha o.p.s. (ICP)* v roce 2012, které patří do sítě Center na podporu integrace cizinců (viz kap. 5.5.). ICP je realizátorem a koordinátorem integračních aktivit v Praze, v rámci čehož organizuje činnost *Regionální poradní platformy (RPP)*. RPP slouží k pravidelnému setkávání všech aktérů integrace cizinců ve městě (zástupců MHMP, MČ, NNO, migrantských sdružení, státních institucí, školských a vzdělávacích zařízení a mezinárodních organizací).

Výsledkem činnosti ICP a členů RPP byl první koncepční materiál pro oblast integrace cizinců v Praze – *Koncepce hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců (2014-2017)*. Tato Koncepce měla stanovených 5 hlavních priorit: (1) analýza postavení migrantů na území hlavního města Prahy, (2) financování integrace cizinců na území hlavního města Prahy, (3) informovanost, (4) vzdělávání a (5) přístup migrantů k sociálním a návazným službám.

První priorita neboli analýza postavení migrantů na území HMP byla realizována prostřednictvím výzkumu prováděného pracovníky Sociologického ústavu Akademie věd ČR v období od září 2016 do září 2017. Jejím cílem bylo podat komplexní popis celkové situace migrantů v Praze zahrnující interakci migrantů s majoritou, participaci migrantů na veřejném životě, identifikaci aktuálních potřeb, problémů a bariér integrace. Analýza posloužila jako podklad pro budoucí aktualizaci Koncepce (MHMP 2018b).

7.3. Institucionální zajištění integrace cizinců

V rámci Magistrátu hlavního města Prahy se integrací cizinců zabývá **oddělení národnostních menšin a cizinců** odboru Kanceláře ředitele Magistrátu. Agendou je pověřen *specialista integrace cizinců*, toho času Mgr. Jan Janoušek, který má především koordinační roli. Jeho činnost by se neobešla bez spolupráce s dalšími **odbory Magistrátu**, především s odborem školství a mládeže, odborem zdravotnictví, sociální péče a prevence, odborem sportu a volného času. Na Magistrátu dále působí **Komise Rady HMP pro oblast integrace cizinců**, která má poradní funkci. Jejími členy jsou zaměstnanci odborů MHMP, zastupitelé města, zástupci OAMP MV ČR a neziskového sektoru.

Jak už bylo nastíněno výše, významným aktérem a hlavním realizátorem integračních aktivit v Praze je obecně prospěšná společnost **Integrační centrum Praha**, kterou HMP založilo v roce 2012 jako „akceschopnější nástroj“ (respondent 1). Činnost ICP je financována

hl. m. Prahou, fondem AMIF a MV ČR. ICP nabízí své služby migrantům⁷⁴ (např. právní a sociální poradenství, tlumočení, kurzy českého jazyka, kurzy sociokulturní orientace), odborné veřejnosti (např. vzdělávací semináře) i široké veřejnosti (osvětové kulturní a komunitní akce). ICP disponuje informačním centrem v centru Prahy, vedle toho má své pobočky ve 4 městských částech (Praha 4, 12, 13 a 14), kde dochází ke vzájemné spolupráci se zástupci městských úřadů. ICP spolupracuje se spřátelenými NNO, jak bude referováno dále.

V Praze se na integračních opatřeních aktivně podílejí jednotlivé **městské části Praha 1-22 a Praha-Libuš**. Zcela zásadní je pro ně v tomto směru finanční nástroj v podobě tzv. *projektů obcí na podporu integrace cizinců na lokální úrovni*⁷⁵ MV ČR. Už od roku 2009 jejich prostřednictvím své aktivity realizují MČ Praha 12, 14 a Praha Libuš. Dalším finančním zdrojem pro MČ jsou granty z MHMP, v obou případech je nutná spoluúčast z rozpočtu úřadu městské části (Příloha č. 6).

Na většině ÚMČ je pracovník, který má na starosti koordinaci agendy integrace cizinců na daném území, institucionální zabezpečení však není v rámci městských částí jednotné. Z deseti respondentů z řad pracovníků ÚMČ jich osm spadá pod Odbor sociální (ve dvou případech spojen se zdravotnictvím), jeden pod Odbor kanceláře starosty a tajemníka a jeden pod Odbor školství, kultury a vzdělávání. Agenda integrace cizinců je pro úředníky doplňková⁷⁶, většinu pracovního dne tak věnují hlavní náplni, ať už jde o sociální práci, veřejného opatrovníka, protidrogovou prevenci nebo školství. MČ Praha 14 má od května 2018 integračního pracovníka na 0,5 úvazku, jehož náplní jsou integrační projekty a komunikace s dalšími aktéry na poli integrace cizinců. Respondent č. 1 z MHMP k tomuto dodává: „Z mého pohledu je to dost ošemetné, pokud je ten pracovník jen v Odboru školském nebo sociálním, kdy je tendence věnovat se tomu konkrétnímu výseku, ale integrace je komplexní věc.“

---

⁷⁴ Vzhledem k nastavení podmínek fondu AMIF nejsou cílovou skupinou cizinci ze zemí EU.

⁷⁵ Původně „emergentní projekty obcí“

⁷⁶ To neplatí pro MČ Praha 7, kde je zřízeno „oddělení integrace cizinců a národnostních menšin“ po vzoru Magistrátu.

7.4. Koncepční zajištění integrace cizinců

V současné době dochází k naplňování *Aktualizované Koncepce hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců* pro období 2018-2021. Jejím sloganem, stejně jak té první, je „**Praha – metropole všech**“, přičemž migranti jsou vnímáni jako zdroj ekonomické prosperity a kulturního a sociálního obohacení (MHMP 2018b). Mezi priority stávající Koncepce patří:

(1) systémové financování politiky integrace cizinců na území hl. m. Prahy,

jejímž cílem je zachovat stávající schéma financování skládající se z grantového řízení MHMP „Programy podpory aktivit integrace cizinců na území HMP⁷⁷“, grantového řízení ostatních odborů MHMP, fondů EU a dotací jednotlivých ministerstev;

(2) informovanost,

cílem priority je informovat (A) majoritní společnost prostřednictvím osvětových akcí a různých komunikačních kanálů (web, videoklipy, reklamy ve veřejném prostoru atd.), (B) cizince s cílem je osamostatnit prostřednictvím tištěného průvodce, webu, terénní práce apod., (C) pracovníky veřejného sektoru a podpořit síťování lokálních aktérů, (D) pokračující mezinárodní spolupráce v dané oblasti;

(3) přístup migrantů k sociálním a návazným⁷⁸ službám,

v rámci této priority dochází ke koncepčnímu propojení se *Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb na území HMP*, na území HMP se nachází řada poskytovatelů sociálních služeb, většina opatření v této oblasti je proto směřována na oboustrannou informovanost jak sociálních pracovníků, tak migrantů s cílem předejít jejich (nechtěné) diskriminaci a sociální exkluzi;

(4) vzdělávání,

v rámci této priority je cíleno na (A) děti migranty (předškolní věk, ZŠ, omezeně SŠ⁷⁹), kdy většina opatření souvisí s jazykovým vzděláváním a doučováním, (B) dospělé migranty prostřednictvím jazykových kurzů, nízkoprahových a rekvalifikačních kurzů, (C) zvyšování interkulturních i odborných kompetencí pedagogických pracovníků (možnost vyučovat český jazyk (ČJ) jako druhý jazyk, získání dovedností v procesu začleňování dětí do tříd apod.);

(5) soužití majoritní společnosti a migrantů,

v rámci této oblasti je vyjádřena podpora inter(mezi)kulturnímu dialogu, důraz je v tomto směru kladen na „mainstreaming integračních prvků do běžných činností veřejných či soukromých subjektů (...) prostředí, kde se všichni mají možnost přirozeně potkat, jako jsou knihovny, muzea, galerie či jiné kulturní instituce, sportovní zařízení, centra volného času, komunitní centra atd.“ (MHMP 2018b, s. 44). Podpora je vyjádřena interkulturní otevřenosti veřejných

⁷⁷ V roce 2017 vyčerpáno celkem 2,86 mil. Kč

⁷⁸ Jako „návazné“ se označují služby, které nejsou zakotveny v Zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

⁷⁹ Vzdělávání migrantů po 15. roku věku není stanoveno zvláštním předpisem

institucí (knihovny, divadla), úřadů a dále dobrovolnické činnosti v integračním procesu, která už ze své povahy přispívá k otevřené a tolerantní společnosti.

Pražská koncepce vychází z operačního rámce a politických doporučení národní koncepce. Cílovou skupinou jsou všechny skupiny legálně pobývajících migrantů, primárně ze třetích zemí, ale i z EU, dále odborná i široká veřejnost, veřejné a neziskové organizace. Koncepce není pro nikoho povinná ani vynutitelná, neboť nemá oporu v žádném zákoně (MHMP 2018b). V rámci Koncepce jsou každoročně zpracovávány tzv. *Akční plány*⁸⁰ s konkrétními aktivitami. Kontrolou naplňování cílů Koncepce je pověřeno oddělení národnostních menšin a cizinců na Magistrátu. Totéž oddělení každoročně zpracovává „*Zprávu o naplňování Koncepce a jejího Akčního plánu*“, kterou předkládá Radě HMP.

Vedle pražské koncepce je problematika integrace cizinců „nepřímo“ obsažena ve strategických dokumentech, které zpracovávají jednotlivé MČ (tzv. komunitní plány, které často obsahují opatření namířená proti sociálnímu vyloučení obyvatel, strategie vzdělávání apod.).

7.5. Další aktéři integrace cizinců

Hlavní město Praha a jednotlivé městské části spolupracují s celou řadou dalších subjektů, bez kterých by se úspěšná integrace cizinců neobešla.

Státní instituce

Hlavním partnerem pro HMP je **MV ČR** odpovědné za národní koncepci integrace cizinců a donátor projektů obcí. **Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy** (MŠMT) vypisuje dotační programy na integraci žáků ze třetích zemí. Mimo to již v roce 2003 zřídilo Zařízení pro děti-cizince (ZDC), jehož hlavní náplní je péče o nezletilé děti-cizince bez doprovodu. Jeho součástí je *Středisko výchovné péče*, které ve spolupráci se školami a místními úřady nabízí „všestrannou preventivně výchovnou a terapeutickou péči o děti a mládež s výchovnými problémy“ (ZDC 2018). Středisko sídlí v pražských Hájích a pro respondentku č. 5, koordinátorku rozvoje sociálních služeb, externích dotací a práce s cizinci z ÚMČ Praha 11, znamená důležitého partnera.

Nestátní neziskové organizace

Na území HMP působí mnoho NNO pracujících s migranty. Za účelem přehlednosti a širší spolupráce (výměna zkušeností, vzdělávání, debaty, propagace, analýzy atd.) vzniklo v roce 2003 *Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR*, které v současné době

---

⁸⁰ od roku 2018 zpracováván na každé 2 roky

sdužuje na 20 organizací (Konsorcium 2018). Činnost NNO je široce podporována jak národní, tak pražskou koncepcí integrace cizinců, konkrétně pak skrze dotační tituly jednotlivých ministerstev, z fondu AMIF, fondů EU, z rozpočtu MHMP a MČ. Mnoho z NNO, např. Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU), Sdružení pro integraci a migraci (SIMI), Poradna pro integraci (PPI), Slovo 21, započalo svou činnost již v 90. letech 20. století.

Mezinárodní organizace

Od roku 1998 v Praze působí pobočka *Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)*, mezi jejíž aktivity patří i integrace migrantů v České republice. Jako příklad lze uvést mezinárodní konferenci „Integrace na školách – vzdělávání dětí migrantů, sdílení příkladů dobré praxe“, kterou IOM organizovala v červnu 2018. Mezi řečníky byli představitelé zřizovatelů škol a státních institucí z Finska, Nizozemska, Belgie, Německa a Česka (IOM 2018). Od roku 1992 v Praze funguje *Kancelář UNHCR* (Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky⁸¹), která se věnuje otázkám uprchlictví (integrace uprchlíků, osvětové aktivity apod.).

Migrantské spolky a zástupci z řad migrantů

Migrantské organizace i samotní migranti jsou vítanými účastníky RPP, neboť jsou to právě oni, kdo znají skutečné potřeby či problémy cizinců na jejich „integrační cestě“ do hostitelské společnosti. Zároveň jsou spolutvůrci pražské koncepce. Jako příklad uvedme sdružení *Info-Dráček, z.s.*, jehož cílem je „pomáhat překlenout komunikační překážky u všech věkových kategorií a formou různých aktivit napomoci vietnamským obyvatelům začlenit se plnohodnotně do společnosti České republiky“ (Info-Dráček 2018). ÚMČ Praha 14 spolupracuje s organizací *Youth Included*, jde o tým mladých lidí cizího původu, kteří podporují harmonickou koexistenci ve společnosti prostřednictvím interkulturního dialogu (respondent č. 9). V souvislosti s migrantskými spolky je vhodné zmínit zařízení HMP, kterým je *Dům národnostních menšin, o.p.s.*⁸² (DNM). Hlavním cílem DNM je budovat „porozumění mezi národnostmi a překonávat možné předsudky občanů vůči některým etnikům a národnostem“ (DNM 2017).

Akademické obec

Z akademické sféry je třeba uvést Sociologický ústav Akademie věd ČR, na jehož půdě v roce 2017 vznikla výzkumná zpráva *Analýza postavení migrantů a migrantek na území hl. m. Prahy*, ze které se vycházelo při tvorbě aktuální pražské koncepce. Úřady MČ Praha 4 a 11 si v minulosti nechaly vypracovat „analýzu cizinců“ na jejich území Centrem pro výzkum měst a regionů katedry sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity

---

⁸¹ Z angl. United Nations High Commissioner for Refugees

⁸² V domě sídlí organizace zastupující následující menšiny: bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, ruská, rusínská, řecká, slovenská a srbská (DNM 2017).

Karlovy (respondent č. 5). Hlavním autorem analýzy byl v obou případech prof. RNDr. Luděk Sýkora, Ph.D. za přispění Multikulturního centra Praha (Sýkora a kol. 2016, 2015). Na RPP pravidelně přispívají i členové dalších výzkumných týmů katedry sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, ať už jde o Geografické migrační centrum GEOMIGRACE nebo o Urbánní a regionální laboratoř URRLab.

Výše uvedené subjekty se pravidelně setkávají v rámci **poradních platform**. Vedle RPP zmíněné výše se v užším schématu koná *Poradní platforma zástupců MČ a MHMP pro oblast integrace cizinců*. Jedná se o 22 městských částí a Prahu – Libuš. Setkávání slouží především k zajištění vzájemné informovanosti a sdílení zkušeností. Problematika školství je diskutována na *Platformě zástupců odborů školství MČ*. Obě platformy jsou koordinovány Magistrátem.

7.6. Mezinárodní spolupráce

Pro utváření strategických dokumentů je také důležitá přenositelnost a využitelnost zkušeností ze zahraničí. Za tímto účelem vzniklo několik mezinárodních programů a projektů. Jedním z nich je *EUROCITIES*, síť velkých evropských měst, která svým členům poskytuje platformu pro sdílení znalostí a zkušeností v sektorech jako je kultura, ekonomika, životní prostředí, znalostní společnost, mobilita a sociální záležitosti. Vedle informační funkce slouží dále jako „jeden hlas“ při vyjednávání a komunikaci s institucemi Evropské unie (Eurocities 2018). HMP do sítě vstoupilo v roce 1993, řádným členem se stalo až po vstupu ČR do EU v roce 2004.

HMP dále usiluje o to, stát se členem programu *Intercultural cities (ICC)* Rady Evropy, jak ostatně stojí v prioritě „informovanost“ pražské koncepce. Program ICC nabízí asistenci při tvorbě strategií městským představitelům, kteří se chtějí vydat cestou modelu interkulturní integrace. Asistence probíhá prostřednictvím sdílení metodiky, analytických a hodnotících nástrojů včetně indexu interkulturních měst (Council of Europe 2018b). Podle respondenta č. 1 HMP naráží na bariéru v podobě vstupního poplatku v řádu několika tisíc euro, což je podle jeho slov pro integrační oddělení vysoká suma.

HMP je také aktuálně prostřednictvím ICP zapojeno v mezinárodním projektu *Integra*, jehož cílem je „vylepšit proces integrace cizinců z třetích zemí v pěti zemích EU (Bulharsko, Chorvatsko, Česká republika, Itálie, Slovensko) pomocí sdílených zkušeností a znalostí na úrovni měst“ (ICP 2018).

Zástupci města se zúčastňují mezinárodních konferencí nebo podnikají studijní cesty do zahraničí. Respondent č. 1 se tak spolu se zástupci MV ČR v rámci členství ministerstva

v *European Integration Network*⁸³ (EIN) mohl podívat, jaká opatření podnikají v portugalském Lisabonu, dle jeho vlastních slov byl velmi inspirován. HMP samo svou koncepcí cílí na to, aby se stalo zdrojem inspirace pro ostatní města střední a východní Evropy (MHMP 2018b).

7.7. Dimenze lokální integrační politiky/opatření

V této podkapitole si zanalyzujeme opatření na integraci cizinců, která se realizují na území hlavního města Prahy z pohledu místní samosprávy. Jako analytický rámec poslouží klasifikace dimenzí integrační politiky/opatření podle Bosswicka a Heckmann (2006) a Penninx (2016): politicko-legální, socioekonomická (bydlení, vzdělávání, ekonomická aktivita, sociální služby a zdravotní péče), kulturní/interaktivní a identifikační (viz kap. 4.).

Legální/politická dimenze

V případě HMP se dá tvrdit, že město implementuje operační rámec a doporučení národní integrační politiky. Tzn. integrační opatření jsou směřována převážně vůči cizincům ze třetích zemí (avšak cizince z EU nevyjímaje), kteří se na území města nacházejí v regulérním postavení.

Socioekonomická/strukturální dimenze

- *Příjezd cizince*

Nebyla zjištěna „specifická“ opatření HMP zaměřující se na cizince v okamžiku jejich příjezdu. Nicméně některé MČ realizují prázdninové jazykové kurzy pro děti cizince, časté jsou i kurzy sociokulturní orientace cílící na nově příchozí. Referent oddělení integrace cizinců a národnostních menšin ÚMČ Praha 7 v této souvislosti odkazuje na adaptačně integrační kurzy MV ČR „Vítejte v ČR“ (viz kap. 5.4.) (respondent č. 2).

- *Vzdělávání*

Vzdělávání je jednou z priorit pražské koncepce. V ČR povinná školní docházka⁸⁴ platí jak pro děti z majoritní populace, tak pro děti-cizince. Z toho důvodu HMP podniká celou řadu opatření na začlenění dětí-cizinců do nastaveného vzdělávacího systému. Na mateřských (MŠ) i základních školách (ZŠ) probíhají kurzy ČJ jako druhého jazyka, v případě předškoláků jsou realizovány prázdninové intenzivní kurzy českého jazyka. Na ZŠ probíhá před či po výuce doučování buď ČJ nebo předmětů, ve kterých se děti potřebují posunout. Mnoho z výše uvedených aktivit by nebylo možné vykonávat bez k tomu vyškolených pedagogů. Učitelé si

---

⁸³ Síť sdružující zástupce resortů národních vlád (28 členských států, Island a Norsko), do jejichž kompetence spadá integrace cizinců (EIN 2018).

⁸⁴ Rozumí se mateřské a základní školy (do 15 let)

zvyšují svou kvalifikaci, aby mohli vyučovat češtinu jako cizí jazyk, např. v MČ Praha 17 kurzy pro pedagogy zajišťuje Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy (ÚJOP) (respondent č. 10). Ve spolupráci s NNO META probíhají školení a semináře pro pedagogy o tom, jak začlenit děti-cizince do školského systému apod. Další cílovou skupinou jsou dospělí migranti. Zde je ve spolupráci s MČ hodně aktivní Integroční centrum Praha, které pořádá jak jazykové kurzy, tak kurzy sociokulturní orientace na různá témata (podnikání, jak napsat životopis apod.). Realizují se konverzační setkání v konceptu nízkoprahových kurzů, tzn. že lekce na sebe nenavazují a zájemci se mohou připojit kdykoliv v průběhu kurzu, vysvětluje respondent č. 7 z ÚMČ Praha 13. Na Praze 7 přizpůsobili konání jazykového kurzu pro vietnamskou komunitu do pozdějších hodin (respondent č. 2).

- *Bydlení*

V Akčním plánu HMP pro oblast integrace cizinců v rámci priority „Přístup migrantů k sociálním a návazným službám“ nalezneme dílčí aktivitu „Podpora informovanosti migrantů o bytové politice MHMP a MČ“, která si klade za cíl vytvořit informační materiál pro migranty o možnostech bydlení v HMP a následně ho distribuovat k dalším organizacím a publikovat na již existujících informačních kanálech (MHMP 2018a, s. 41). Má jít o prevenci vzniku vyloučených komunit migrantů. Respondenti⁸⁵ se nicméně shodují na tom, že sehnat bydlení je mnohdy problém i pro lidi z většinové společnosti⁸⁶ a situace s městskými/sociálními byty je v současnosti nevyhovující. Výjimku představuje „prosociální“ radnice Prahy 7: „...místo prodeje sociálních bytů je rekonstruujeme a dále využíváme, účastníme se bytové komise a řada našich klientů z řad cizinců⁸⁷ dostala městský byt,“ říká respondent č. 2. Opatření pro cizince v této oblasti jsou tedy převážně informativního charakteru za výrazného přispění NNO.

- *Ekonomická aktivita*

Součástí priority „Vzdělávání“ pražské koncepce jsou aktivity na „podporu profesního vzdělávání a rozšíření nabídky rekvalifikačních kurzů dle potřeb migrantů v kontextu trhu práce“ (MHMP 2018a, s. 59). Navrhován je rozvoj spolupráce města s Úřadem práce (ÚP) prostřednictvím platform či pracovních skupin a pokračování v kurzech sociokulturní orientace se zaměřením na pracovní trh⁸⁸. Na základě zjištění z uskutečněných rozhovorů se opatření podporující ekonomickou aktivitu cizinců omezují na poskytování informací buď ústní formou (doprovody na ÚP apod.) nebo prostřednictvím informačních kanálů (webové stránky

---

⁸⁵ Pracovníci ÚMČ Praha 10, 17, 13 (ostatní neměli k dispozici informace).

⁸⁶ Zákodníci připravují Zákon o sociálním bydlení, premiér Andrej Babiš se k němu ale staví odmítavě (Česká televize 2018).

⁸⁷ Šlo o azylanty v rámci Státního integračního programu MV ČR.

⁸⁸ Pražská koncepce „brojí“ proti tzv. zprostředkovatelům.

MČ, NNO, nástěnky na ÚMČ, letáky). Informativní/vzdělávací funkci mají pořádané kurzy sociokulturní orientace viz výše. V Praze má svou pobočku i příspěvková organizace MPSV *Fond dalšího vzdělávání (FDV)*, která cizincům ze třetích zemí i z EU bezplatně nabízí pracovní poradenství, týdenní vzdělávací kurz (obsahem je psaní CV a motivačních dopisů, příprava na pohovor, práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele) a další služby (FDV 2018).

- *Sociální služby a zdravotní péče*

Další prioritou pražské koncepce je „Přístup migrantů k sociálním a návazným službám“. V současnosti mohou sociální služby a příspěvek⁸⁹ na péči čerpat cizinci s trvalým pobytem, azylanti, občané EU a jejich rodinní příslušníci a cizinci s povoleným pobytem nad 90 dní (MHMP 2018b). V této souvislosti si v reakci na otázku na opatření pro cizince v oblasti bydlení respondent č. 10 (veřejná opatrovnice a koordinátorka pro národnostní menšiny a integraci cizinců ÚMČ Praha 17) stěžuje na nedostatek domovů pro seniory a tristní stav pobytových sociálních služeb. Respondent č. 4 ze sociálního odboru ÚMČ Praha 10 zase uvádí vysoké procento seniorů jako jeden z důvodů, proč MČ v roce 2017, na rozdíl od roku 2016, nerealizovala projekty obcí na integraci cizinců. Obecně se dá říci, že ve vztahu k sociálním službám a zdravotní péči⁹⁰ se HMP zaměřuje na informovanost cizinců prostřednictvím letáků a dalších informačních kanálů.

Co se týče návazných služeb, jako efektivní se jeví tzv. *terénní práce*, kdy se interkulturní/komunitní pracovníci setkávají s cizinci přímo v místě jejich bydliště nebo práce a mohou se tak dozvědět jejich aktuální potřeby a problémy. V terénní práci vidí budoucnost i respondent č. 7 z ÚMČ Praha 13. Na území HMP je terénní práce zajišťována především ze strany ICP a neziskových organizací⁹¹.

- *Občanská a politická participace*

Cílem pražské koncepce je rovněž občanská a politická participace cizinců na veřejném životě: „účast migrantů v místních rozhodovacích procesech povede k posílení sdílení zájmů a hodnost s ostatními obyvateli, jako jsou např. dobré sousedské vztahy, bezpečnost, kvalitní životní prostředí“ (MHMP 2018b, s. 44). Na území MČ Praha 14 se cizinci účastní tzv. kulatých stolů v rámci Místní agentury 21⁹² (respondent č. 9), na Praze 7 se jednou za čtvrt roku koná

---

⁸⁹ Z autorčiny praxe na Oddělení pobytu cizinců (OAMP) je nejžádanější sociální dávkou „rodičovský příspěvek“.

⁹⁰ Cizinci (jako občané ČR) mají povinnost být pojištěni, tzn. buď v rámci veřejného systému (občané EU, cizinci s trvalým pobytem, zaměstnaní cizinci), nebo v rámci komerčního systému (cizinci z řad studentů, podnikatelů atd.).

⁹¹ ÚMČ Praha 7 má pracovníka s vietnamským původem na zkrácený úvazek.

⁹² Aktivní participace veřejnosti na činnosti samosprávy (MČ Praha 14).

„Voice of Foreigners“, kde mají cizinci možnost diskutovat různá témata za přítomnosti radních a starosty (respondent č. 2).

Kulturní a interaktivní dimenze

V HMP se v rámci projektů obcí MV ČR a dalších dotačních titulů pořádá celá řada aktivit podporujících společné soužití cizinců a majority. Na území několika MČ se již tradičně konají kulturní festivaly, jejichž cílem je propojit všechny obyvatele a pozitivně prezentovat (nejen) cizinecké komunity. Na Praze 13 každoročně probíhá festival „Nejsme si cizí, komunitní akce pro celou rodinu“ zahrnující vystoupení kapel, workshopy pro děti apod. MČ Praha 14 za přispění Magistrátu organizuje kampaň podporující toleranci „Setkání kultur“, která se letos odehrála už podeváté a její program zaplnil celé dva měsíce (aktivity v knihovně, besedy, koncerty apod.). MČ Praha 9 pořádá festival „Barevná devítka“ (14. ročník), letos ve spojení s „Celé Česko na devítce“ (2. ročník). V jeden den se tak prostřednictvím různých aktivit (ochutnávky jídel, hudba a tanec, prodej výrobků) propojilo Česko se světem (ÚMČ Praha 9). Na Praze 7 jdou v tomto směru cestou informovanosti, „na Praze 7 je obecně kulturních aktivit hodně, takže se spíš snažíme, aby o nich lidi věděli,“ říká respondent č. 2 a dodává: „nevýhodou těchto akcí je, že je to hodně běhání, je to drahé a trvá to jeden den.“

Kromě akcí pro celou rodinu se na území MČ koná mnoho aktivit pro dětskou populaci. V mateřských školách se využívají interaktivní, různě tematizovaná, divadelní představení⁹³. Pořádají se letní příměstské tábory určené jak pro děti-cizince, tak pro děti z majority⁹⁴.

Co se týče interkulturní otevřenosti veřejných institucí, tak např. MČ Praha 14 nechala vyškolit příslušníky městské policie a úředníky ÚMČ v multikulturních dovednostech (respondent č. 9). Interakci majority s minoritou nalezneme i ve spolupráci úřadů s interkulturními pracovníky z řad migrantů (2. generace), fungují jako mediátoři mezi dětmi a rodiči (časté u vietnamské populace), nebo překládají informace na webové stránky a informační letáky (respondent č. 10).

Identifikační dimenze

Jak už víme, sloganem pražské koncepce je „Praha – metropole všech“. Podle respondenta č. 1 z Magistrátu jsou všichni obyvatelé HMP „Pražané“, nezáleží na tom, odkud kdo jde a jeden na druhého by se tak měl i dívat. Současně přiznává, že je to výzva v momentě, kdy vrcholní představitelé státu mají na věc odlišný pohled a dokonce bezúčelně straší lidi. „Cizinci se budou hůře integrovat, když budou cítit, že jsou v nepřátelském prostředí,“ říká respondent č. 1.

---

⁹³ MČ Praha 13 a 17

⁹⁴ MČ Praha 13 a 11

Informovanost – průsečík všech opatření

Základem úspěšné integrace cizinců do společnosti je informovanost všech dotčených aktérů tohoto procesu. Informovanost tedy nezbytně prochází všemi výše uvedenými dimenzemi lokální integrační politiky/opatření. Je třeba zajistit přísun objektivních zpráv o cizincích směrem k většinové populaci a tím předejít negativním projevům jako je stereotypní smýšlení, xenofobie a rasismus. Informovanost cizinců je zárukou jejich začlenění do společnosti bez toho, aby se stali oběťmi zprostředkovatelů, upadli do šedé ekonomiky nebo se dostali do existenčních problémů. K zajištění informovanosti odborné veřejnosti je důležité tzv. síťování v podobě pravidelných platform, kulatých stolů či mezinárodních konferencí a projektů.

Mezi klíčové informační kanály HMP patří webové stránky www.prahametropolevsech.cz, mobilní aplikace „Prager“ nebo tištěný průvodce „V Praze jsme doma“ (HMPM 2018). Dále jsou to webové stránky – a jejich jazykové mutace – ÚMČ, MHMP, NNO apod. Čím dál tím častěji se informace pro cizince/o cizincích objevují i v radničních zpravodajích. MČ Praha 7 vydává měsíčník „Hobuleť“, který obsahuje souhrnné informace v anglickém a vietnamském jazyce (respondent č. 2). MČ Praha 14 vydává měsíčně „Čtrnáctku“, vedoucí sociálního odboru upozornil na speciální letní vydání časopisu s přízviskem „Otevřené město“, které představuje lidi z MČ s migrantskou minulostí (respondent č. 9). Ke svému účelu dále slouží propagační videa, nástěnky, informační letáky na úřadech a jinde, jejichž významnými distributory jsou terénní pracovníci.

7.8. Slabé a silné stránky

Na základě provedených rozhovorů se zástupci hlavního města Prahy a analýzy koncepčních dokumentů je možné identifikovat slabé i silné stránky v přístupu města k integraci cizinců.

Začněme s příklady dobré praxe. Na území HMP jsou městské části jako Praha 12, 14 nebo Praha-Libuš, které začaly uplatňovat integrační opatření před vznikem ucelené městské koncepce pro oblast integrace cizinců. Pozitivně lze hodnotit pravidelně se konající poradní platformy, kde dochází k užitečnému „síťování“ a sdílení poznatků, což jistě ocení městské části začínající s integrací cizinců. Příkladem dobré praxe je dále zaměstnávání cizinců/lidí s migračním původem na pozici tzv. interkulturních pracovníků a zapojování dobrovolníků do integračních aktivit⁹⁵. Ocenit lze praxi na Praze 7, kde vycházejí vstříc specifickým dané komunity v časování integračních aktivit. Jako dobrá myšlenka se jeví organizování kurzů pro dospělé cizince v prostorách městských úřadů. Jistě by se mělo pokračovat v již tradičních

---

⁹⁵ Na Praze 12 vyučují ČJ dobrovolníci z řad důchodců

společensko-kulturních akcích, které se konají napříč městem a v inspirativní spolupráci města, ICP a NNO. (Nejedná se o vyčerpávající výčet.)

Jako slabé stránky/bariéry bylo vypořádáno následující. U zodpovědných osob na Úřadech městských částí dochází ke kumulaci funkcí a integraci cizinců řeší pouze doplňkově. Dochází rovněž k upřednostňování integračních aktivit v závislosti na tom, na jakém odboru daný úředník pracuje, avšak integrace je průřezová záležitost. Úředníci jsou v roli „projektových manažerů“ nebo „externích dodavatelů služeb na klíč“ v případě integračních aktivit v MŠ a ZŠ. V rámci města/MČ vede integrační projekty několik odborů a NNO najednou a může docházet k duplicitám aktivit. Úředníci pověřeni integrací cizinců s nimi nepřichází do kontaktu. Agenda integrace cizinců není legislativně ukotvena a mnohdy závisí na dobré vůli a „otevřenosti“ aktuální politické reprezentace.

Doporučení

Do integračních aktivit by se měly zapojit i městské části, které doposud žádné integrační aktivity nerealizují. Do budoucna by se mohl navýšit počet poboček Integračního centra Praha, čímž by mimo jiné došlo k posílení terénní práce. Integrační aktivity na mateřských a základních školách by měly být řešeny systémově (a nárokově) ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Měl by se rozšířit okruh integrací aktivit pro věkovou skupinu „15 +“ a lidi v důchodovém věku. Na ÚMČ by mohla vznikat oddělení zaměřená na integraci cizinců po vzoru MČ Praha 7.

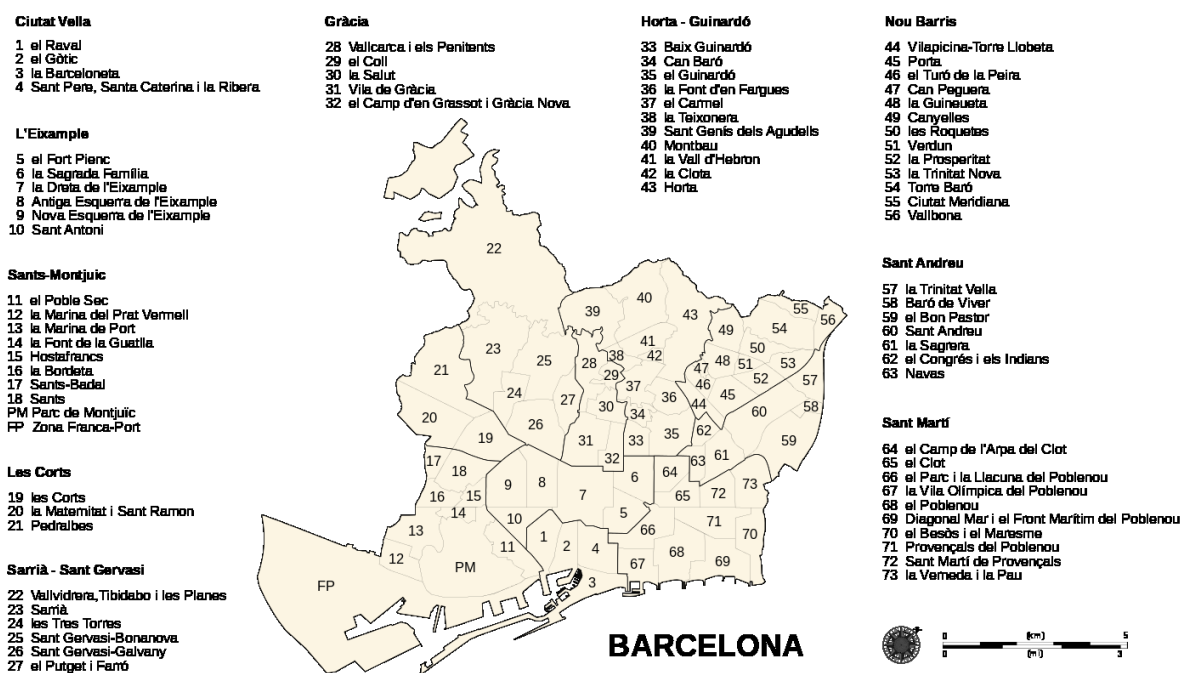

8. Integrace cizinců na lokální úrovni – případ Barcelony

Barcelona, hlavní město Katalánska, je druhé nejvýznamnější město Španělska, co se populace a ekonomiky týče. Město má rozlohu 101,3 km² a k 1.1.2018 v něm žilo celkem 1 628 936 obyvatel (Ajuntament de Barcelona 2018b). Mezi nejdůležitější hospodářská odvětví města patří stavebnictví a cestovní ruch. V 60. letech 20. století, v době hospodářského růstu, došlo k akceleraci vnitřní migrace do Katalánska, a především do Barcelony a měst v jejím okolí (metropolitní území). Pro město to znamenalo hlubokou sociální a strukturální transformaci (Climent-Ferrando 2012). Ekonomický boom z přelomu tisíciletí znamenal další příliv migrantů, tentokrát však ze zahraničí (Garcés-Mascareñas 2014). Město si zakládá na svém kosmopolitním obrazu a je považováno za technologický „hub“⁹⁶ v jižní Evropě (OECD 2018).

Z administrativního hlediska se Barcelona dělí na 10 samosprávných městských obvodů (distriktů) s vlastními volenými orgány, které se dále dělí na 73 městských částí (Obr. 9).

Obr. 9: Správní členění města Barcelony v roce 2018

Zdroj: Wikipedia, 2018b

⁹⁶ centrum

8.1. Postavení cizinců ve městě

K 1.1.2018 bylo na území Katalánska registrováno celkem 1 079 712 cizinců, z toho 301 626 (27,9 %) žilo na území Barcelony. Jestliže ke stejnému datu měla Barcelona celkem 1 628 936 obyvatel, podíl cizinců na celkové populaci činil **18,5 %** (Ajuntament de Barcelona 2018b). Město zaznamenalo pokles v počtu cizinců po roce 2010 v důsledku ekonomické krize, v následujících letech nicméně počet cizinců opět stoupl (Tab. 3). Krize se rovněž promítla do struktury migrace podle pohlaví, kdy rostl význam žen oproti mužům, které „sektorový“ propad ekonomiky postihl více (Plán občanství a imigrace 2018).

Tab. 3: Vývoj počtu cizinců v Barceloně (2010-2018)

Rok	2010	2012	2014	2016	2018
Ob. celkem	1 619 747	1 617 120	1 603 006	1 610 427	1 628 936
Cizinci celkem	284 632	282 178	267 578	267 790	301 626
- z toho EU	75 404	72 833	79 741	82 924	91 662
- ostatní	209 228	209 345	187 837	184 866	209 964
Podíl cizinců na ob.	17,6	17,4	16,7	16,6	18,5

Zdroj: Ajuntament de Barcelona, 2018b

Barcelona se vyznačuje vysokou rozmanitostí cizinců co do země jejich původu (Tab. 4). Nejvíce cizinců v roce 2018 pocházelo z Itálie (10,4 %), Číny (6,8 %) a Pákistánu (6,4 %), velké zastoupení (přes 10 000 ob.) mají dále cizinci z Francie, Maroka a Kolumbie. Mezi roky 2017 a 2018 stoupl počet cizinců z Venezuely, odkud vlivem nepříznivých společensko-politických podmínek odchází majetnější vrstva populace. Obdobně narostl počet cizinců z Hondurasu vlivem vysoké kriminality v zemi.

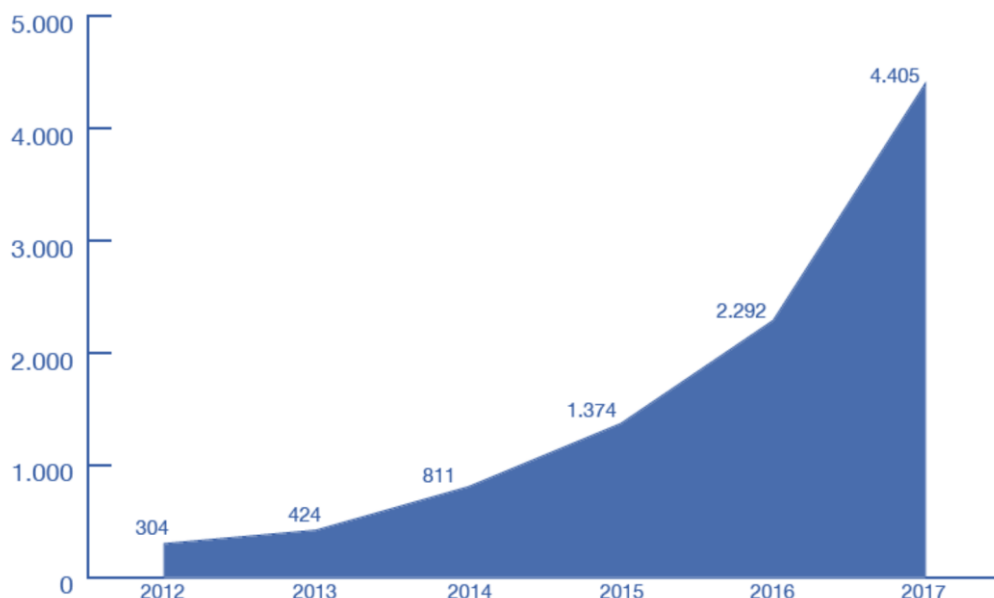
Tab. 4: Počet a podíl cizinců na celkovém počtu cizinců v Barceloně v letech 2017 a 2018 (nejčastější státní občanství)

Země původu	2017	2018	změna	%
Itálie	29 272	31 500	7,6	10,4
Čína	19 866	20 555	3,5	6,8
Pákistán	19 285	19 240	-0,2	6,4
Francie	14 717	15 260	3,7	5,1
Maroko	12 827	13 058	1,8	4,3
Kolumbie	9 059	10 192	12,5	3,4
Honduras	8 005	9 542	19,2	3,2
Filipíny	9 049	9 149	1,1	3,0
Peru	8 372	9 069	8,3	3,0
Bolívie	9 063	8 582	-5,3	2,8
Venezuela	6 277	7 936	26,4	2,6
Ekvádor	8 059	7 751	-3,8	2,6

Zdroj: Ajuntament de Barcelona, 2018b

V posledních letech, jak je možno vidět na Obr. 10, na území Barcelony roste počet žadatelů o azyl, které obslouží SAIER⁹⁷. Jde o důsledek ozbrojených konfliktů v Sýrii, na Ukrajině a v některých zemích Afriky.

Obr. 10: Vývoj počtu žadatelů o azyl mezi klienty SAIER (2012–2017)

Zdroj: Ajuntament de Barcelona, 2018g

Rozmístění cizinců ve městě

Rozmístění cizinců v Barceloně je poměrně homogenní, nicméně dva distrikty vykazují vyšší koncentraci. Tradičním místem vysokého zastoupení cizinců je historický distrikt Ciutat Vella, kde cizinci tvořili 46,3 % obyvatel (konkrétně čtvrti Raval a Gòtic) (Tab. 5, Obr. 11). Důvodem je stará zástavba a malé ubytovací jednotky. V současné době však vlivem zájmu zahraničních investorů ceny nájmu v místě rostou a migranti jsou nuceni hledat bydlení v okrajových částech města (OECD 2018). Dalším místem vysoké koncentrace migrantů je čtvrť Ciutat Meridiana v distriktu Nou Barris, kde se v 60. letech 20. století stavěly byty ve velkém pro uspokojení vnitřní migrace z jižního a západního Španělska. Rozdíly v rozmístění cizinců se dají vypočítat i mezi cizinci z EU, kteří se koncentrují v „dražších“ distriktech jako Eixample nebo Gràcia, zatímco cizinci ze třetích zemí vyhledávají bydlení v oblastech s nižšími náklady jako např. Nou Barris.

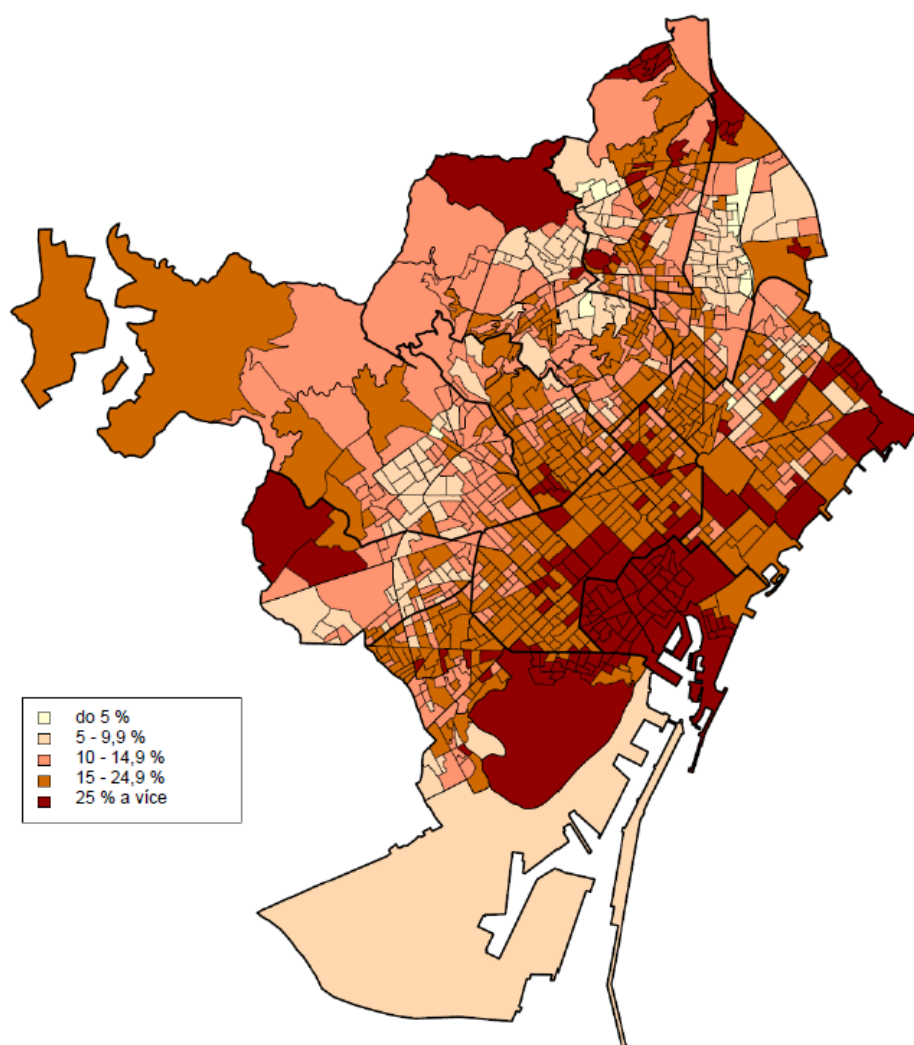
⁹⁷ Městská služba pro imigranty, emigranty a uprchlíky

Tab. 5: Počet a podíl cizinců v jednotlivých distriktech Barcelony k 1. 1. 2018

Distrikt	Obyvatelstvo celkem	Cizinci celkem	Podíl cizinců na ob. (%)
1. Ciutat Vella	102 138	47 307	46,3
2. Eixample	266 754	56 257	21,1
3. Sants-Montjuïc	182 184	37 024	20,3
4. Les Corts	82 182	10 347	12,6
5. Sarrià-Sant Gervasi	149 837	18 604	12,4
6. Gràcia	121 593	20 643	17,0
7. Horta-Guinardó	170 249	22 869	13,4
8. Nou Barris	168 327	28 554	17,0
9. Sant Andreu	148 560	18 767	12,6
10. Sant Martí	237 112	41 254	17,4

Zdroj: Ajuntament de Barcelona, 2018b

Obr. 11: Podíl cizinců na počtu obyvatel ve sčítacích obvodech Barcelony k 1.1.2018

Zdroj: Ajuntament de Barcelona, 2018e
Pozn.: 1 068 sčítacích obvodů

Na dotaz, zda ve městě dochází k prostorové koncentraci cizinců, vedoucí oddělení přijímacích služeb pro cizince, reagoval chicagskou školou: „(...) i v Barceloně cizinecká komunita vykonává důležitou roli v momentě příjezdu cizince do města, lidé si vzájemně vypomáhají, to chování se dá pozorovat hlavně u Venezuelanů, Hondurasanů a cizinců ze zemí subsaharské Afriky. Po nějakém čase se osamostatní.“ Zmiňuje také komunitu Filipínců, kteří se koncentrují v okolí svatostánků (respondent č. 11).

8.2. Počátky integrační politiky

Barcelona platí za pionýra v integračních politikách, neboť už v roce 1986 vytvořila *Poradní výbor pro přistěhovalce a uprchlíky* (Bruquetas-Callejo a kol. 2008). Už od roku 1989 nabízí své asistenční a právní služby v oblasti imigrace, emigrace, mezinárodní ochrany a dobrovolných návratů organizace **SAIER**⁹⁸ [Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats], často označovaná jako *hub* nebo *one-stop-shop* pro migranty. Na chodu služby se vedle města podílí nestátní neziskové organizace jako např. Červený kříž či Informační centrum pro zahraniční pracovníky (CITE⁹⁹) spadající pod katalánský syndikát pracujících. Pracovníci SAIER ročně obslouží přes 10 tisíc klientů (respondent č. 11).

V roce 1997 byla založena *Městská rada pro imigraci* [Consell Municipal d'Immigració de Barcelona – **CMIB**], poradní orgán města složený ze zástupců migrantských sdružení, sociálních uskupení, místních politiků a různých pozorovatelů s cílem plně zapojit migranty do ekonomické, sociální, kulturní a politické sféry života. V současnosti je CMIB tvořena více než 50 entitami, které se schází dvakrát ročně na plenárním zasedání, stálá komise rady zasedá jednou za měsíc (Garcés-Mascreñas 2014). Ve stejném roce (1997) město představilo pionýrský *Interkulturní plán města*¹⁰⁰ inspirovaný jinými evropskými městy s migrační zkušeností.

V roce 2000 představitelé města podepsali *Evropskou chartu na ochranu lidských práv ve městě*¹⁰¹, kterou doposud podepsalo na 300 evropských měst (Praha nikoliv). Na tento dokument je odkazováno v úvodu *Pracovního plánu* CMIB pro období 2016-2019¹⁰², jenž zahrnuje cíle, jako je plné občanství (např. účast na tvorbě místních politik), interkulturalismus (např. zvýšení interakce mezi minoritami) či podpora sdružování migrantů.

⁹⁸ „Emigranti“ se stali cílovou skupinou v období ekonomické krize, kdy se zvýšil počet navrátilých se osob do zemí původu

⁹⁹ El Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers

¹⁰⁰ Pla Municipal per la Interculturalitat, podíl cizinců na populaci byl tehdy 2 % (Zapata-Barrero 2015)

¹⁰¹ The European Charter for the Safeguarding of Human Rights in the City

¹⁰² Pla de treball del Consell Municipal de Immigració per al període 2016-2019

V roce 2002 v reakci na imigrační vlnu do Evropy, potažmo do Španělska, město schválilo *Imigrační plán*¹⁰³, jehož cílem bylo poskytnout rámec pro identifikaci migračního fenoménu a zajistit začlenění migrantů do všech úrovní života ve městě. Součástí byla první strategie pro nezletilé migranty bez doprovodu (Zapata-Barrero 2015, Plán občanství a migrace 2018). V roce 2007 v reakci na rostoucí podíl cizinců ve městě byl ustanoven *Úřad pro přistěhovalectví a interkulturní dialog*, jehož předseda Daniel de Torres zároveň působí jako expert programu ICC Rady Evropy (Zapata-Barrero 2015, respondent č. 11).

8.3. Institucionální zajištění integrace cizinců

Pod široce pojatý odbor města Barcelony s názvem **Práva občanů, kultura, participace a transparentnost**¹⁰⁴ spadá **Oddělení přijímacích služeb pro cizince**¹⁰⁵, které nabízí mechanismy pro začlenění nově příchozích do města nezávisle na tom, zda jde o cizince s přechodným či trvalým pobytem nebo o žadatele o mezinárodní ochranu. Cílem práce oddělení je utvářet *interkulturní městské prostředí* založené na rovnosti, které respektuje a vychází z kulturní diverzity jeho obyvatel. Současným ředitelem oddělení je Ramon Sanahuja i Vélez (září 2018).

Paralelně s Oddělením přijímacích služeb pro cizince funguje **Oddělení práv občanů a diversity**¹⁰⁶ vycházející z Evropské charty na ochranu lidských práv ve městě a z interkulturního konceptu. Do jeho kompetencí spadá potírání diskriminace a projevů nenávisti, náboženská diverzita a romská menšina (respondent č. 11).

Město Barcelona v rámci své strategie přijímání cizinců počítá s několika městskými službami/institucemi. První z nich je nepochybně organizace SAIER zmíněná v práci výše. Dále město disponuje orientačními a doprovodnými službami pro přistěhovalce v podobě **SOAPI** [Servei d'Orientació i Acompanyament per a Persones Immigrades]. SOAPI má svou pobočku v každém z deseti distriktů města, kde integrační pracovníci realizují se zájemci pravidelná skupinová sezení (jednou měsíčně) i individuální poradenství. Podle respondenta č. 13 ročně obslouží kolem 5 tisíců lidí.

Město dále disponuje informační kanceláří **PIA** [Punt d'Informació i d'Arrelament], kam cizinci dochází v souvislosti s pobytovým statutem „*arraigo social*“ (možno přeložit jako „sociální zakořenění“). Jde o způsob, jak se dostat z neregulérního postavení a potenciálního sociálního

---

¹⁰³ Pla Municipal d'Immigració, následovaly Pla de Treball d'Immigració (2008-2011) a Pla de Treball d'Immigració (2012-2015)

¹⁰⁴ Drets de Ciutadania, Cultura, Participació i Transparència

¹⁰⁵ Direcció d'Atenció i Acol·lida d'Immigrants

¹⁰⁶ Drets de ciutadania i diversitat

vyloučení. Podmínkou žádosti je být alespoň 3 roky zaregistrovaný ve městě, disponovat pracovní smlouvou a certifikátem/zprávou o integračním úsilí.

Nezbytnou podmínkou začlenění cizince do společnosti je jeho přihlášení do obecního registru, tzv. padrón municipal, v jednom z úřadů služeb pro občany **OAC** [Oficina d'Atenció Ciutadana]. Pouze po přihlášení má cizinec nárok na účast ve vzdělávacím, zdravotním a sociálním systému města. Na základě shromážděných dat městské oddělení statistiky každoročně publikuje *Zprávy o cizincích ve městě*¹⁰⁷.

8.4. Koncepční zajištění integrace cizinců

Město Barcelona ve vztahu k integraci cizinců disponuje několika strategickými dokumenty. Prvním z nich je čerstvě schválený *Plán občanství a imigrace města Barcelony (2018-2021)*¹⁰⁸, který sestává ze tří základních os:

(1) politika rovnosti: od přijetí k občanství,

první osa sestává z oblastí (A) *přijetí a dobré sousedství*, kam patří opatření jako prevence neregulérního postavení, propagace obecního registru (padrón municipal) nebo podpora inkluzivní politiky a regularizace na státní i mezinárodní úrovni, (B) *rovnost a univerzální přístup ke službám*, tzn. prevence sociální exkluze občanů, školní segregace, podpora rekvalifikačních programů, přičemž zvláštní důraz je kladen na mládež a ženy;

(2) plné občanství,

tato priorita se dále dělí na (A) *práva občanů a participace*, kam spadá např. podpora zapojení přistěhovalců do rozhodovacích procesů města a do jeho veřejných institucí, (B) *boj proti diskriminaci*, tzn. pokračovat v opatřeních proti intoleranci a projevům nenávisti, stejně tak v senzibilizačních aktivitách;

(3) diverzita/interkulturalismus/dialog,

poslední osa se skládá z (A) *poznání a uznání diverzity*, mezi opatření patří např. navýšení počtu vzdělávacích center s výukou původních jazyků cizinců, možnost přehlídek rozmanitých kulturních skupin ve veřejném prostoru apod., (B) *interkulturalismus a interakce*, tzn. propagovat interkulturní politiku ve všech oblastech života společnosti, podporovat identifikaci imigrantů s městem, podporovat obraz města jako místa diverzity apod. (Ajuntament de Barcelona 2018g).

Respondent č. 11 zdůrazňuje, že *Plán občanství a imigrace* je politický dokument, na kterém se shodla politická reprezentace města včetně opozice. Tím je podle něj zaručen „sociální smír“ a pověřené osoby mají na poli integrace volné ruce. Imigrační plány města (počátkem

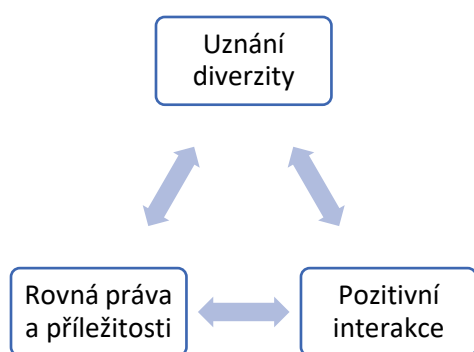
¹⁰⁷ Informes estadístics, La població estrangera a Barcelona

¹⁰⁸ Pla de Ciutadania i Immigració de la ciutat de Barcelona 2018-2021

roku 2002) také přispěly k zachování mírového soužití v době ekonomické krize, kdy ve městě na rozdíl od jiných států nedocházelo k útokům na cizince (respondent č. 11).

Ve vztahu města Barcelony k přistěhovalectví je často skloňovaným termínem „interkulturalismus“. Město v roce 2010 představilo *Interkulturní plán města*¹⁰⁹, na jehož vzniku participovalo přes 500 uskupení z řad migrantských spolků, vzdělávacích institucí, představitelů města, distriktů, akademické obce apod. Plán je založen na trojici principů:

Obr. 12: Trojice principů Interkulturního plánu města Barcelony

Zdroj: Pla Barcelona Interculturalitat, 2010

Prvním principem je **rovnost**, tzn. aby všichni obyvatelé města, nezávisle na původu, měli přístup k základním službám, jako je zdravotní péče, sociální služby a vzdělávání. Druhým principem je **diverzita**¹¹⁰, tzn. že na odlišnou kulturu, jazyk nebo náboženství je nahlíženo jako na pozitivum, „může to vypadat jako paradox, ale přijímáním odlišnosti podporujete integraci“, říká respondent č. 11. Třetím principem je **pozitivní interakce** mezi majoritou a nově příchozími v přirozeném prostředí, jako je škola, práce, veřejný prostor apod. (Pla Barcelona Interculturalitat 2010).

Z Interkulturního plánu vychází aktuální *Interkulturní program města*¹¹¹, který vytyčuje čtyři akční linie: (1) strategie proti předsudkům, (2) interkulturní vzdělávání, (3) propagace kultury a jazyka a (4) interkulturní projekty. O konkrétních realizovaných opatřeních bude referováno v práci dále (kap. 8.7.) (Programa Barcelona Interculturalitat 2010).

Specifické programy města

Město Barcelona od roku 2008 realizuje program spojování rodin „**Noves Famílies**“. Jeho prostřednictvím nabízí pomocnou ruku všem zájemcům o sloučení rodiny v podobě informací

¹⁰⁹ Pla Barcelona Interculturalitat

¹¹⁰ 14. srpna na oslavy Dne nezávislosti Pákistánu přišla tamní komunitu pozdravit starostka Barcelony Ada Colau

¹¹¹ Programa Barcelona Interculturalitat

a poradenství. Cizinci podávají žádosti o tzv. „*Zprávu o bydlení*“¹¹² v OAC v jednom z deseti distriktů. Úředníci si poté každého zájemce zvou k pohovoru. Cílem programu je usnadnit proces spojování rodiny a začleňování nově příchozích do společnosti. Město pořádá skupinová sezení pro nově příchozí z následujících skupin: mládež, rodiče a ženy. Tito lidé po příjezdu do města často čelí absenci mezilidských sítí, jazykové bariéry, neznalosti veřejného systému a v případě žen se může umocňovat závislost na partnerovi (právní či ekonomická). Těmto zmíněným překážkám v začlenění do společnosti chce program předejít (Ajuntament de Barcelona 2018h).

Město Barcelona disponuje opatřením ve formě „**Karty souseda**“¹¹³, která je určena pro cizince, kteří se ocitli v neregulérním postavení. Účelem tohoto dokumentu je demonstrovat před dotyčnými úřady (soudy) úroveň integrace daného jedince v místě aktuálního pobytu a zamezit tím případné internaci do záchytných center nebo deportaci ze země. O kartu souseda mohou žádat cizinci, kteří dosáhli věku 18 let, zdržují se na území Španělska alespoň po dobu jednoho roku a na území města Barcelony jsou zaregistrováni minimálně 6 měsíců. Podle zástupců města jde o preventivní opatření, které je plně v souladu s jeho strategií proti segregaci a sociálnímu vyloučení jedinců na jeho území (Ajuntament de Barcelona 2018c).

Postoj města k uprchlické krizi

V roce 2015 město spustilo plán „**Barcelona, město úkrytu**“¹¹⁴ s cílem připravit se na příchod většího množství osob hledajících mezinárodní ochranu. V tomto kontextu stojí za zmínku odhalení pomníku na pláži Barceloneta s názvem "Som i serem ciutat refugi" („Jsme a budeme městem úkrytu“) nesoucí následující manifest:

Není to jenom číslo, jsou to lidé. Středozevní moře, místo střetávání kultur a civilizací, se dnes proměnilo v obrovský hromadný hrob pro tisíce lidí bez přístřeší hledajících ochranu. Neznáme jejich jména ani jejich osobní příběh, víme ale, kolik jich je. Chceme je počítat, abychom jim vzdali hold, a protože na ně nechceme zapomenout. Barcelona se neunaví ve vyžadování legálního a bezpečného průchodu do Evropy a změny v nastavení azylové politiky. Jsme a budeme městem úkrytu.“ (Ajuntament de Barcelona 2018a)

---

¹¹² l'Informe d'Habitatge

¹¹³ Document de veïnatge

¹¹⁴ Barcelona, Ciutat Refugi

8.5. Další aktéři integrace cizinců

Vedle městských institucí pracujících s migranty existuje tzv. **Sít' přijímacích a doprovodných služeb**¹¹⁵, která sdružuje přes 100 neziskových organizací, komunitních center a migrantských spolků, které na území města přispívají k osobní autonomii a inkluzi imigrantů do společnosti. Město poskytuje organizacím dotace, díky nimž realizují vlastní projekty zaměřené na právní poradenství (XESAJE¹¹⁶) nebo výuku jazyka. Jako je tomu jinde ve světě, město na NNO „outsourcuje“ služby, které z různých důvodů nemůže poskytnout samo, NNO zase sdělují potřeby migrantů městu.

Problematiku integrace cizinců město diskutuje se zástupci **akademické sféry**. Jako příklad lze uvést profesora politických teorií Ricarda Zapata-Barreru, který je současně vedoucím Interdisciplinární výzkumné skupiny pro imigraci při Univerzitě Pompeu Fabra v Barceloně¹¹⁷, nebo Carlose Giméneze, profesora sociální antropologie a vedoucího Univerzitního institutu pro výzkum migrace, etnicity a sociálního rozvoje při Autonomní univerzitě v Madridu¹¹⁸.

Město Barcelona realizuje své politiky v koordinaci s Generalitát a centrální vládou, v rámci tzv. „multilevel governance“ má však jako hlavní město „národního“ Katalánska silnou pozici (Zapata-Barrero 2015).

8.6. Mezinárodní spolupráce

Barcelona byla v roce 1986 u toho, když starostové 6 velkých měst (dále Birmingham, Frankfurt nad Mohanem, Lyon, Milán a Rotterdam) založili **EUROCITIES**. V rámci této sítě měla Barcelona několik let úlohu koordinátora ve skupině integrace cizinců (Plán občanství a imigrace 2018). Dle Ramona Sanahuji jde o velmi užitečnou iniciativu, kde se dá sdílet mnoho zkušeností¹¹⁹. Zároveň podotýká, že obdobné sítě měst jsou velmi důležité z hlediska vyjednávací pozice s orgány Evropské unie, odkud přichází jednak nařízení a také finanční prostředky. V této souvislosti si stěžuje na aktuální praxi ve Španělsku, kdy peníze plynoucí z EU na integrační politiku zůstávají v „rukou“ centrální vlády (respondent č. 11).

Město Barcelona je dále členem programu **Intercultural cities (ICC)** Rady Evropy zmíněného v práci výše, kde má svého zástupce v expertní skupině.

---

¹¹⁵ Xarxa d'Accollida i Acompanyament, vyhledávač v síti k dispozici online: <http://novaciutadania.cat/cercador/>

¹¹⁶ Sít' organizací poskytujících poradenské služby

¹¹⁷ Grupo de Investigación Interdisciplinario sobre Inmigración – GRITIM-UPF

¹¹⁸ Instituto Universitario de Investigación sobre Migraciones, Etnicidad y Desarrollo Social

¹¹⁹ Uvádí příklad města Gdaňsk, kde „otevřený“ konzervativní starosta vytvořil integrační plán města navzdory „antiimigrační“ politice státu.

V červnu 2014 město Barcelona hostilo „Fórum radních o mobilitě, migraci a rozvoji¹²⁰“, kterého se zúčastnili zástupci vybraných municipalit z celého světa a stejně tak zástupci mezinárodních organizací. Fórum vyústilo v „**Deklaraci z Barcelony**“, v níž se deklaruje nezastupitelná úloha měst v mezinárodní migraci a pozitivní vliv migrace na rozvoj měst i celého světa a volá se po více kompetencích pro města v migrační politice a udržitelném financování (Foro de Alcaldes 2014).

Strategie města Barcelony v boji proti předsudkům (kap. 8.7.) inspirovala vznik mezinárodního projektu spolufinancovaného Radou Evropy a Evropskou komisí s názvem **Communication for Integration (C4i)**. Projekt cílí na potírání předsudků a stereotypů o migrantech poskytováním ověřených (evidence-based) informací a aktivním zapojením veřejnosti jako „proti-předsudkových agentů“ (Council of Europe 2017).

Respondent č. 11 dodává, že v současné době běží mnoho zajímavých mezinárodních projektů a sítí, ale vzhledem k časovým a kapacitním možnostem úřadu musí účast v nich odmítnout.

8.7. Dimenze lokálních integračních politik

V této kapitole si stejně jako v případě hl. města Prahy analyzujeme realizovaná opatření na integraci cizinců v Barceloně z pohledu místní samosprávy.

Legální/politická dimenze

Barcelona patří mezi skupinu měst, která nejsou pouhými implementátory národních politik na lokální úrovni, ale naopak významně promlouvají do legálního postavení cizinců na svém území a jejich následného přístupu k veřejným službám. Konkrétně se jedná o registraci v obecním registru (padrón municipal), na jejímž základě mají pak cizinci nárok na zdravotní péči, vzdělávání a sociální služby. Vedle toho je město pověřeno vypracováním „zpráv o sociální inkluzi“ cizinců pro účely získání pobytového oprávnění „arraigo social“ a dále „zprávy o bydlení“ pro účely získání pobytu za účelem sloučení rodiny. Město v rámci své priority „politika rovnosti: od přijetí k občanství“ všemožnými prostředky podporuje regularizaci cizinců v nelegálním postavení, za tímto účelem poskytuje právní služby prostřednictvím SAIER a vytvořila nástroj v podobě „karty souseda“ (viz kap. 8.4.).

---

¹²⁰ Foro de Alcaldes sobre Movilidad, Migración y Desarrollo

Strukturální/socio-ekonomická dimenze

- *Příjezd cizince*

Barcelona má celou řadu opatření cílených na přijetí nově příchozích cizinců do města. Jedním z nich je městská služba SOAPI¹²¹ (kap. 8.3.). Na jím vedeném setkání pro cizince integrační pracovník účastníkům rozdává „registrační formulář“, představí městské služby pro cizince a rozdává tištěného průvodce „*Guia d’Acol·lida i Acompanyament de Barcelona*“¹²². Dále vysvětlí princip integračně-vzdělávacího schématu pro cizince tzv. **moduly A, B a C**. Po jejich absolvování cizinec obdrží certifikát, který mu poslouží v průběhu procedury žádosti o pobyt. **Modul A** spočívá ve znalosti dvou oficiálních jazyků Katalánska: katalánštiny a kastilštiny. **Modul B** spočívá ve znalosti místních pracovních podmínek a **modul C** ve znalosti katalánské společnosti a jejího právního rámce. Výsledný certifikát vydává **Generalitat**. Cílem uvedeného schématu, jenž organizuje SOAPI, je podpořit cizincovu autonomii a jeho začlenění do společnosti. Následuje výklad o právech a povinnostech cizince v jednotlivých oblastech, jako je zdravotnictví, vzdělávací systém apod. Integrační pracovnice informuje účastníky o možnosti žádat o pobytový status „arraigo social“. Na závěr účastníci vyplní evaluační formulář a obdrží certifikát o absolvování informativního sezení (respondent č. 13). O přístupu města k nově příchozím cizincům vypovídá samotný název „Oddělení přijímacích služeb pro cizince“.

- *Vzdělávání*

Oblast školství spadá do kompetence regionální vlády Generalitat. Školní docházka je povinná pro všechny děti ve věku 6–16 let nezávisle na jejich statusu, jedinou podmínkou je registrace v „padrónu“. V Barceloně najdeme tři typy škol: (1) veřejné, (2) soukromé a (3) soukromé – z části dotované státem – které z většiny spravuje církve. Veřejné školy jsou řízeny **Konsorciem pro vzdělávání**¹²³, ve kterém je z 60 % zastoupená regionální vláda a ze 40 % město. Veřejné školy jsou v Barceloně v početní menšině, avšak většina dětí z nízkopříjmových rodin a dětí-cizinců¹²⁴ chodí právě do nich. Respondent č. 11 v této souvislosti hovoří o školní segregaci. Mezi opatření města v této souvislosti patří mediace mezi rodiči a dětmi nebo přijímací auly (třídy) pro nově příchozí děti, ze kterých se časem integrují do běžných tříd. Město dětem cizinců nabízí i kurzy jejich mateřského jazyka, to platí například u čínské komunity. Podle respondenta č. 11 jde o opatření, které paradoxně přispívá k integraci tím, že dochází k uznání odlišné identity.

---

¹²¹ V rámci své studijní cesty do Barcelony jsem se zúčastnila informačního setkání SOAPI v distriktu Gràcia.

¹²² Ve španělštině, angličtině a francouzštině, k dispozici online:

<http://www.bcn.cat/novaciutadania/arees/es/acollida/programes.html>

¹²³ Consorci d’Educació de Barcelona

¹²⁴ 70:30 (veřejné vers. soukromé školy)

Barcelona dále v rámci programu slučování rodin „Noves Famílies“ realizuje projekt „*A l'estiu Barcelona t'acull*“ („V létě Tě Barcelona vítá“), který je určen cizincům z řad mládeže s cílem jejich aklimatizace prostřednictvím styku s vrstevníky, studia katalánštiny nebo návštěv knihoven před začátkem akademického roku (Ajuntament de Barcelona 2018h).

Na vzdělávání jsou zaměřené také interkulturní projekty vedené distrikty. Příkladem je projekt „*Slavík*“ („*Rossinyol*“), který je založen na pravidelném setkávání mentora – studenta vysoké školy s mentorovaným dítětem-cizincem ze základní nebo střední školy. Cílem je seznámit dítě s jeho novým prostředím, předcházet jeho absenci ve školní docházce nebo aby se zdokonalilo se v konverzaci v katalánštině (Garcés-Mascreñas 2014).

- *Bydlení*

Dle respondenta č. 11 je situace v oblasti bydlení v Barceloně obecně nevyhovující, ve vlastnictví města jsou pouze 2-3 % bytů. Zmiňuje případy, kdy v se v pronajatém bytě malých rozměrů tísní několik lidí. Barcelona kopíruje situaci celého Španělska, kde je otázka bydlení problematická nejen pro cizince, ale i pro většinovou společnost¹²⁵. Jak už bylo zmíněno výše, město vypracovává „*zprávu o bydlení*“ pro účely slučování rodin. V případě, že zjistí nevyhovující podmínky bydlení, má možnost ve spolupráci s ostatními orgány (městská policie, sociální odbor apod.) podniknout kroky k nápravě. V roce 2016 město spustilo 10letý *Plán práva na bydlení*¹²⁶, jenž se snaží reagovat na výzvy, jako jsou rostoucí ceny nájmu, nucená vystěhování, nedostatek bytů ve vlastnictví města a pronajímání pro turistické účely (Airbnb) (OECD 2018).

- *Ekonomická aktivita*

Podle studie OECD (2018) cizinci ze třetích zemí v Barceloně nejčastěji pracují ve velkoobchodu a maloobchodu, cestovním ruchu, stavebnictví nebo jako ošetřovatelé, tedy v odvětvích s vysokou mírou neformálního zaměstnávání a s nízkou odolností vůči ekonomické recesi. Pracovní smlouvy jsou s cizinci často uzavírány na dobu určitou. Míra nezaměstnanosti je proto mezi nimi mnohem vyšší než u domácí populace. Zajímavostí je, že v době ekonomické krize rostl mezi cizinci zájem o kurzy jazyků, aby si tak zvýšili svou kvalifikaci (Garcés-Mascreñas 2014). Ve *Strategii zaměstnanosti města (2016-2020)* najdeme prioritu „boj proti diskriminaci skupin jako LGBT, migranti, handicapovaní a duševně nemocní“ (OECD 2018). V Plánu občanství a imigrace (2018) jsou mezi navrhovanými aktivitami i rekvalifikační kurzy pro cizince.

---

¹²⁵ V době ekonomické krize a vysoké nezaměstnanosti nebylo mnoho lidí schopno splácet hypotéky, což vedlo v řadě případů k vystěhování, občanská společnost iniciovala vznik *Platformy postižených hypotékou* (Plataforma d'Afectats per la Hipoteca – PAH), mezi jejíž zakladatele patří i současná starostka Barcelony Ada Colau.

¹²⁶ Pla pel dret a l'habitage (2016-2025)

V rámci realizovaných opatření se město snaží zajistit účast migrantů v programech pro většinovou společnost, jako je „*Barcelona activa*“ („Aktivní Barcelona“), do něž spadá například podpora podnikání. K podnikání se velmi často uchylují cizinci ze třetích zemí, což se dá pozorovat především u pákistánské a čínské komunity (respondent č.12). Další možností cizinců je využít programy zaměstnanosti Úřadů práce nebo služby SAIER. V městských částech je ekonomická aktivita migrantů podporována interkulturními projekty jako např. „*XEIX*“, viz dále. Z neziskového sektoru stojí za zmínku organizace Mescladís, která prostřednictvím programu „*Cuinant Oportunitats*“ („Kuchyně příležitostí“) nabízí znevýhodněným skupinám možnost vyučit se jako kuchař/pomocník kuchaře (Garcés-Mascareñas 2014).

- *Zdravotní péče a sociální služby*

V roce 2012 vešla v platnost královská vyhláška¹²⁷, která ze zdravotního systému vyloučila migranty v neregulérním postavení. Katalánská vláda Generalitat zodpovídající za oblast zdravotnictví nicméně podnikla sérii opatření, aby cizinci měli nárok na lékařskou péči nezávisle na jejich statusu. Na místní úrovni pak docházelo k mnoha nedorozuměním a nejednotným postupům (Garcés-Mascareñas 2014). V případě Barcelony mají všichni obyvatelé zaregistrovaní v „padrónu“ přístup k zdravotní péči. Cizinci, kteří jsou zaregistrováni alespoň dva roky a mají povolení k pobytu, mohou pobírat sociální dávky (OECD 2018).

- *Občanská a politická participace*

V souvislosti s občanskou participací cizinců je často uváděna *Městská rada pro imigraci CMIB*, jejíž funkcí je mimo jiné zprostředkovávat zpětnou vazbu ze strany migrantů zastupitelům města. Na otázku ohledně politické participace cizinců ve městě respondent č. 11 odpovídá, že mezi cizinci je mnoho potenciálních voličů (občané EU a třetích zemí s nimiž má Španělsko uzavřenou reciproční dohodu), ale neregistrují se k volbám. Dodává, že město získalo od EU dotaci na kampaň, jejíž cílem je zdvojnásobit volební elektorát z řad cizinců. Počítá s využitím aplikace Facebook, která dokáže vyhledat lidi podle národnosti apod. Uznává, že volební účast cizinců je nízká, ale jedná se o jejich právo, které jim má být umožněno.

Kulturní a interaktivní dimenze

V rámci akční linie Interkulturního programu „**Propagace kultury a jazyka**“ byl v roce 2011 založen „*Espai Avinyó-Lengua y Cultura*“ („Espai Avinyó-Jazyk a kultura“), prostor podporující kulturní různorodost města. Espai Avinyó organizuje aktivity typu přednášek s ženami migrantkami, které ve městě podnikají, vystoupení pěveckých sborů z řad migrantů, promítání

---

¹²⁷ V současnosti již neplatí (kap. 6.3.).

dokumentů s migrantskou tematikou pro veřejnost apod. Zároveň představuje osobnosti katalánské kultury a propaguje katalánštinu jako společný jazyk. Espai Avinyó vznikl ve spolupráci s *Konsorciem pro jazykovou normalizaci*¹²⁸, veřejnou organizací, která poskytuje kurzy katalánštiny zdarma dospělým migrantům (respondent č. 12).

Další akční linií Interkulturního programu města jsou „**Interkulturní projekty**“. V roce 2017 jednotlivé městské části/distrikty realizovaly celkem 31 projektů s 18 400 účastníky a vyčerpalo se 395 173 eur¹²⁹ (Ajuntament de Barcelona 2018f) (Příloha č. 7). Jako příklad poslouží oceněný projekt „**XEIX**“. Spuštěn byl v roce 2012 ve čtvrti Fort Pienc (distrikt L'Eixample) s cílem zapojit čínské obchodníky do městem založené obchodní asociace. Podle slov respondentky č. 12, radní distriktu L'Eixample, bylo zároveň cílem, aby se čínská komunita, sdružující své obchody s módou, potravinami a restaurace v ulici „Ausiàs Marc“, otevřela svému okolí. V roce 2014 se projekt rozšířil o pákistánskou komunitu ve čtvrti Sant Antoni. Členství obchodníků rozličných kultur má za cíl podnítit lokální rozvoj. Podle respondentky č. 12 se zástupci komunit účastní pouličních festivalů neboli „férií“, jako příklad uvádí férii zdraví, kde je silně zastoupena tradiční čínská medicína. V rámci projektu byl vytvořen tištěný průvodce s obchody v daném distriktu. Projektem je pověřen jeden administrativní pracovník distriktu, který dále spolupracuje se dvěma mediátory se znalostí čínštiny a urdštiny. V roce 2015 projekt získal ocenění Rady Evropy „Diversity Advantage Challenge“ (Council of Europe 2018a).

Interkulturní aktivity organizují rovněž zástupci občanské společnosti (NNO, migrantské a sousedské spolky), jako příklad můžeme uvést festival „*Polévky světa*“¹³⁰ každoročně se konající ve čtvrti Nou Barris, jehož cílem je prostřednictvím gastronomie a sdílení podpořit sousedské soužití. Svou úlohu má i síť veřejných knihoven ve městě, knihovny disponují publikacemi v mnoha světových jazycích a organizují různorodé kurzy pro ženy, mládež a seniory (OECD 2018).

Město dále realizuje řadu opatření v rámci akční linie „**Strategie proti předsudkům**“. Vypracovalo vlastní strategii boje proti předsudkům s názvem *BCN Antirumors*. Neznalost a z ní plynoucí předsudky jsou totiž významnou překážkou v procesu začleňování cizinců do společnosti, zároveň nabízejí živnou půdu pro rasistické projevy a populistická vystoupení politiků. Sama strategie disponuje svým *Akčním plánem (2016-2020)* zahrnujícím čtyři pracovní okruhy: senzibilizace, participace, komunikace a vzdělávání. Konkrétně se jedná o vedení kampaně proti předsudkům prostřednictvím komiksů, průvodců, odznaků, hrnků apod., organizování workshopů a debat v terénu (v distriktech a čtvrtích) nebo vzdělávací

---

¹²⁸ Consorci per a la Normalització Lingüística

¹²⁹ 10 234 980 Kč (kurz ČNB k 9. 11. 2018)

¹³⁰ Festival de Sopes del Món, letos se konal 15. ročník

kurzy zdarma¹³¹ (pro pracovníky veřejného sektoru, NNO, soukromé firmy a jednotlivce). I tato strategie disponuje svou sítí sdružující stovky zainteresovaných uskupení (OECD 2018).

Oddělení práv občanů a diverzity Magistrátu Barcelony vytvořilo databázi náboženských uskupení a modliteben ve městě. Barcelona byla prvním španělským městem s proaktivním přístupem vůči náboženským minoritám (podporuje instalaci modliteben, nabízí městské prostory k pořádání oslav apod.) (Griera 2012, v Garcés-Mascreñas 2014). Pod oddělení práv občanů a diverzity spadá *Úřad pro NE diskriminaci*¹³², který vznikl v roce 1998 a nabízí pomocnou ruku všem obětem porušování lidských práv z důvodu náboženského vyznání, sexuální orientace, pohlavní identity či původu, nabízí také vzdělávání a senzibilizaci v dané problematice. Město dále nabízí platformu proti projevům nenávisti *#BCNvsOdi* (Ajuntament de Barcelona 2018d).

Identifikační dimenze

Podpora identifikace migrantů s městem je přítomná ve všech strategických dokumentech pro oblast integrace cizinců. Vždyť druhou prioritou Imigračního plánu je „plné občanství“ - o cizincích se pojednává jako o občanech. Jedním z principů Interkulturního plánu je „uznání diverzity“ jako pozitivního prvku pro rozvoj města. Město podporuje výuku mateřských jazyků migrantů apod.

Informovanost – průsečík všech opatření

V roce 2009 město spustilo webové stránky s názvem „*Noví občané*“¹³³, které jsou dostupné v katalánštině, kastilštině a angličtině. Jejich smyslem je poskytnout všechny potřebné informace jak nově příchozím, tak široké veřejnosti se zájmem o cizineckou problematiku ve městě. Na sezeních SOAPI se distribuují tištěné průvodce pro cizince v několika jazykových mutacích, na městských úřadech se vysílají informativní videa na obrazovkách atp.

8.8. Slabé a silné stránky

V dubnu 2018 zveřejnila Rada Evropy publikaci „The Compilation of Good Practices“, která každoročně shromažďuje příklady dobrých praktik členských měst ICC. V případě Barcelony je zmíněno hned pět projektů/aktivit. Mezi nimi je např. ceremonie k uctění památky obětí teroristického útoku v Barceloně¹³⁴, která proběhla bezprostředně po útoku v srpnu 2017 a spojila lidi různých náboženství a přesvědčení. Dalším příkladem dobré praxe je pionýrský

---

¹³¹ Za šest let existence programu vyškoleni na 3 000 „antidiskriminačních agentů“ (OECD 2018)

¹³² Oficina per la No Discriminació

¹³³ Nova Ciutadania, <http://www.bcn.cat/novaciutadania/index.html>

¹³⁴ Dne 17.8.2017 dva útočníci v dodávce najeli do lidí na promenádě La Rambla v centru Barcelony, za sebou zanechali 13 mrtvých a přes 100 zraněných osob, k teroristickému útoku se později přihlásil Islámský stát (Wikipedie 2018a).

„Plán města pro boj s islámofobií“¹³⁵ z roku 2017, který reaguje na rostoucí počet nenávistných incidentů ve stejnojmenné provincii. Osmnáctiměsíční plán má rozpočet 55 tisíc euro a vznikl ve spolupráci s akademiky, NNO, muslimskými organizacemi a obyvateli města. Skládá se ze série opatření v krátkodobém (např. osvětové kampaně), střednědobém (školní semináře na téma stereotypy a islám, ustanovení „Dne boje proti islámofobii“) a dlouhodobého horizontu (zřízení Observatoře nenávistných zločinů a projevů) (OECD 2018). Pozitivně ceněna je činnost centra Espai Avinyó-Lengua y Cultura (Council of Europe 2018a).

Silnou stránkou města je nepochybně „padrón“, o němž již bylo napsáno hodně. Ze shromážděných dat o cizincích si město vede podrobné statistiky. Disponovat daty o cizincích je nezbytnou podmínkou pro úspěšné zacílení a formulování integračních politik. Pozitivně hodnotím i systém „integračních certifikátů“, které cizincům zaručují plusové body v pobytovém řízení. Celkově optimisticky se jeví již tradiční „filozofie“ města vůči nově příchozím, kteří „zástupce“ města inspirují k tvorbě rozmanitých programů a projektů, které jsou dále inspirací v zahraničí (viz kap. 8.4.).

Mezi slabé stránky města ve vztahu k integraci cizinců jistě patří již zmíněná školní segregace, kdy studie potvrdily, že i výsledky dětí-cizinců ve veřejných školách jsou na nižší úrovni nežli studentů soukromých škol (respondent č. 11). Index interkulturních měst z roku 2017 negativně hodnotí stav, kdy politická reprezentace města a zaměstnanci veřejného sektoru nereflktují zastoupení cizinců v populaci (Council of Europe 2017).

Doporučení

V návaznosti na identifikované slabé stránky v oblasti integrace cizinců by se město mělo zaměřit na problém školní segregace dětí-cizinců, a to v těsné spolupráci s katalánskou vládou, do jejíž kompetence školství patří. Dále by se mohlo vylepšit uživatelské prostředí webových stránek města pro cizince: <http://www.bcn.cat/novaciutadania/index.html>, které působí nepřehledným dojmem, včetně jejich jazykového rozšíření.

---

¹³⁵ Pla municipal de lluita contra la islamofòbia

9. Komparace přístupů k integraci cizinců v Praze a v Barceloně

Tato kapitola se bude věnovat srovnání přístupů k integraci cizinců v Praze a v Barceloně. Pokusí se odpovědět na otázku, zda jsou politiky aplikované Barcelonou přenositelné do českého prostředí, případně zda se Barcelona může v něčem inspirovat hlavním městem Prahou.

Město Barcelona má výjimečné postavení hned z několika důvodů: (A) cizinci mají povinnost registrovat se v obecním registru (padrón municipal), město vypracovává (B) zprávy o sociální inkluzi cizinců, (C) zprávy o bydlení pro účel slučování rodin a (D) nově vydává „kartu souseda“. Jinými slovy může promlouvat do statusu migrantů na svém území, přičemž podniká řadu opatření směřujících k jejich regularizaci. V tomto směru má hlavní město Praha omezené pravomoci, neboť cizinci se registrují na Ministerstvu vnitra ČR, které jako jediné promlouvá do jejich postavení.

Barcelona dále disponuje několika nástroji, jak podpořit začlenění cizinců hned po jejich příjezdu do města (SOAPI, SAIER). Hlavní město Praha by se mohlo inspirovat integračními certifikáty, které cizince motivují k jejich vlastní aktivitě.

Ve vztahu k vzdělávání dětí-cizinců má město Barcelona omezené pravomoci, neboť problematika spadá pod regionální úroveň – Generalitat. Naopak hlavní město Praha, jako zřizovatel MŠ a ZŠ, je v tomto směru velmi aktivní. Ačkoliv ze strany představitelů HMP se volá po systémovějším uchopení integrace dětí-cizinců na úrovni Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. V otázce podpory cizinců v oblasti bydlení jsou obě municipality spíše pasivní, i přesto, že jde o prioritu obsaženou ve strategických dokumentech obou měst. Ekonomická aktivita cizinců je podporována v rámci programů pro většinovou společnost, výjimku představuje interkulturní projekt XEIX cílící na maloobchodníky z řad cizinců, aby se více otevřeli svému okolí. V této souvislosti se nabízí paralela s relativně uzavřenou vietnamskou komunitou v Praze.

V případě obou měst je realizováno mnoho integračních aktivit, ne-li většina, v kulturní a interaktivní oblasti. Město Barcelona má v tomto směru vypracovanou celou interkulturní strategii. Jednotlivé distrikty realizují interkulturní projekty, celá řada opatření je cílena na podporu sousedského soužití, potírání předsudků vůči minoritám (cizineckým, náboženským, sexuálním) a jejich diskriminace. Zatímco v Barceloně tyto aktivity probíhají přirozenou cestou v místech bydliště cizinců, knihoven atd., v případě hlavního města Prahy je zapotřebí větší míry koordinace ze strany představitelů města. V aplikaci tzv. měkkých prvků v integraci cizinců by se HMP mohlo jistě inspirovat.

Hlavní město Katalánska má dále rozvinutější politiky v oblasti podpory identifikace cizinců s městským prostředím. Město podporuje zakládání modliteben, veřejné oslavy tradičních svátků cizineckých komunit, ve školách se vyučuje mateřský jazyk dětí-cizinců. Dalo by se konstatovat, že mnoho opatření, které má hlavní město Praha formulované ve strategických dokumentech jako svůj cíl, se v Barceloně už realizuje. Na druhou stranu HMP má dobře propracovanou informační strategii a dále schéma pravidelných setkávání zástupců města na poli integrace cizinců (RPP), která Barcelona na základě provedených rozhovorů postrádá. Zajímavé projekty jsou na území HMP realizovány pod záštitou Integračního centra Praha. Jako novátorská a inspirativní pro další města se dá označit mobilní aplikace pro cizince „Praguer“.

Přístupy měst k integraci cizinců v neposlední řadě souvisí s historicko-kulturním pozadím celé společnosti. Barcelona je hlavním městem Katalánska, regionu známého propagací své vlastní kultury a identity. Stejně tak strategie regionu i města jsou zaměřené na poznání a uznání odlišnosti cizinců. Borkert a kol. (2007) dále hovoří o odkazu diktátorské režimu v zemi a jeho vlivu na ochranu lidských práv a příležitostí pro všechny. Hlavní město Praha je moderní metropolí západoevropského typu, avšak nachází se ve státě, jehož diskurz udává současná politická reprezentace.

10. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo porovnání přístupů k integraci cizinců na příkladu hlavního města Prahy a Barcelony. Jak jsme se mohli přesvědčit, podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel v obou městech v čase narůstá. Cizinci jsou moderními evropskými městy nahlíženi jako zdroj kulturního a ekonomického rozvoje, přispívají rovněž k „omlazování“ domácí populace. Města mají důležitou roli v začlenění nově příchozích cizinců do společnosti, k čemuž je zapotřebí i sdílení příkladů dobré praxe ze zahraničí. Za tímto účelem jsou Praha i Barcelona členy mezinárodních sítí nebo projektů.

Lokální integrační politiky se odehrávají v kontextu národních, respektive regionálních migračních a integračních politik. V případě České republiky je hlavním realizátorem uvedených politik Ministerstvo vnitra ČR. Zpočátku se zaměřovalo především na bezpečnostní otázky migrace, aby později ve spolupráci s dalšími resorty regulovalo pracovní migraci a formulovalo národní integrační politiku. Ta slouží jako legislativní a operační rámec pro koncepci integrace cizinců hlavního města Prahy. V případě Španělska je situace odlišnější z důvodu tzv. mnohoúrovňové formy vládnutí. Formulování migrační a integrační politiky v případě Španělska dále silně koreluje s politickou reprezentací země, tzn. v případě

pravicové vlády dochází k restriktivnější úpravě legislativy, zatímco levicová vláda je k otázkám přistěhovalectví benevolentnější. Jako důkaz poslouží královská vyhláška z července letošního roku (2018) zaručující univerzální přístup do zdravotnického systému krátce po jmenování Pedra Sáncheze (PSOE) premiérem. Autonomní status zaručuje regionálním vládám určité prvky autonomie v migrační a integrační politice, katalánská vláda tak může rozhodovat o pracovních povoleních pro cizince. Katalánsko obecně ve svých strategických dokumentech demonstruje otevřenost vůči cizincům i uprchlíkům, avšak s důrazem na budoucí osvojení katalánských zvyklostí a jazyka. Nezapomíná přitom opomíjet druhý úřední jazyk kastilštinu, což vzbuzuje nevoli u národní politické reprezentace. Město Barcelona má v decentralizovaném systému vládnutí silnou pozici a jak již bylo uvedeno, významně promlouvá do postavení cizinců na svém území.

Práce potvrdila předpoklad, že město Barcelona je v oblasti integrace cizinců zkušenější nežli hlavní město Praha. Katalánská metropole poskytuje služby cizincům již od 80. let 20. století a v 90. letech představila první Interkulturní plán města. Stála také u zrodu nadnárodní sítě měst EUROCITIES a má své místo v dalších nadnárodních uskupeních věnujících se integraci cizinců. Rozvinutější je rovněž institucionální (2 oddělení na magistrátu, pobočky SOAPI v každém z deseti distriktů) a koncepční zajištění přijímání cizinců (3 strategické dokumenty cílené pouze na cizince). Doba trvání utváření a realizace integrační politiky a podoba institucionálního a koncepčního zajištění integrace cizinců se tedy zákonitě projevují na úrovni poskytovaných služeb. Několik integračních projektů města získalo ocenění a strategie města proti předsudkům inspirovala vznik mezinárodního projektu Communication for Integration (C4i) Rady Evropy.

Na druhou stranu je třeba zmínit, že Španělsko má obecně delší tradici s imigrací než Česká republika. V regionu střední a východní Evropy je hlavní město Praha místem, kam jezdí čerpat zkušenosti v oblasti integrační politiky vůči cizincům představitelé municipalit z okolních zemí.

Práce se dále věnovala konkrétním realizovaným opatřením na poli začleňování cizinců v obou městech podle následující klasifikace dimenzí integrační politiky: politicko-legální, socioekonomická, kulturní/interaktivní a identifikační (Bosswick, Heckmann 2006; Penninx 2016), aby následně byly identifikovány bariéry a příklady dobré praxe. Ty mohou být inspirací jak pro hlavní město Prahu – například strategie namířené proti projevům xenofobie, nenávisti a diskriminace v podobě projektů *BCN Antirumors* a *#BCNvsOdí*, tak pro Barcelonu – například informační kanály ve formě mnohajazyčných webových stránek, mobilní aplikace *Praguer* či radničních novin s příspěvky pro cizince (a o nich).

11. Seznam literatury a dalších informačních zdrojů

ARANGO, J., MARTIN, P. (2005): Best Practices to Manage Migration: Morocco-Spain. IMR, Volume 39, Number 1, s. 258-269.

ARANGO, J. (2013): Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration. Migration Policy Institute, Washington, DC, 17 s.

Arcidiecézní charita Praha (2017): Integraci krajanů z Ukrajiny bude v dalších čtyřech letech zajišťovat Arcidiecézní charita Praha,

<https://praha.charita.cz/sluzby/migrace/aktualne/integraci-krajanu-z-ukrajiny-bude-v-dalsich-ctyrech-letech-zajistovat-arcidiecezni-charita-praha/>

Ajuntament de Barcelona (2010a): Pla Barcelona Interculturalitat,

http://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/sites/default/files/documentos/web_pla_bcn_cat.pdf

Ajuntament de Barcelona (2010b): Programa Barcelona Interculturalitat,

<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/sites/default/files/documentos/pla-interculturalitat-cat-versio-final.pdf>

Ajuntament de Barcelona (2014): Foro de Alcaldes sobre Movilidad, Migración y Desarrollo, Nota de seguimiento, 14 s., <http://www.bcn.cat/novaciudadania/pdf/ca/home/MF-Obert.es.pdf>

Ajuntament de Barcelona (2018a): Barcelona Ciutat Refugi, <http://ciutatrefugi.barcelona/ca/>

Ajuntament de Barcelona (2018b): Departament d'Estadística i Difusió de Dades,

<http://www.bcn.cat/estadistica/catala/index.htm>

Ajuntament de Barcelona (2018c): „Document de veinatge“ (informační leták)

Ajuntament de Barcelona (2018d): Drets de ciutadania i diversitat,

<http://ajuntament.barcelona.cat/dretsidiversitat/ca>

Ajuntament de Barcelona (2018e): Informes estadístics, La població estrangera a Barcelona,

<http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/inf/pobest/pobest18/pobest18.pdf>

Ajuntament de Barcelona (2018f): Memòria projectes de districtes 2017,

<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/impulsem-la-interculturalitat/memoria-projectes-de-districtes-2017>

Ajuntament de Barcelona (2018g): Pla de Ciutadania i Immigració de la ciutat de Barcelona

2018-2021, <http://www.bcn.cat/novaciudadania/pdf/PlaImmigracioiCiutadania.pdf>

Ajuntament de Barcelona (2018h): Reagrupament Familiar,

http://www.bcn.cat/novaciudadania/arees/ca/acollida/reagrupament_familiar.html

BARŠOVÁ, A. (2005): Integrace přistěhovalců v Evropě: od občanské integrace k multikulturalismu a zpět? Konference Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit, Praha, 13 s.,

http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/ABarsova_Integrace_pristehovalcu_v_Evrope.pdf

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. (2005): Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Masarykova univerzita v Brně, IIPS, 308 s.

BORKERT, M., BOSSWICK, W., HECKMANN, F., Lüken-Klaßen, D. (2007): Local integration policies for migrants in Europe. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Luxembourg, 69 s.

BOSSWICK, W., HECKMANN, F. (2006): Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, 45 s.,

<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf>

BRUQUETAS-CALLEJO, M., Garcés-Mascareñas, B., Morén-Alegret, R., Penninx, R., Ruiz-Vieytez, E. (2008): Immigration and Integration Policymaking in Spain. IMISCOE Working Paper,

https://www.researchgate.net/publication/254897033_Immigration_and_integration_policymaking_in_Spain

CIA (2018): The World Factbook, Central Intelligence Agency,

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ez.html>

CLIMENT-FERRANDO, V. (2012): Immigration in Catalonia. In search of a public philosophy. Interdisciplinary Research Group on Immigration (GRITIM-UPF), Universitat Pompeu Fabra, 64 s.

Council of Europe (2016): XEIX, Diversity advantage through building local trade and community networks, Intercultural cities: good practice examples,

<https://www.coe.int/en/web/interculturalcities/-/xeix>

Council of Europe (2017): Communication for Integration (C4i), <https://pjp-eu.coe.int/en/web/c4i>

Council of Europe (2018a): Compilation of Good Practices from ICC Cities, 76 s.,

<https://rm.coe.int/compilation-of-good-practices-from-icc-cities-2017/168076fee0>

Council of Europe (2018b): Intercultural cities programme (ICC),

<https://www.coe.int/en/web/interculturalcities>

- CPIC (2018): Centra na podporu integrace cizinců, <http://www.integracnicentra.cz/>
- Česká televize (2018): Zákon o sociálním bydlení padá pod stůl. Podle Babiše i Dostálové postačí, když obce dostanou peníze, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2639042-zakon-o-socialnim-bydleni-pada-pod-stul-podle-babise-i-dostalove-postaci-kdyz-obce>
- ČSÚ (2007): Regionální rozdíly v demografickém, sociálním a ekonomickém vývoji České republiky - 2000 - 2005, Český statistický úřad, <https://www.czso.cz/csu/czso/regionalni-rozdily-v-demografickem-socialnim-a-ekonomickem-vyvoji-ceske-republiky-v-letech-2000-2005-n-614mlo9kdv>
- ČSÚ (2017a): Malý lexikon obcí České republiky - 2017, Český statistický úřad, <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2017>
- ČSÚ (2017b): Statistická ročenka Hl. m. Prahy - 2017, Český statistický úřad, <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-hl-m-prahy-2017>
- ČSÚ (2018): Cizinci: Počet cizinců, Český statistický úřad, <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>
- DELLE F., L., ALAMEDA, D., GALÁN, J. (2017): La inmigración irregular en España. El País, https://elpais.com/internacional/2017/05/29/actualidad/1496052784_493244.html
- DNM (2017): Dům národnostních menšin, <http://www.dnm-praha.eu/>
- DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): Reflexe migračních teorií. Geografie, 117, č. 2, s. 5–21, <https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>
- EIN (2018): European Integration Network, <https://ec.europa.eu/migrant-integration/network/european-integration-network-3>
- Eldiario.es (2018): El Gobierno descarta un proceso de regularización de migrantes como el que hizo Zapatero, https://www.eldiario.es/desalambre/Gobierno-descarta-regularizacion-migrantes-Zapatero_0_791621142.html
- EMN (2009): Annual Reports on Migration and Asylum in Spain in 2008, The European Migration Network, <http://extranjeros.mitramiss.gob.es/en/redeuropeamigracion/index.html>
- EMN (2010): Annual Reports on Migration and Asylum in Spain in 2009, The European Migration Network, <http://extranjeros.mitramiss.gob.es/en/redeuropeamigracion/index.html>
- EMN (2011): Annual Reports on Migration and Asylum in Spain in 2010, The European Migration Network, <http://extranjeros.mitramiss.gob.es/en/redeuropeamigracion/index.html>
- EMN (2012): Annual Reports on Migration and Asylum in Spain in 2011, The European Migration Network, <http://extranjeros.mitramiss.gob.es/en/redeuropeamigracion/index.html>

EMN (2014): Annual Reports on Migration and Asylum in Spain in 2013, The European Migration Network, <http://extranjeros.mitramiss.gob.es/en/redeuropeamigracion/index.html>

EMN (2017): Annual Reports on Migration and Asylum in Spain in 2016, The European Migration Network, <http://extranjeros.mitramiss.gob.es/en/redeuropeamigracion/index.html>

Encyclopaedia Britannica (2018): Arab Spring, pro-democracy protests, <https://www.britannica.com/event/Arab-Spring>

Eurocities (2018): <http://www.eurocities.eu/>

European Commission (2018): European Agenda on Migration: Continuous efforts needed to sustain progress, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-1763_en.htm

EWSI (2018): Royal Decree Law 7/2018, of 27 July, on Universal Access to the National Health System, European Web Site on Integration, <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/royal-decree-law-7/2018-of-27-july-on-universal-access-to-the-national-health-system>

FDV (2018): „Jste cizinka/cizinec a hledáte práci v ČR?“ (Informační leták)

FERRER-GALLARDO, X., PLANET-CONTRERAS, A. (2012): Ceuta and Melilla: Euro-African Borderscapes, *Agora*, n. 4, 4 s., <http://mediterraneanaffairs.com/wp-content/uploads/2014/12/2012-4-EuroAfrican-Borderscapes.pdf>

FRONTEX (2018): Risk Analysis for 2018, European Border and Coast Guard Agency, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf

GARCÉS-MASCAREÑAS, B. (2014). Local Integration Policies in Barcelona. Fondazione ISMU– European Commission. (KING Project – Social Science Unit, In-depth Study n. 12/October 2014), http://king.ismu.org/wp-content/uploads/GarcesMascarenas_InDepthStudy.pdf

Generalitat de Catalunya (2017): Citizenship and Migration Plan, Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/ambits_tematics/immigracio/Plans_i_programes/06plainmigracio_ang_2017_2020/Pla_inmigracioue_ENG_OK.pdf

HOSNEDLOVÁ, R., LUCENA PIQUERO, D. (2007): Regularizace nelegální migrace ve Španělsku. Vývoj, dopad a ohlas ze strany Evropské unie, *Migraceonline.cz*, <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/regularizace-nelegalni-migrace-ve-spanelsku-vyvoj-dopad-a-ohlas-ze-strany-evropske-unie>

HORÁKOVÁ, M. (2011): Mezinárodní pracovní migrace v České republice v době pokračující hospodářské recese v roce 2010, VÚPSV, v.v.i., Praha, 89 s.,
http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_338.pdf

ICP (2018a): Projekt Integra, <https://icpraha.com/projekt-integra/>

ICP (2018b): „Salad Bowl of Prague“

IDESCAT (2018): L'Institut d'Estadística de Catalunya, <https://www.idescat.cat/?lang=es>

INE (2018): Número de municipios por provincias, comunidades autónomas e islas, Instituto Nacional de Estadística,
https://www.ine.es/daco/daco42/codmun/cod_num_muni_provincia_ccaa.htm

Info-Dráček (2018), <http://www.info-dracek.cz/>

IOM (2018): Mezinárodní konference "Integrace na školách - vzdělávání dětí migrantů", Mezinárodní organizace pro migraci, <https://www.iom.cz/vod/mezinarodni-konference-integrace-na-skolach-vzdelavani-deti-migrantu>

JANSKÁ, E. (2002): Adaptace cizinců v České republice. Dizertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 138 s.

JANSKÁ, E. (2003): Integrace uprchlíků na území Česka. Geografické rozhledy, 13(2), s. 30–33, <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/1207/pdf>

JUREČKOVÁ, A. (2017): Cizinecký zákon: Bezpečnější Česko? Spíš facka lidským právům a brzda integrace, <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/cizinecky-zakon-bezpecnejsi-cesko-spis-facka-lidskym-pravum-a-brzda-integrace>

Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty (2018),
<http://www.migracnikonsorcium.cz/cs/>

KUŠNIRÁKOVÁ, T., ČIŽINSKÝ, P. (2011): Dvacet let české migrační politiky: Liberální, restriktivní, anebo ještě jiná? Geografie, 116, č. 4, s. 497–517.

LEONTIYEVA, Y., TOLLAROVÁ, B., MIKEŠOVÁ, R. (2017): Analýza postavení migrantů a migrantek na území hl. m. Prahy, Závěrečná zpráva z výzkumu, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha, 137 s.

MHMP (2018a): Akční plán Koncepce hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců na roky 2018-2019, 83 s. *Schváleno usnesením Rady HMP ze dne 6. 3. 2018.*

MHMP (2018b): Aktualizovaná Koncepce hl. m. Prahy pro oblast integrace cizinců. *Schváleno usnesením Zastupitelstva HMP ze dne 25. 1. 2018*, <https://www.icpraha.com/wp->

[content/uploads/doc/Aktualizovan%C3%A1-Koncepce-HMP-pro-oblast-integrace-cizinc%C5%AF.pdf](#)

Ministerio del Interior (2011): Elecciones Locales, Gobierno de España, [http://elecciones.mir.es/resultados2011/99MU/DMU09999CM_L1.htm](#)

Ministerio del Interior (2013): El derecho de voto o sufragio activo, [http://www.infoelectoral.mir.es/el-derecho-de-voto-o-sufragio-activo](#)

Ministerio de Justicia (2018): Nacionalidad, [http://www.mjusticia.gob.es/cs/Satellite/Portal/es/areas-tematicas/nacionalidad](#)

MIPEX (2015): Migrant Integration Policy Index, [http://www.mipex.eu/](#)

MPO (2018): Režim ostatní státy – ekonomická migrace, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, [https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/ekonomicka-migrace/rezim-ostatni-staty---ekonomicka-migrace--235549/](#)

MPSV ČR (2010): Tisková informace: Projekt "Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků" končí, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, [https://www.mpsv.cz/files/clanky/9997/13122010.pdf](#)

MPSV ČR (2006): Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců. *Schváleno usnesením vlády ČR ze dne 8. února 2006*, [http://cizinci.cz/repository/2154/file/usneseni_2006_126_KIC.pdf](#)

MV ČR (2009): Zajištění bezpečnostní situace ČR, Ministerstvo vnitra ČR, [www.mvcr.cz/soubor/prezentace-mv-ppt.aspx](#)

MV ČR (2010): Projekt dobrovolných návratů – vyhodnocení, Ministerstvo vnitra ČR, [www.mvcr.cz/soubor/zpravodajstvi-dokumenty-prezentace-mv-ppt.aspx](#)

MV ČR (2011): Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců – Společné soužití. *Schváleno usnesením vlády ČR ze dne 9. února 2011*, [http://cizinci.cz/repository/2154/file/usneseni_2011_99.pdf](#)

MV ČR (2012): Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2011, [http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx](#)

MV ČR (2014): Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2013, [http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx](#)

MV ČR (2016a): Aktualizovaná „Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016. *Schváleno*

usnesením vlády ČR ze dne 18. ledna 2016,

http://cizinci.cz/repository/2154/file/Aktualizovana KIC a Postup_2016.pdf

MV ČR (2016b): Fondy EU v oblasti vnitřních věcí (AMIF a ISF), Ministerstvo vnitra ČR, <https://www.mvcr.cz/clanek/fondy-eu-v-oblasti-vnitrnich-veci-obecne-informace.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

MV ČR (2016c): Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2015, <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>

MV ČR (2017a): Integrace cizinců na území ČR, <https://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

MV ČR (2017b): Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2016, <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>

MV ČR (2018a): Migrace, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-uvod-migrace.aspx>

MV ČR (2018b): Modrá karta, <https://www.mvcr.cz/clanek/modra-karta.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

MV ČR (2018c): Třetí etapa přesídlování krajanů, Ministerstvo vnitra ČR, <http://www.mvcr.cz/clanek/treti-etapa-presidlovani-krajanu.aspx>

MV ČR (2018d): Volební právo občanů jiných členských států EU ve volbách do zastupitelstev obcí, <http://www.mvcr.cz/soubor/metodika-volebni-pravo-obcanu-jinych-clensky-ch-stat-u-eu-ve-volbach-do-zastupitelstev-obci.aspx>

MV ČR (2018e): Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2017, <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>

OECD (2018): Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees in Barcelona, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264304062-en>

OkDiario (2017): ¿Cuántas provincias tiene España en su totalidad?, <https://okdiario.com/curiosidades/2017/09/26/cuantas-provincias-espana-1352424>

OTČENÁŠEK J. (2003): Imigranti z vybraných států Balkánu, Migraceonline.cz, <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/imigranti-z-vybranych-stat-u-balkanu>

PASETTI, F. (2014): Country Report – Integration Policies in Spain, INTERACT RR 2014/30, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute.

Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců Ve vzájemném respektu 2018, Ministerstvo vnitra ČR, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>

Prague City Tourism (2018): V roce 2017 přijelo do Prahy přes 7,5 milionu návštěvníků, <https://www.praguecitytourism.cz/cs/media/tisk/v-roce-2017-prijelo-do-prahy-pres-75-milionu-navstevniku-14636>

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (2008): Lokální strategie integrace cizinců v ČR, VÚPSV, v.v.i. Praha, 74 s., http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_271.pdf

SÁNCHEZ ALONSO, B. (2011): La política migratoria en España. Un análisis de largo plazo. Revista Internacional de Sociología, Monográfico n. 1, s. 243-268.

SCIPIONI, M., URSO, G. (2017): Migration Policy Indexes, JRC, Ispra, https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/migration_policy_indexes_04.04.2018.pdf

SEIDLOVÁ, M. (2016): What Can a City Do for Its Immigrants? The Strategies of Local Governments in France. In: Acta Universitatis Carolinae – Geographica, 51 (1), s. 73–83, https://www.researchgate.net/publication/303883452_What_can_a_city_do_for_its_immigrants_The_Strategies_of_Local_Governments_in_France

Secretaría General de Inmigración y Emigración (2018): Estadísticas, <http://extranjeros.mitramiss.gob.es/es/Estadisticas/index.html>

SÝKORA, L., BRABEC, T., FIEDLEROVÁ, K., MEDVECKÁ, Z., ČANĚK, M. (2015): Analýza cizinců v Městské části Praha 4, Univerzita Karlova v Praze, Multikulturní centrum Praha, Praha, 73 s.

SÝKORA, L., BRABEC, T., FIEDLEROVÁ, K., MEDVECKÁ, Z., VIDÍMOVÁ, S., ČANĚK, M. (2016): Cizinci na území MČ Praha 11 – analýza stavu, Univerzita Karlova v Praze, Multikulturní centrum Praha, Praha, 81 s.

Úřad městské části Praha 9 (2018): Barevná devítka a Celé Česko na devítce!, <https://praha9.cz/o-praze-9/aktualne/barevna-devitka-a-cele-cesko-na-devitce>

Úřad městské části Praha 22 (2018): Popis a počet obyvatel správního obvodu a městské části, <https://www.praha22.cz/mestska-cast/historie-a-soucasnost/?more=24>

VERČIMÁK, T. (2018): Zaměstnanecké karty a úpravy zákona, Slovo – Bulletin pro cizince a o cizincích, 15. roč., 11/2018, Praha, 30 s.

Wikipedie (2017): Parlamentní volby ve Španělsku 2016, https://cs.wikipedia.org/wiki/Parlamentn%C3%AD_volby_ve_%C5%A0pan%C4%Blsku_2016

Wikipedie (2018a): Teroristické útoky v Katalánsku v srpnu 2017, https://cs.wikipedia.org/wiki/Teroristick%C3%A9_%C3%BAtoky_v_Katal%C3%A1nsku_v_srpnu_2017

Wikipedie (2018b): Distritos de Barcelona, https://es.wikipedia.org/wiki/Distritos_de_Barcelona

ZAPATA-BARRERO, R. (2015): Intercultural policy and multi-level governance in Barcelona: mainstreaming comprehensive approach. *International Review of Administrative Sciences*, Vol. 83(2), s. 247–266, <https://doi.org/10.1177/0020852315592962>

ZDC (2018), Zařízení pro děti-cizince, <http://zdcpraha.cz/stredisko-vychovne-pece/kontakty/>

12. Přílohy

Příloha č. 1: Seznam respondentů

Číslo respondenta	Úřad	Jméno a příjmení	Funkce
1	MHMP	Mgr. Jan Janoušek	specialista integrace cizinců, oddělení národnostních menšin a cizinců, odbor Kancelář ředitele Magistrátu
2	MČ Praha 7	Tomáš Taich	referent oddělení integrace cizinců a národnostních menšin, odbor kancelář starosty a tajemníka
3	MČ Praha 9	Petr Slavíček	veřejný opatrovník, oddělení sociální péče a prevence, odbor sociální
4	MČ Praha 10	Bc. Michal Volák, DiS.	vedoucí referátu kurátorů pro dospělé, oddělení sociální práce, odbor sociální
5	MČ Praha 11	Ing. Ivana Dekarová	koordinátor rozvoje sociálních služeb, externích dotací a práce s cizinci, odbor sociálních věcí a zdravotnictví
6	MČ Praha 12	Mgr. Naďa Sloviaková (Holická)	vedoucí oddělení pedagogicko-organizačního, odbor školství, kultury a vzdělávání
7	MČ Praha 13	Bc. Petr Syrový	vedoucí oddělení prevence a rozvoje sociálních služeb, odbor sociální péče
8	MČ Praha 13	Mgr. Daniel Jakeš	koordinátor sociální prevence, oddělení prevence a rozvoje sociálních služeb, odbor sociální péče
9	MČ Praha 14	František Bradáč, DiS.	vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví
10	MČ Praha 17	Michaela Kořenová	veřejný opatrovník, koordinátor pro národnostní menšiny a integraci cizinců, odbor sociálních věcí
11	Magistrát Barcelony	Ramon Sanahuja i Vélez	vedoucí oddělení přijímacích služeb pro cizince
12	Distrikt L'Eixample	Marina Marcián	radní
13	Distrikt Gràcia	Nuria Pérez	agentka SOAPÍ

Příloha č. 2: Seznam dalších oslovených představitelů samospráv Prahy a Barcelony

Jméno	Úřad	Funkce	Odpověď
Mgr. Petr Štěpánek CSc.	MČ Praha 4	Starosta (předseda Strany zelených)	bez odpovědi
Mgr. Iva Pokorná	MČ Praha 5	vedoucí odboru sociální problematiky a prevence kriminality	probíhá mapování cizinců ve spolupráci s Univerzitou Karlovou
David Gregor	MČ Praha 3	místostarosta (ČSSD)	bez odpovědi
Adéla Šulcová, DiS.	MČ Praha 3	poradce pro národnostní menšiny a cizince, oddělení prevence a metodické podpory, odbor sociálních věcí	bez odpovědi
Jitka Vaňková	MČ Praha 6	vedoucí oddělení sociální péče a prevence, odbor sociálních věcí	městská část se níže uvedenými otázkami nezabývá, kontakt na MHMP
Jana Janků	MČ Praha 8	vedoucí odboru sociálních věcí	Není dlouhodobě přítomna v kanceláři
Mgr. Jiří Koubek	MČ Praha-Libuš	Starosta (Top 09)	odmítnutí z časových důvodů
M. Dolores López Fernández	Radnice Barcelony (BCN)	Komisařka pro imigraci, interkulturalismus a diverzitu, 2. místopředsedkyně CMIB	Dané otázky řeší radnice
Pao Chu Wu	SAIER	není známo	odmítnutí z časových důvodů
Núria Pérez i Blanch	Distrikt Sants Montjuïc (BCN)	odbornice pověřená interkulturními projekty	nemá skype
Laura Pérez Castaño	Distrikt Sants Montjuïc (BCN)	radní	bez odpovědi
Agustí Colom Cabau	Distrikt Les Corts (BCN)	radní	bez odpovědi
Jaume Asens i Llodrà	Distrikt Sarrià-Sant Gervasi (BCN)	radní	bez odpovědi
Mercedes Vidal Lago	Distrikt Horta-Guinardó (BCN)	radní	bez odpovědi
Janet Sanz Cid	Distrikt Nou Barris (BCN)	radní	bez odpovědi
Laia Ortiz Castellví	Distrikt Sant Andreu (BCN)	radní	bez odpovědi
Josep Maria Montaner Martorell	Distrikt Sant Martí (BCN)	radní	bez odpovědi

Příloha č. 3: Schéma otázek polo-strukturovaného rozhovoru

(A) Cizinci ve městě

- Jaká je struktura cizinců ve Vaší MČ (státní příslušnost, ekonomická aktivita atd.)?
- Usazují se cizinci ve vaší MČ trvale nebo dočasně?
- Mají cizinci tendenci k prostorové koncentraci?
- Jaké jsou vzájemné vztahy cizinců a majority?
- Pozorujete ve Vaší MČ vznik a vývoj druhé (třetí) generace cizinců?
- Dochází k uzavírání smíšených manželství?
- Porušují cizinci ve Vaší MČ zákony?

(B) Institucionální zajištění integrace

- Jaké je institucionální zajištění integrace ve Vaší MČ?
- Jaké máte partnery v procesu začleňování cizinců ve vašem městě?
- Jsou do procesu zapojeni také samotní přistěhovalci?
- Dochází při spolupráci s těmito institucemi k nějakým problémům?
- Jak jsou rozděleny kompetence v oblasti integrace cizinců mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy?
- Je na městském úřadě zaměstnán nějaký cizinec?

(C) Koncepční zajištění integrace

- Má město vytvořenou strategii (koncept) začleňování cizinců?
- Má město další strategické dokumenty pokrývající integraci cizinců?
- Kdo se podílel na tvorbě strategických dokumentů, byli zapojeni cizinci?

(D) Oblasti intervence

- Jakým způsobem se městský úřad nebo jiné instituce podílejí na začlenění cizinců v následujících oblastech:
  - přijetí po příjezdu
  - bydlení
  - vzdělávání (děti, mládež, dospělá populace)
  - ekonomická aktivita
  - sociální služby a zdravotní péče
  - vztahy s majoritou
  - kulturní aktivity
  - občanská a politická participace
- S jakými bariérami se setkáváte?
- Co rozumíte pod pojmem integrace cizinců?

Příloha č. 4: Přehled „projektů obcí“ v městských částech hl. m. Prahy v roce 2017

Praha 3	Praha 3 - Integrace cizinců 2017 <p>Kulturně-společenské akce k setkávání cizinců a většinové společnosti, jejichž účelem bylo přispět k posílení dobrých sousedských vztahů. Kurzy českého jazyka pro cizince ve spolupráci s NNO CIC. Kurzy sociokulturní orientace pro cizince, aby lépe porozuměli zvykům a kultuře v ČR. Uspořádání 9. ročníku celostátní konference o projektech obcí na podporu integrace cizinců.</p>
Praha 4	Žijeme na čtyřce společně 2017 <p>Soubor aktivit zacílených na vzdělávání dětí cizinců. Aktivity byly realizovány na 4 ZŠ a 1 MŠ. Ve spolupráci s NNO META byly uspořádány semináře pro pedagogy MŠ a ZŠ, ve kterých byli proškoleni ve výuce češtiny jako druhého jazyka a také jak integrovat děti cizinců do vzdělávacího systému v ČR. Překlad vybraných dokumentů živnostenského odboru ÚMČ Praha 4 do angličtiny, vietnamštiny, ruštiny a ukrajinštiny</p>
Praha 5	Podpora vzdělávacích aktivit k integraci cizinců na území MČ Prahy 5 <p>Byly zorganizovány prázdninové kulturní aktivity dětí a rodičů, v jejichž rámci navštívili kulturní a vzdělávací akce pořádané na území HMP. Uspořádány byly rodičovské kavárny, které sloužily jako místo vzájemného setkání rodičů žáků-cizinců s dětmi a jejich rodinami z majoritní společnosti. Probíhalo doučování češtiny pro děti-cizinců.</p>
Praha 7	Podpora integrace cizinců na území MČ Praha 7 <p>Probíhalo doučování ČJ žáků-cizinců na ZŠ a MŠ Prahy 7. Byly zorganizovány i speciální kurzy pro děti-cizince nově nastupující do školy během letních prázdnin. Ve spolupráci s ICP pokračovaly kurzy ČJ pro dospělé a semináře sociokulturní orientace. V každém čísle časopisu MČ Prahy 7 HOBULET vycházela 1 stránka určená cizincům v anglickém a vietnamském jazyce. Byla financována činnost terénního pracovníka pro vietnamskou komunitu, který zajišťoval komunikaci s cizinci za účelem lepšího vzájemného pochopení a většího zapojení této skupiny obyvatel do dění na území MČ.</p>
Praha 9	Barevná devítka 2017 <p>Proběhl 13. ročník multikulturního festivalu Barevná devítka, který dlouhodobě pomáhá zábavnou formou zvýšit povědomí o komunitách cizinců. Cizincům dává možnost se zapojit do kulturního dění a prezentovat svoji kulturu. Na festivalu se představili cizinci z několika desítek zemí prostřednictvím jejich tradiční hudby, tance, výtvarného umění, workshopů a ochutnávek jídel.</p>
Praha 11	Integrace cizinců v MČ Praha 11 <p>Podpora výuky ČJ na MŠ a ZŠ na Praze 11. V rámci projektu byly uspořádány jednorázové i pravidelné akce, při nichž se cizinci mohli seznámit s kulturou a historií ČR prostřednictvím dialogu v rámci společných setkání zejména při multikulturních akcích, ochutnávkách zahraničních pokrmů a společné výtvarné a rukodělné tvorbě.</p>
Praha 12	Podpora integrace cizinců MČ Praha 12 <p>Byly realizovány kurzy ČJ pro žáky-cizince ZŠ a MŠ. Proběhla výuka ČJ pro cizince zábavnou formou využitím deskových a projektových her. Zorganizován byl kurz ČJ pro dospělé. Poradenství pro rodiče dětí s OMJ, aby se zvýšila jejich znalost školského systému v ČR. Uspořádán byl i projekt <i>Modřanská charta</i>, ve kterém se žáci z majority a z řad cizinců společně věnovali obsahu Úmluvy o právech dítěte. Podpořena byla účast pedagogů na kurzu lektorských dovedností organizovaného CIC. Uspořádán byl festival ZŠ <i>ZE MĚ MY</i>, který poskytl dětem z majoritní společnosti a jejich vrstevníkům z řad cizinců možnost společně se účastnit workshopů zaměřených na různé umělecké disciplíny. Internetové stránky MČ Prahy 12 jsou dostupné v anglickém, ruském, ukrajinském a vietnamském jazyce.</p>
Praha 13	Společná adresa – Praha 13 <p>Projekt byl tvořen čtyřmi hl. prioritami: vzdělávání, informovanost, volný čas a regionální spolupráce. V rámci priority „vzdělávání“ probíhala ve spolupráci s MŠ a ZŠ výuka a doučování (včetně prázdninových kurzů) ČJ pro děti-cizince. Ve spolupráci se Sdružením pro příležitosti mladých migrantů a ÚJOP UK v Praze proběhly metodicko-vzdělávací semináře pro pedagogy MŠ a ZŠ zaměřené na problematiku práce s dětmi-</p>

	<p>cizinci. Ve spolupráci s CIC byly realizovány nízkoprahové kurzy ČJ pro dospělé migranty. Součástí priority „volný čas“ bylo uspořádání kulturně-komunitní akce <i>Nejsme si cizí</i>, jejímž cílem bylo budovat dobré sousedské vztahy. Podpořena byla také činnost DDM Stodůlky a volnočasového klubu Rozmanitý svět, které organizovaly akce přispívající k lepšímu poznání dětí-cizinců a dětí z majoritní společnosti. V rámci priority „informovanost“ byly publikovány informační letáky v různých jazycích a aktualizovány byly informace o aktivitách projektu na webu MČ. Priorita „regionální spolupráce“ sestávala z pracovní skupiny <i>Integrace cizinců v MČ Praha 13</i>, která měla za cíl koordinovat rozvoj programů podporujících integraci cizinců a posilovat vzájemnou spolupráci jednotlivých subjektů do této činnosti zapojených na Praze 13.</p>
Praha 14	<p>Integrace cizinců na MČ Praha 14</p> <p>Projekt byl rozdělen do 13 dílčích projektů, zapojily se do něj ZŠ a MŠ a NNO. Byl zorganizován velký počet jazykových kurzů a doučování dětí-cizinců různé úrovně pokročilosti. Výuka ČJ probíhala i pro dospělé cizince. Uskutečnil se seminář ohledně práv a povinností cizinců s různými typy pobytu v ČR pro sociální pracovníky ÚMČ Prahy 14 a NNO působících na této MČ. Pokračovaly kreativní řemeslné workshopy, které se snaží přispět ke sblížení cizinců s majoritní společností pomocí společné manuální činnosti.</p>
Praha 17	<p>Společně na 17</p> <p>Byl zorganizován jazykový kurz pro děti-cizinců navštěvující ZŠ v MČ Praha 17. Dětem z řad cizinců i majority byly určeny workshopy, ve kterých interaktivní formou získaly informace o vybraných světových zemích a srovnaly jejich zvyky s tradicemi v ČR. Pedagogům ZŠ na Praze 17 byly určeny semináře věnující se problematice práce s dětmi cizinci a dvousemestrální kurz představující specifika výuky češtiny jako cizího jazyka. Byly přeloženy informativní materiály ZŠ J. Wericha do vietnamštiny a informativní materiály MŠ Laudova do ukrajinštiny, čímž se zlepšila komunikace těchto škol s rodiči dětí-cizinců. Informace pro cizince byly v několika jazykových verzích umístěny na internetové stránky MČ.</p>
Praha-Libuš	<p>Podpora integrace na území MČ Praha-Libuš</p> <p>Byl zajištěn dostatečný počet pedagogických pracovníků, aby mohl být k dětem s OMJ při výuce v MŠ a ZŠ uplatněn individuální přístup. Byl uspořádán prázdninový kurz ČJ pro děti s OMJ a zajištěna výuka ČJ jako cizího jazyka. Probíhala výuka ČJ pro dospělé v prostorách úřadu MČ Praha-Libuš. Uspořádány byly tradiční multikulturní akce (Oslava asijského lunárního nového roku a staročeského masopustu, Oslavy jara v Písnici, Jablkobraní v parku Kamýk, Svatomikulášské oslavy spojené s charitou). Uskutečnily se sportovní a kulturní akce podporující společné trávení volného času cizinců a majority, vzdělávací semináře a workshopy.</p>

Zdroj: MV ČR, 2018e

Příloha č. 5: Přehled „interkulturních projektů“ v distriktech Barcelony v roce 2017

Ciutat Vella	V průběhu roku se realizovalo 8 projektů: hudební a divadelní dílny pro děti (Xamfrà); vzdělávací projekty podporující pracovní začlenění mladých imigrantů různého původu (Ta-Axira, un salt cap al futur); Síť podpory pro děti a rodiny z Ravalu (Xafir); sportovní vzdělávání mládeže 16+ v Barceloneta; projekt Seguir! poskytující individuální vzdělávání dětem ohroženým chozením za školu; jazykové kurzy katalánštiny pro rodiče a kurzy mateřského jazyka pro děti; podpora sousedského soužití s využitím potenciálu různých kultur
Eixample	Projekt XEIX podporuje ekonomické a sociální aktivity cizineckých komunit, jejich propojování s okolními subjekty ve čtvrtích Fort Pienc a San Antonio (přes 9 000 účastníků)
Sants-Montjuïc	Proběhla analýza interkulturního soužití ve čtvrti Poble Sec; projekt Gent de barri analyzoval postavení romské komunity ve čtvrti Hostafranc a jejím okolí, identifikoval potřeby a problémy plynoucí z předsudků; hudební projekt pro děti a jejich účast ve sboru; podpora síťování v oblasti školství
Les Corts	/ (probíhala příprava a komunikace s radnicí na možných projektech v budoucnu)
Sarrià-Sant Gervasi	V rámci projektu La Cruïlla Comuna se pracovalo s mládeží na veřejných SŠ na tom, jak předcházet stereotypům a předsudkům, analyzovaly se média a sociální sítě; s mládeží se natáčela videa o tom, že se dá na kulturní diverzitu názírat i bez předsudků; projekt zaměřený na seniory <i>Noves mirades de la gent</i> prostřednictvím divadelního představení se snažil vymýtit předsudky u těchto lidí
Gràcia	Projekt „El món a la meua escola“ („Svět v mé škole“) se snaží o začlenění rodin různého původu do školního prostředí, pořádají se kurzy šití apod.
Horta-Guinardó	Aktivity podporující interkulturní vztahy organizované orgánem města „Servei de Convivència i d'Interculturalitat d'Horta-Guinardó“ („Služby soužití a interkulturality“ v Horta-Guinardó)
Nou Barris	Aktivity zaměřené na sousedské soužití, podpora aktivit ve veřejném prostoru a obchodu, práce s romskou komunitou a její podpora ve čtvrti Roquetes
Sant Andreu	V roce 2018 byly realizovány projekty jako: dílny šití pro ženy (Páksitán, Maroko) s cílem podpořit sociální soudržnost, vytvářet vztahy mezi ženami a informovat je o službách v okolí; podpora sousedského soužití ve čtvrtích Trinitat Vella i Bon Pastor; projekt „Interkulturní kuchyně“ podporuje principy rovnosti a odstraňování předsudků u mládeže prostřednictvím společného vaření; projekt „Paruky“ (Peluquitas) pro mládež podporuje kreativitu a sebevyjádření prostřednictvím fotografie, malování a stříhání, bojí proti předsudkům; hudební projekt s žánry rapu a hip-hopu pro mladé, muzika jako nástroj sociální transformace z interkulturní perspektivy; taneční projekt pro mládež bořící hranice, zapojení romské menšiny
Sant Martí	Práce s pákistánskou komunitou, její uznání a podpora rozhodovacích pravomocí; mediace a asistence na schůzích vlastníků jednotek, podpora sousedských vztahů ve čtvrti Besòs-Maresme; projekt na podporu mateřského jazyka, konkrétně arabštiny a urdu dětí ve čtvrti Besòs, cílem je uznání různosti, podpora komunikace mezi školským prostředím, Asociací rodin žáků (AFA) a cizineckými komunitami

Zdroj: Memòria projectes de districtes 2017, Ajuntament de Barcelona

Příloha č. 6: Financování „projektů obcí“ v hl. městě Praze v roce 2017

MČ	Dotace MV ČR (Kč)	Příspěvek MČ (Kč)	Celkem (Kč)
Praha 3	853 820	247 451	1 101 271
Praha 4	1 122 327	124 704	1 247 031
Praha 5	762 435	84 715	847 150
Praha 7	762 597	84733	847 330
Praha 9	250 000	600 000	850 000
Praha 11	986 458	109 606	1 096 064
Praha 12	1 896 615	210 735	2 107 350
Praha 13	1 046 600	150 000	1 196 600
Praha 14	1 035 000	115 000	1 150 000
Praha 17	224 125	26625	250 750
Praha-Libuš	2 871 000	319 000	3 190 000

Zdroj: MV ČR, 2018e

Příloha č. 7: Financování a účast na „interkulturních projektech“ v Barceloně v roce 2017

Distrikt	Počet projektů	Počet účastníků	Výdaje/dotace €	Přepočet na Kč**
Ciutat Vella	8	397	138 500	3 587 150
Eixample	1	9 095	14 972	387 774
Sants-Montjuïc	4	178	72 950	1 889 405
Sarrià-Sant Gervasi	3	356	20 730	536 907
Gràcia	2	436	32 520	842 268
Horta-Guinardó	1	4 140	67 000	1 735 300
Nou Barris*	2	1 454	/	/
Sant Andreu	7	684	48 000	1 243 200
Sant Martí*	3	1 589	/	/

Zdroj: Ajuntament de Barcelona, 2018e

*finanční sumy nejsou k dispozici

**kurz ČNB k 9. 11. 2018